

ΑΡΧΑΙΑ Α/Γ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ
ΑΛΗΘΙΝΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΙΜΩΝ
ἢ ΜΙΣΑΝ-
ΘΡΩΠΟΣ

ΝΕΚΡΙΚΟΙ
ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Α. ΑΤΣΑΛΟΥ
ΕΡΜ. Η. ΗΛΙΑΔΗ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
731

ΠΡΟΣΩΠΟΤΥΠΟ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ • ΑΘΗΝΑ 1981

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΙΜΩΝ & ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΙΟΣ
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΒΛΟΙ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΠΡΩΤΟ ΤΟΜΟΣ

ΕΡΜΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ

Α ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Με απόφαση της Έλληνικής Κυβερνήσεως τά διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου τυπώνονται από τον Όργανισμό Έκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
731

ΒΟΥΛΙΑΝΟΥ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΙΜΩΝ & ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
Ε. Α. ΑΤΙΝΑΟΥ
ΕΡΜ. Β. ΗΛΙΑΔΟΥ

Α. ΤΥΜΑΛΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΣ ΤΟΥ Ε. ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΕΦΗ ΣΕΛΤΟ
Οργ. Σελ. Διδ. Βιβλίων
Αύξ. Αριθ. Εισαγ. 2489 Έτος 1981

Ἡ εἰσαγωγή καί ἡ μετάφραση τῆς Ἀληθινῆς ἱστορίας ἔγιναν ἀπό τόν Β. Ἀτσαλο.
Ὁ Τίμων ἢ μασάνθρωπος καί οἱ Νεκρικοὶ διάλογοι ἀπὸ τὴν Ἑρμ. Ἡλιάδου.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

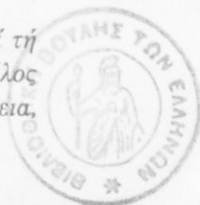
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΕΤΑΚΛΑΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

Τά κείμενα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας πού διδασκόμαστε στό Γυμνάσιο δέν εἶναι ὅλα γραμμένα τήν ἴδια περίοδο οὔτε δημιουργήθηκαν μέσα στίς ἴδιες πολιτιστικές, πνευματικές, κοινωνικές καί οικονομικές συνθήκες. Καλύπτουν μιά μεγάλη χρονική περίοδο· καί ἀκόμη τά πνευματικά κέντρα, στά ὁποῖα διαμορφώνονται οἱ συγγραφεῖς κάθε ἐποχῆς, δέν εἶναι κάθε φορά τά ἴδια. Ὁ Λουκιανός π.χ. ἔγραψε σέ μιά ἐποχή πού ἀπέχει περίπου χίλια χρόνια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου καί ἑξακόσια ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ἡροδότου. Γι' αὐτό παρατηροῦμε ἀνάμεσα στά ἔργα τῆς ἀρχαίας γραμματείας ὀρισμένες διαφορές στίς ιδέες, στά λοιπά πολιτιστικά στοιχεῖα πού περιέχουν καί στό ὄφος.

Εἴμαστε λοιπόν ὑποχρεωμένοι νά διαιρέσουμε τήν ἀρχαία μας γραμματεία, χωρίς νά μπαίνομε σέ λεπτομέρειες, στίς ἐξῆς περιόδους: προκλασική ἢ ἀρχαϊκή (π.χ. τά ὁμηρικά ποιήματα) 8ος - μέσα 5ου π.Χ. αἰώνα, τήν κλασική, ὅπου δημιούργησαν τό ἔργο τους οἱ περισσότεροι φημισμένοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (π.χ. Ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Σοφοκλῆς) μέσα 5ου - μέσα 4ου π.Χ. αἰώνα, καί μετακλασική, ἀπό τά μέσα τοῦ 4ου αἰώνα ὡς τό τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Αὐτή ἡ τελευταία χωρίζεται σέ δύο περιόδους, τήν ἐλληνιστική καί τήν ἐλληνορωμαϊκή, τῆς ὁποίας τά κύρια χαρακτηριστικά τά βρίσκουμε στους συγγραφεῖς τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων (τέλη 1ου - ἀρχές 3ου μ.Χ. αἰώνα).

Ὑστερα ἀπό τήν κυριαρχία τῶν Ρωμαίων στόν ἐλληνικό χῶρο καί τή διάλυση τῶν κρατῶν τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὁ πολιτικός ρόλος τῆς κύριας Ἑλλάδας περιορίζεται παρά πολύ. Ἀκόμη καί ἡ Ἀλεξάνδρεια,

όταν τό 30 π.Χ. πέφτει στους Ρωμαίους, παύει νά ἔχει μεγάλη σημασία γιά τίς τύχες τοῦ κόσμου. Σέ καλύτερη μοίρα βρίσκονται οἱ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἰδιαίτερα ἡ Σμύρνη, ἡ Ἔφεσος καί ἡ Μίλητος) καί τῆς Συρίας, πού, μαζί μέ τήν Ἀθήνα, γίνονται τά σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Καί αὐτό, ἐπειδή στίς περιοχές αὐτές οἱ Ρωμαῖοι ἄφησαν ὀρισμένα περιθώρια αὐτονομίας, πού εὐνοεῖ τήν οικονομική ἀνάπτυξη καί τήν πνευματική ἀνθιση.

Ἡ στάση τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων ἀπέναντι στό ἑλληνικό στοιχεῖο δέν ἦταν πάντοτε ὁμοίομορφη. Πολλοί τό πολέμησαν, μερικοί ὅμως τό ἀγάπησαν καί τό εὐνόησαν, ἰδιαίτερα οἱ αὐτοκράτορες τῆς δυναστείας τῶν Ἀντωνίνων (96-192 μ.Χ.), ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιά μιᾶ ἀναγέννηση καί μιᾶ νέα ἀκμή τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στά τέλη τοῦ 1ου καί στό 2ο μ.Χ. αἰώνα. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπό τούς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦταν ρήτορες-σοφιστές πού ταξίδευαν ἀπό πόλη σέ πόλη καί ἔκαναν ἐπίδειξη τῆς τέχνης τους ἢ γίνονταν ρητοροδιδάσκαλοι καί δίδασκαν τή ρητορική μέ χρήματα. Ἀκριβῶς αὐτά τά χαρακτηριστικά τους φέρνουν στό νοῦ μας τούς φημισμένους σοφιστές τοῦ 5ου π.Χ. αἰώνα (Γοργία, Πρωταγόρα κτλ.) καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο στήν κίνησή τους δόθηκε ἡ ὀνομασία Δεύτερη Σοφιστική.

Οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς τούς συγγραφεῖς μιμήθηκαν δουλικά τούς μεγάλους κλασικούς συγγραφεῖς, ἀκόμη καί στή γλώσσα (γι' αὐτό λέγονται ἀττικιστές) καί ἔτσι τό ἔργο τους δέν παρουσιάζει σπουδαῖο ἐνδιαφέρον.

Ὑπῆρχαν ὅμως καί μερικοί – καί ἀνάμεσά τους θά πρέπει νά ξεχωρίσουμε τόν Πλούταρχο καί τό Λουκιανό – πού μέσα ἀπό τήν ἴδια μέ τούς προηγούμενους παιδεία ἀντίκριζαν τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους, ἐπιαναν τό σφυγμό της καί τόν μετέφεραν στά ἔργα τους. Αὐτοῖ δίκαια θεωροῦνται ἀπό τούς πιό σημαντικούς δημιουργούς τῆς ἀρχαίας γραμματείας μας. Τό ἔργο τους ἔχει τέτοια λογοτεχνική καί μορφωτική ἀξία, ὥστε νίκησε τή δοκιμασία τοῦ χρόνου καί στή νεώτερη ἐποχή διαβάστηκε πολύ ἀπό τούς μορφωμένους ὄλου τοῦ κόσμου.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ¹

Στήν περίοδο τῆς δεύτερης σοφιστικῆς ξεχωριστή θέση κατέχει ἡ πολυμορφία προσωπικότητα τοῦ Λουκιανοῦ, ὁ ὁποῖος γεννήθηκε στά Σαμόσατα τῆς Κομμαγηνῆς, μιάς ἐπαρχίας τῆς Συρίας, γύρω στό 120 μ.Χ.

Ὑστερα ἀπό τά πρώτα γράμματα, πού τά ἔμαθε στήν πατρίδα του, οἱ γονεῖς του σέ οἰκογενειακό συμβούλιο ἀποφάσισαν νά τόν βάλουν νά μάθει τήν τέχνη τῆς Ἑρμογλυφικῆς, δηλαδή νά γίνει μαρμαρογλύφος. Κατέληξαν στήν ἀπόφαση αὐτή, γιατί ὁ ἀδερφός τῆς μητέρας του ἦταν πετυχημένος μαρμαρογλύφος καί ὁ Λουκιανός ἀπό παιδί εἶχε δεῖξει ὅτι εἶχε κάποιο καλλιτεχνικό τάλαντο, ἀφοῦ στά παιχνίδια του ἐπλάθε μέ κερῖ μορφές πετυχημένες. Ἐξάλλου τά οἰκονομικά τῆς οἰκογένειας ἦταν περιορισμένα καί ἔτσι γρήγορα θά τά ἐνίσχυε κι ἐκεῖνος. Ἡ θητεία του ὅμως κοντά στό θεῖο του κράτησε μόνο μία μέρα, γιατί ἀπό ἀδεξιότητα ὁ Λουκιανός ἔσπασε μιά πλάκα καί ὁ αὐστηρός θεῖος τόν ἔδειρε. Αὐτό ἔκανε τό νεαρό μαθητευόμενο νά τά παρατήσει καί νά φύγει κλαίγοντας στό σπίτι. Ἐτσι ὁ Λουκιανός στράφηκε στήν Παιδεία, ὅπως μᾶς ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος στό «Ἐνύπνιο» του, καί πῆρε τό δρόμο γιά τίς ἰωνικές πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου τότε ἄκμαζαν πολλές ρητορικές σχολές. Ἐκεῖ, πιθανόν στήν Ἐφεσο, μέ ἀκούραστα διαβάσματα καί μέ τό ἐξυπνο καί εὐστροφο μυαλό του, τελειοποίησε τά ἐλληνικά του, ὥστε νά θεωρεῖται ἐπιδέξιος τεχνίτης τοῦ ἀττικοῦ λόγου, καί ἔγινε ρήτορας.

Στήν ἀρχή ἀσχολήθηκε μέ τό δικανικό λόγο. Ἡ δουλειά ὅμως τοῦ «δικηγόρου» στά δικαστήρια δέν τόν ἱκανοποιοῦσε καί γρήγορα στράφηκε σέ ἄλλα εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου, κυρίως στόν ἐπιδεικτικό, καί σέ ἄλλες πνευματικές δραστηριότητες καί ἔγινε σοφιστής.

Γύρω στό 150 μ.Χ., ὅπως οἱ περισσότεροι σοφιστές τῆς ἐποχῆς του, ἀρχισε τά ταξίδια. Ἐπισκέφτηκε πολλές πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς μητροπολιτικῆς Ἑλλάδας, τῆς Ἰταλίας καί τῆς Γαλατίας, ὅπου ἀπάγγελε λόγους, ἔδινε διαλέξεις καί κέρδιζε πλοῦτη καί δόξα.

Μολονότι ἡ ρητορική καί ἡ σοφιστική τοῦ ἐξασφάλιζαν δόξες καί πλοῦτη, ὁ Λουκιανός στό σαράντα του τίς ἐγκατέλειψε καί πῆρε τήν ἀπό-

1. Ἀναδημοσιεύεται, μέ γλωσσική προσαρμογή πρὸς τή νέα σχολική γραμματική καί μέ μερικές ἀλλαγές καί συντμήσεις, ἀπό τήν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους», τόμ. ΣΤ' σ. 403-406.

φαση νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀθήνα καί νά ἀφοσιωθεῖ σέ κάτι σοβαρότερο, στή μελέτη τῆς φιλοσοφίας καί στή συγγραφική δραστηριότητα. Δύο ὁμως σημαντικά γεγονότα διέκοψαν τήν παραμονή του ἐκεῖ: ἡ ἀναχώρηση γιά τήν Ἀνατολή, πιθανόν μέσα στό 162, καί ὁ διορισμός του στήν Ἀλεξάνδρεια γιά τό διάστημα 170-175.

Ἡ νέα παράμονή του στήν Ἀθήνα (165-170) ἀποτελεῖ τή σπουδαιότερη περίοδο στή λογοτεχνική του παραγωγή. Τότε ἔγραψε τούς πύο σημαντικούς διαλόγους του. Παράλληλα στό διάστημα αὐτό συνέχισε τά ταξίδια πρὸς διάφορες κατευθύνσεις. Ἐφτασε ὡς τή Μακεδονία καί, ὅπως καί στό παρελθόν, πῆγε δυό φορές ἀκόμη στούς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ὅπου δημόσια ἀπάγγειλε λόγους του.

Ὅταν ὁ Λουκιανὸς ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα τό 165 δέ βρῆκε τό παλιό κλίμα φιλίας καί κατανόησης, γιατί δέν εἶχε μόνο φίλους ἀλλά καί θανάσιμους ἐχθρούς, καί δυσανεστημένος ἀπό τήν κατάσταση ἐκεῖνη, ἴσως ὑποχρεωμένος καί ἀπό τά οἰκονομικά του, πού δέν πῆγαιναν καλά ὅπως πρῖν, δέχτηκε τό 170 μ.Χ. τή μεγάλη δικαστική θέση στήν αὐτοκρατορική διοίκηση τῆς Αἰγύπτου καί ἐγκαταστάθηκε στήν Ἀλεξάνδρεια, παρόλο πού ὁ Ἰδιος προηγουμένως κατέκρινε ὄσους δέχονταν νά ὑπηρετήσουν τούς πλούσιους καί δυνατοὺς ὡς μισθωτοί. Γιά τό συμβιβασμὸ αὐτὸ δικαιολογεῖται σέ ἓνα ἔργο του, τήν « Ἀπολογία », ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ δική του θέση ἦταν διαφορετική, ἀφοῦ ἀπέβλεπε στό κοινὸ καλὸ καί πληρωνόταν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα καί ὄχι ἀπὸ πλούσιους ἰδιώτες.

Τό τέλος τῆς ζωῆς του δέ μᾶς εἶναι καλά γνωστὸ. Ἄλλες πηγές λένε πὼς πέθανε στήν Ἀλεξάνδρεια καί ἄλλες στήν Ἀθήνα, ὅπου ξαναγύρισε. Ὅπως ὁποῖοτε πρέπει νά πέθανε ὕστερα ἀπὸ τό 180 πού εἶναι ἡ χρονιά τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου· τό θάνατο τοῦ λόγιου αὐτοῦ αὐτοκράτορα τὸν ἀναφέρει ὁ Λουκιανὸς σέ ἓνα ἔργο του.

Τό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ

Στό Λουκιανὸ ἀποδίδονται 86 ἔργα. Ἀπὸ αὐτά μερικά δέν τοῦ ἀνήκουν, ἀλλά μᾶλλον εἶναι ἔργα ἄλλων πού συμπεριλήφθηκαν ἀνάμεσα στά δικά του.

Στή συγγραφική δραστηριότητα τοῦ Λουκιανοῦ μπορούμε νά διακρίνου-
με τρεῖς περιόδους: τήν περίοδο τῆς νεότητος (150-160), στήν ὁποία κυ-

ριαρχοῦν τὰ ρητορικά ἔργα, τῆς ὠριμότητος (160-175), στήν ὁποία ἀφθο-
νοῦν τὰ σατιρικά καί φιλοσοφικά, τὰ περισσότερα μέ διαλογική μορφή, καί
στήν περίοδο τῶν γηρατειῶν (175-θάνατο), στήν ὁποία δημιουργεῖ λίγα και-
νούρια ἔργα.

Τά περισσότερα ρητορικά ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ ἀνήκουν στήν πρώτη καί
στήν τρίτη περίοδο καί εἶναι διαλέξεις, ρητορικές μελέτες καί «παίγνια».
Ἄλλά τὰ πιό ἀξιόλογα ἔργα του εἶναι ἀσφαλῶς ἐκεῖνα πού ἔχουν διαλογική
μορφή. Ὅταν ὁ Λουκιανός, ὅπως εἶδαμε στήν ἐξιστόρηση τῆς ζωῆς του,
στράφηκε στή φιλοσοφία, ἡ ἔμφυτη σατιρική του διάθεση τόν ὀδήγησε νά
δημιουργήσει ἓνα ἐκφραστικό μέσο τελείως προσωπικό, στό ὁποῖο χρωστᾶ
τή φήμη καί τήν ἀθανασία του ὡς συγγραφέας. Εἶναι ὁ σατιρικός διάλογος.
Ἐπῆρχε φυσικά ὁ διάλογος ἀπό τήν κλασική ἐποχή (Πλατωνικός διάλο-
γος) καί ἀκόμη ξέρουμε ὅτι ὁ κυνικός Μένιππος (3ος αἰῶνας π.Χ.) ἔγραψε
σάτιρες σέ διαλογική μορφή, πού ἀπό τότε ἔδωσε τό ὄνομά του στό εἶδος
αὐτό (Μενίππειες σάτιρες). ὁ Λουκιανός ὁμως μέ βάση αὐτά προχώρησε
περισσότερο: ἔδωσε στό διάλογο τή συντομία, τοῦ ἀφαίρεσε τό σοβαρό ὄ-
φος, τόν ἔκανε ἀνάλαφο καί τόν προίκισε μέ τή χάρη τῆς καθημερινῆς κου-
βέντας.

Μέ τό διάλόγο του ὁ Λουκιανός σατίρισε τοὺς ξεπεσμένους θεοὺς τοῦ
Ὀλύμπου, χτύπησε τίς φιλοσοφικές σχολές καί τίς διδασκαλίες τους, καυ-
τηρίασε τήν ἀγυρτεία τῶν ρητόρων, διακωμῶδησε τίς ἀδυναμίες τῶν ἀν-
θρώπων. Μερικοὶ τέτοιοι διάλογοι εἶναι: οἱ 15 «Ἐνάλιοι διάλογοι», οἱ 26
«Θεῶν διάλογοι», οἱ 15 «Ἐταιρικοί», ὁ «Τίμων ἢ μισάνθρωπος», κ.ἄ.

Ἀκόμη τόλμησε νά ἀνακατέψει πεζό λόγο μέ στίχους καί μέ αὐτό τό ἐκ-
φραστικό μέσο μᾶς ἔδωσε σκηνές ἀπό τή ζωή τῶν θεῶν στόν οὐρανό, εἰκό-
νες ἀπό τόν Ἄδη, μίλησε γιά τό ἐφήμερο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Αὐτούς
τούς διαλόγους τοὺς λέμε «Μενίππειους», γιατί πολλά θέματά τους εἶναι
παρμένα ἀπό τίς «Μενίππειες σάτιρες». Τέτοιοι διάλογοι εἶναι ὁ «Μένιππος
ἢ Νεκρομαντεία», ὁ «Ἰκαρομένιππος ἢ ὑπερνήφελος» πού ἔχουν καί οἱ δύο
ἥρωα τόν κυνικό Μένιππο. Σέ αὐτό τό εἶδος τῶν διαλόγων ἀνήκουν καί οἱ
30 «Νεκρικοί διάλογοι».

Δέν ἔγραψε ὁμως ὁ Λουκιανός μόνο ρητορικά καί διαλογικά ἔργα.
Μέσα στά 86 ἔργα του συμπεριλαμβάνονται δύο μέ μυθιστορηματική μορφή
ἢ «Ἀληθινὴ ἱστορία» καί τό «Λούκιος ἢ ὄνος», μερικά μέ μορφή ἀπομνημο-
νευμάτων, ὅπως εἶναι ὁ «Δημώνακτος βίος», ἄλλα μέ μορφή ἐπιστολῶν, ὅ-
πως τό «Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν».

Ἄκόμη τοῦ ἀποδίδονται καί ἔργα ποιητικά, ἢ «Τραγωδοποδάγρα», ὁ «Ὠκύπους» καί 53 καλοδουλεμένα ἐπιγράμματα.

Αὐτό εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ πού μερικοὶ μελετητές τὸ κατέκριναν.

Τὸν κατηγορήσαν ὅτι μὲ τὴν ὀξεία κριτικὴ του γκρεμίζει χωρὶς νά προτείνει τίποτε θετικό. Ἄδικοῦν ὅμως τὸ Λουκιανό, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο θέλησε νά τὸν φρονηματίσει καί νά τὸν ἐξυψώσει μὲ βάση τὴν ἀλήθεια.

Ὅπως δὴποτε ὅμως ὅλοι τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ λογοτεχνικὴ του ἀξία. Ἡ γλώσσα του εἶναι κομψή καί ρέει γεμάτη δύναμη. Τὸ ὄφος του εἶναι ἀπλό, στρωτό, σχεδόν κλασικό. Στά περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα του εὐφρολογεῖ ἔξυπνα, χωρατεύει καλοκάγαθα, γελάει αἰσιόδοξα καί τὸ γέλιο του αὐτὸ τὸ μεταδίδει ἀβίαστα στὸν ἀκροατὴ ἢ στὸν ἀναγνώστη καί σήμερα ἀκόμη.

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: 15/12/2023

Αριθμός: 12345

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΧΕΙΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΧΕΙΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

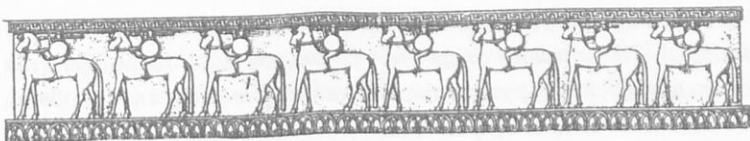
ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΧΕΙΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» ἀνήκει σ' ἐκεῖνα τὰ ἔργα πού θά τά λέγαμε περιπετειώδη ταξιδιωτικά μυθιστορήματα.

Τό ἔργο ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη ἢ βιβλία (Μέρος Α' κεφ. 1-42 καί Μέρος Β' κεφ. 1-47) πού περιλαμβάνουν πολλά ἀλλά ἄνισα ἐπεισόδια. Τρία εἶναι τά πιό μεγάλα· ἡ διαμονή στή Σελήνη καί ὁ πόλεμος μέ τούς κατοίκους τοῦ Ἥλιου (Α, 11-27), ἡ περιπέτεια μέ τό θαλασσινό κῆτος (Α, 30-42 καί Β, 1-2) καί ἡ διαμονή στή χώρα τῶν Μακάρων (Β, 5-29).

Στόχος τοῦ Λουκιανοῦ στό ἔργο αὐτό, ὅπως τόν δηλώνει ὁ ἴδιος στά εἰσαγωγικά κεφάλαια (Α, 1-4), εἶναι ἡ παρωδία τῶν ταξιδιωτικῶν μυθιστορημάτων πού τόσο πολύ τά ἀγαποῦσαν στούς αὐτοκρατορικούς χρόνους. Ἡ εἰρωνεία του δηλώνεται ἤδη ἀπό τόν τίτλο τοῦ ἔργου, πού στήν πραγματικότητα θά ἔπρεπε νά ἦταν κάτι σάν «Φανταστική Ἱστορία» ἢ «Ἀπίστευτη Ἱστορία» ἢ κάτι τέτοιο. Παράλληλα ὁμοῦς ὁ Λουκιανός θέλησε νά ἔχει τή χαρά νά διηγηθεῖ καί αὐτός τέτοια παραμύθια καί τέτοιες περιπέτειες. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ἐνώ ὁ Λουκιανός ξεκίνησε νά κοροϊδεύει δλόκληρη αὐτή τή φιλολογία τῶν φανταστικῶν περιπετειῶν, τελικά κατόρθωσε νά ξεπεράσει ὅλους τούς προηγούμενους σέ παραδοξολογίες καί τερατολογίες καί νά γράψει τό καλύτερο ἔργο στό εἶδος αὐτό. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» πού εἶναι γεμάτη ἀπό παρωδίες καί ὑπαινιγμούς, δέν ἔχει τήν ἀξία της μόνο γι' αὐτό, ἀλλά γιατί ὁ Λουκιανός πετυχαίνει νά δημιουργήσει ἕναν κόσμο μαγικό καί ποιητικό πού ξεπερνᾷ τὰ ὄρια τοῦ κωμικοῦ.

Γιά να πετύχει τό στόχο του χρησιμοποιεῖ σέ μεγάλο βαθμό τήν ὑπερβολή. Τό πιό τρωτό σημεῖο τῶν ἔργων πού θέλει νά ἐλέγξει ἦταν οἱ ὑπερβολές· καί τίς χτυπᾷ ἀκριβῶς μέ τό ἴδιο μέσο, τήν ὑπερβολή. Τό μέσο αὐτό εἶναι ἕνας τρόπος νά τίς καταδικάσει, τήν ἴδια στιγμή ὁμως προκαλεῖ καί ἄφθονο γέλιο. Ἀντικείμενα, πού ἀπό τή φύση τους εἶναι μικρά, μεγαλώνουν ἀπίστευτα καί παίρνουν γιγαντιαῖες διαστάσεις. Ἐδῶ θυμόμαστε τή γελοιογραφία, ὅπου κατά κύριο λόγο τό γέλιο βγαίνει μέ τό νά ὑπερτονίζεται ἕνα φυσικό ἐλάττωμα ἢ χαρακτηριστικό πού ἔχει τό πρόσωπο πού γελοιογραφεῖται.

Μιά ἄλλη μέθοδος πού ἀκολουθεῖ ὁ Λουκιανός στήν « Ἀληθινή ἱστορία» εἶναι ἡ ἐπιμονή του στήν ἀντιστροφή τῆς τάξης τῶν πραγμάτων. Ὅπως ἔκανε ὁ Ἡρόδοτος. Ξέρουμε ὅτι ὁ Ἀλικαρνασσεύς ἱστορικός στήν περιγραφή κάθε χώρας ἐπέμενε ἰδιαίτερα στά «θαυμάσια». Ἔτσι καί ὁ Λουκιανός, ἀφοῦ τελειώνει π.χ. τήν ἐξιστόρηση ὁλων τῶν ἄλλων περιπετειῶν στή Σελήνη, διηγεῖται σάν σέ παράρτημα τά «θαυμάσια» τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης καί στήν περιγραφή αὐτή ἐπιμένει νά παρουσιάζει τά πράγματα ἀπό τήν ἀνάποδη.

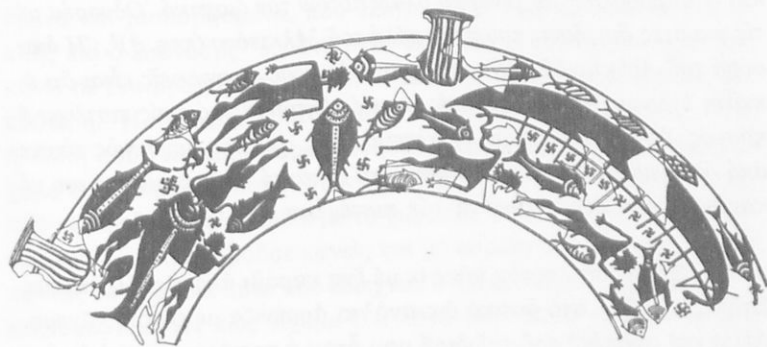
Ἀκόμη χρησιμοποιεῖ τά πράγματα μέ τρόπο ἀπροσδόκητο καί κάποτε ἀντίθετο ἀπό τή φύση τους. Δηλαδή ὁ Λουκιανός δίνει στά πράγματα ἰδιότητες ἀντίθετες ἀπό αὐτές πού στήν πραγματικότητα ἔχουν, ὅπως π.χ. κάνει μέ τό δηλητήριο τῆς μολόχας, μέ τούς Κεχροβόλους, τούς Σκορδομάχους, Ψυλλοτοξότες κτλ. Ἔτσι μπλέκει τό φανταστικό μέ τό κωμικό στοιχεῖο.

Κάτι πού ἰδιαίτερα πρέπει νά προσέξουμε εἶναι ἡ μεγάλη εὐχέρεια, μέ τήν ὁποία ὁ Λουκιανός πλάθει νέες λέξεις, παράγωγες ἢ σύνθετες, πολύ ἐκφραστικές καί ταιριαστές μέ τήν κάθε περίσταση. Ἡ ἱκανότητα αὐτή τοῦ Λουκιανοῦ, πού τή διαπιστώνουμε καί σέ ἄλλα ἔργα του, στήν « Ἀληθινή ἱστορία» φτάνει σέ σημεῖο ἀξεπέραστο. Ἐδῶ ἡ δημιουργική φαντασία τοῦ Λουκιανοῦ ἐπινοεῖ περισσότερα ἀπό ὅσα σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἔργο του ὀνόματα, πού ἐνισχύουν αὐτά πού θέλει νά πεῖ ὁ συγγραφέας.

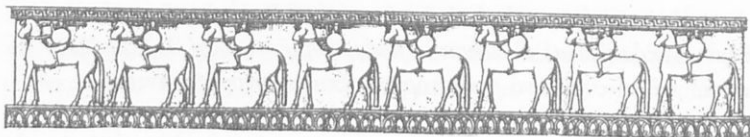
Ἡ « Ἀληθινή ἱστορία», χωρίς νά εἶναι τό πρῶτο, εἶναι τό μόνο ὀλοκληρωμένο σωζόμενο κείμενο στό εἶδος αὐτό, καί σήμερα στή διαστημική ἐποχή πού ζοῦμε μέ τούς πυραύλους, τούς δορυφόρους καί τά ταξίδια στό διάστημα ἀποκτᾷ ἐπικαιρότητα. Εἶναι τό ἔργο πού ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἐπηρεάσε πολλούς νεώτερους συγγραφεῖς πού ἔγραψαν φαν-

ταστικές περιπέτειες, από τό Σουίφτ καί τό Βολταίρο ἕως τόν Ίούλιο Βέρν. Ἀκόμη εἶναι ὁ μακρινός πρόγονος, ἔστω καί ἂν ἀλλάζουν τά μέσα, γιά τό σημερινό μυθιστόρημα ἐπιστημονικῆς φαντασίας.

Γιά νά γίνει καλύτερα ἀντιληπτή ἡ διαφορά στά μέσα τοῦ Λουκιανοῦ ἀπό τούς σύγχρονους συγγραφεῖς ἀρκεῖ νά συγκρίνουμε τίς ὁμοιότητες ἀνάμεσα στίς δύο μεγάλες ἐνότητες τῆς «Ἀληθινῆς ἱστορίας», τό ταξίδι στό φεγγάρι καί τήν περιπέτεια μέ τό κῆτος, μέ τά ἀντίστοιχα θέματα σέ δύο ἔργα τοῦ Ίουλίου Βέρν, «Ἀπό τή Γῆ στή Σελήνη» καί «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα». Οἱ ὁμοιότητες εἶναι μακρινές, γιατί ἀπλούστατα ἀλλάζουν τά μέσα καί τό ὑλικό στίς περιγραφές τῶν δύο συγγραφέων· τοῦ Λουκιανοῦ τά μέσα εἶναι τελείως φανταστικά καί μυθικά, τοῦ Βέρν πού ἔζησε στά πρόθυρα τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καί τῆς τεράστιας τεχνολογίας τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι προφητικά καί προλέγουν τίς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου πού σύντομα πραγματοποιήθηκαν, τούς διαστημικούς πυραύλους καί τό ὑποβρύχιο. Ὡστόσο μιά θεματική συγγένεια, ἔστω καί μακρινή, στά κύρια μοτίβα, ὑπάρχει.

Ναυάγιο. Σχέδιο ἀπό γεωμετρικό ἀγγεῖο (8ου αἰ. π.Χ.).

ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Περίληψη Κεφ. 1-4. Στά κεφ. 1-4, που αποτελούν τό προοίμιο του έργου, ο Λουκιανός δικαιολογεί την ανάγκη για ελαφρά ψυχαγωγικά αναγνώσματα χρήσιμα για τους ανθρώπους που ασχολούνται με σοβαρές μελέτες. Ένα τέτοιο έργο είναι και η «Αληθινή Ιστορία» που θα τους διασκεδάσει όχι μόνο με τό παράδοξο περιεχόμενό της αλλά και με τή διακωμώδηση και τους ύπαινιγμούς που περιέχει σε παλιούς ποιητές και πεζογράφους που έχουν γράψει του κόσμου τίς τερατολογίες (κεφ. 2). Τέτοιοι συγγραφείς ανάμεσα σ' άλλους ήταν ο Κτησίας¹ και ο Ίαμβουλλος² με γενάρχη όλων αυτών τόν όμηρικό Όδυσσέα με τίς γνωστές διηγήσεις του στην αυλή του Άλκινόου (κεφ. 3)³. Η διαφορά του Λουκιανού από τους προηγούμενους συγγραφείς είναι ότι εκείνοι έγραψαν του κόσμου τίς ψευτιές ζητώντας νά τους πιστέψει ο κόσμος, ενώ ο Λουκιανός δηλώνει ο ίδιος από την αρχή πώς τίποτε από όσα γράφει δέν είναι αληθινό και γι' αυτό οί αναγνώστες του με κανένα τρόπο δέν πρέπει νά τόν πιστέψουν.

Αίτια
ταξιδιού –
Προετοιμασίες
– Ξεκίνημα
Άνεμοθύελλα
– Αφιξη στό

5. ...Ξεκίνησα λοιπόν κάποτε με ένα καράβι από τίς Ήράκλειες Στήλες⁴, μπήκα στό δυτικό ώκεανό⁵ κι άρμένιζα με ευνοϊκό άνεμο. Αίτια και σκοπός⁶ του ταξιδιού μου ήταν ή περιέργεια και ή επιθυμία νά γνωρίσω καινούρια πράγματα· ήθελα άκόμη νά μάθω που τελειώνει ο Όκεανός και τί άνθρωποι κατοικοῦσαν πέρα από αυτόν.

Γι' αυτό έβαλα μέσα στο καράβι πάρα πολλά τρόφιμα, τό γέμισα μέ μπόλικο νερό καί ξεσήκωσα καί πενήντα συνομηλίκοι μου πού εΐχαν τά ίδια μυαλά μ' έμένα· προμηθεύτηκα πολλά όπλα, πΐρα τόν καλύτερο καπετάνιο πού τόν κατάφερα μέ μεγάλο μισθό καί τέλος ένίσχυσα τό πλοίο, ένα έλαφρό καράβι, γιά μακρινό καί επικίνδυνο ταξίδι⁷. 6. Μιάν όλόκληρη μέρα καί μία νύχτα άρμενίζαμε μέ τόν καιρό πρίμα καί βλέπαμε άκόμη τή στεριά, γιατί δέν ξανοιγόμαστε μέ μεγάλη ταχύτητα. Τήν άλλη όμως μέρα, μέ τήν άνατολή του ήλιου, ό άέρας άρχισε νά δυναμώνει, τό κύμα νά φουσκώνει, μία μαυρίλα νά άπλώνεται καί τότε πιά δέν ήταν δυνατό ούτε τά πανιά νά μαϊνάρουμε. Παραδοθήκαμε στόν άνεμο καράβι καί πλήρωμα καί θαλασσοδέραμε έβδομήντα έννέα μέρες. Στίς όγδόντα⁸ έλαμψε ξαφνικά ό ήλιος καί διακρίναμε εκεί κοντά ένα νησί ψηλό καί κατάφυτο πού δέν τό έδεσαν καί τόσο άγρια τά κύματα, άφου ή μεγάλη όρμή τής τρικυμίας εΐχε πιά καταλαγιάσει. Πλησιάσαμε, ξεμπαρκάραμε καί, όπως ήμαστε τσακισμένοι ύστερα άπό τήν πολήμερη ταλαιπωρία, μείναμε γιά πολύ ξαπλωμένοι στή γή.

νησί
του Διονύσου

Κάποτε όμως σηκωθήκαμε καί διαλέξαμε άνάμεσά μας τριάντα νά μείνουν νά φυλάγουν τό καράβι καί είκοσι νά άνέβουν μαζί μου στό νησί, γιά νά τό ξεερευνήσουμε⁹. 7. Προχωρήσαμε κάπου τρία στάδια¹⁰ άπό τή θάλασσα διασχίζοντας ένα δάσος καί άντικρίσαμε μία στήλη χάλκινη, χαραγμένη μέ γράμματα έλληνικά, ξεθωριασμένα καί μισοσβησμένα, πού έλεγε: «Ός έδω έφτασαν ό Ήρακλῆς καί ό Διόνυσος¹¹». Ήπῆρχαν εκεί κοντά καί δυό πατημασιές πάνω σέ ένα βράχο, ή μία τριάντα περίπου μέτρα¹² καί ή άλλη μικρότερη. Ή δεύτερη, ή πιό μικρή, ήταν θαρρῶ του Διονύσου, ένῶ ή άλλη του Ήρακλῆ. Προσκυνήσαμε καί προχωρήσαμε. Δέν εΐχαμε άπομακρυνθεί πολύ, όταν βρεθήκαμε μπροστά σέ ένα ποτάμι πού κατέβαζε κρασί δλόιδιο μέ τό χιώτικο. Ήταν τόσο άφθονο, πού σέ μερικά μέρη μπορούσε κανείς καί μέ καράβι νά τό περάσει. Βλέποντας τά σημάδια αυτά πού έδειχναν ότι ό Διόνυσος πέρασε άπό εκεί, σκεφτόμαστε πώς εΐχαμε ένα λόγο παραπάνω νά πιστέψουμε στό έπίγραμμα τής στήλης. Ήπειδή θέλησα νά μάθω άπό πού πήγαζε τό ποτάμι, άρχισα νά προχωρῶ δίπλα του άντίθετα μέ τό ρεύμα. Πηγή δέ βρήκα καμιά, μόνο πολλά καί μεγάλα κλήματα φορτω-

Έξερεύνηση
του νησιού του
Διονύσου

μένα σταφύλια. Ἐκ τῆς καθένας, κοντά στή ρίζα, ἔσταζε διάφανο κρασί καί ἀπό τίς σταγόνες αὐτές σχηματιζόταν τό ποτάμι. Μέσα του μπορούσε νά δεῖ κανεῖς καί πολλά ψάρια πού ἔμοιαζαν πολύ στό χρῶμα καί στή γεύση μέ τό κρασί. Πιάσαμε μερικά, τά φάγαμε καί μεθύσαμε. Τότε τά ἀνοίξαμε καί βρήκαμε πῶς ἦταν γεμάτα μούστο. Ὑστερα ὁμοῦ σκεφτήκαμε τά ἄλλα ψάρια πού ζοῦνε στό νερό, τά ἀνακατεύαμε καί μετριάσαμε τή μεγάλη κρασοφαγία.

Περίληψη Κεφ. 8-9. Ὁ Λουκιανός καί οἱ φίλοι του περνοῦν τό ποτάμι ἀπό ἕναν πόρο καί συναντοῦν κάτι περίεργα κλήματα-γυναικες πού αἰχμαλωτίζουν δύο ἀπό τοὺς συντρόφους τους· ἐπιστρέφουν καί διηγοῦνται τήν περιπέτειά τους στοὺς ἀνθρώπους πού εἶχαν μείνει στό καράβι.

Ταξίδι στό
Διάστημα –
Ἀφιξη στή
Σελήνη –
Συνάντηση μέ
παράξενα ὄντα
καί μέ
τό βασιλιά
τοῦ τόπου

9. ...Ὑστερα πήραμε μερικές στάμνες καί κουβαλήσαμε νερό· πήραμε καί κρασί ἀπό τό ποτάμι. Τέλος ξενοχτήσαμε ἐκεῖ κοντά στήν παραλία¹³ καί τά χαράματα ξανοιχτήκαμε μέ ἑλαφρό ἀεράκι. Κατά τό μεσημέρι, ὅταν πιά δέ βλέπαμε τό νησί, ξαφνικά σηκώθηκε σίφουνας πού στριφογύρισε τό καράβι καί τό σήκωσε ψηλά ἴσαμε τριακόσια στάδια καί δέν τό ἄφηνε νά ξαναπέσει στή θάλασσα. Ἔτσι σηκωτό καθὼς ἦταν τό ἔσπρωχνε μπροστά ὁ ἀέρας πού εἶχε πέσει στά πανιά καί τὰ φούσκωνε. 10. Ἐπτὰ μέρες καί ἑπτὰ νύχτες¹⁴ ἀεροδρομήσαμε. Τήν ὄγδοη μέρα διακρίναμε μιά μεγάλη στεριά στόν ἀέρα, σάν νησί¹⁵, πού εἶχε σχῆμα σφαιράς καί ἦταν λουσμένη στό φῶς. Τήν πλησιάσαμε, ἀγκυροβολήσαμε καί ξεμπαρκάραμε. Καθὼς ἐξερευνοῦσαμε τή χώρα, βρήκαμε πῶς ἦταν κατοικημένη καί καλλιεργημένη¹⁶. Καί ὅσο ἦταν μέρα δέ διακρίναμε ἀπό ἐκεῖ τίποτα. Σάν ἔπεσε ὁμοῦ ἡ νύχτα, ἄρχισαν νά ξεπροβάλλουν καί ἄλλα πολλά νησιά¹⁷, ἄλλα μεγαλύτερα καί ἄλλα μικρότερα, πού εἶχαν τό χρῶμα τῆς φωτιᾶς. Ἀπό κάτω μας φάνηκε καί μιά ἄλλη στεριά μέ πολιτείες, ποτάμια, θάλασσες, δάση καί βουνά. Αὐτή λοιπόν εἶπαμε πῶς ἔπρεπε νά εἶναι ἡ Γῆ μας¹⁸.

11. Ἀποφασίσαμε νά προχωρήσουμε καί πιο πέρα, συναντήσαμε ὁμοῦ τοὺς Ἴππόγυπους, ὅπως τοὺς λένε ἐκεῖ, καί μᾶς ἔπιασαν. Οἱ Ἴππόγυποι εἶναι ἄνθρωποι πού καθαλικεύουν μεγάλους γύτες καί πού χρησιμοποιοῦν τά ὄρνια αὐτά γιά ἄλογα. Οἱ γύτες πάλι εἶ-

ναι πελώριοι και τίς πιά πολλές φορές έχουν τρία κεφάλια. Τό πόσο μεγάλοι είναι θά μπορούσε νά τό καταλάβει κανείς από τούτο: Έχουν φτερουγες πού ή καθεμιά είναι πιά μακριά και πιά χοντρή από τό κατάρτι μεγάλου φορτηγού πλοίου. Αυτοί οί Ίππόγυποι έχουν διαταγή νά πετοῦν όλόγυρα στό νησί και, αν βροῦν κανέναν ξένο, νά τόν όδηγοῦν στό βασιλιά. Μᾶς έπιασαν λοιπόν και μᾶς όδηγησαν μπροστά του. Έκεῖνος, μόλις μᾶς είδε, μᾶς κατάλαβε από τά ρούχα και είπε· «ξένοι, είστε λοιπόν Έλληνες;». Και όταν τό παραδεχτήκαμε, είπε, «Πῶς φτάσατε έδῶ διασχίζοντας τόση μεγάλη απόσταση στόν άέρα;». Κι εμεῖς του τά είπαμε όλα. Τότε άρχισε κι εκείνος νά μᾶς διηγείται τά δικά του. «Ότι δηλαδή και τόν ίδιο, πού ήταν άνθρωπος και τόν έλεγαν Ένδυμίωνα¹⁹, κάποτε, τήν ὠρα πού κοιμόταν, τόν άρπαξαν από τή Γῆ, τόν έφεραν έδῶ και τόν έκαναν βασιλιά σέ τούτη τή χώρα. Ό τόπος του, είπε, ήταν αυτός πού σέ μᾶς κάτω φαίνεται γιά Φεγγάρι. Ύστερα μᾶς έδωσε κουράγιο και είπε νά μή φοβόμαστε τίποτα· ὁ,τι χρειαζόμαστε θά τό έχουμε²⁰. 12. «Και αν κερδίσω», συνέχισε, «τόν πόλεμο πού τώρα άρχίζω εναντίον τῶν κατοίκων του Ήλιου, θά ζήσετε κοντά μου οί πιά ευτυχισμένοι από όλους τούς ανθρώπους». Ρωτήσαμε ποιό ήταν οί έχθροί και ποιά ή αιτία τής έχθρας τους. «Ό Φαέθων²¹, είπε, «ό βασιλιάς τῶν κατοίκων του Ήλιου – γιατί κατοικείται και ό Ήλιος²², ὅπως ακριβώς και ή Σελήνη – μᾶς πολεμᾷ έδῶ και πολλά χρόνια τώρα. Άρχισε τόν πόλεμο από τήν έξῆς αιτία. Κάποτε συγκέντρωσα τούς πιά φτωχοῦς²³ από τό βασιλείο μου και θέλησα νά ιδρύσω μιάν αποικία στήν Άφροδίτη, πού ήταν έρημη και άκατοίκητη. Ό Φαέθων ζήλεψε και προσπάθησε νά έμποδίσει τήν ίδρυσή της και μᾶς ρίχτηκε στά μισά του δρόμου πάνω στους Ίππομύρμηγκές²⁴ του. Έκείνη τή φορά νικηθήκαμε, γιατί δέν ήμαστε τό ίδιο έτοιμασμένοι, και γυρίσαμε πίσω. Τώρα όμως θέλω νά ξαναρχίσω τόν πόλεμο και νά ιδρύσω τήν αποικία. Αν έπιθυμείτε, λοιπόν, πάρτε μέρος στήν έκστρατεία και έγώ θά δώσω στόν καθένα σας ένα βασιλικό γύπα και τόν υπόλοιπο όπλισμό. Θά ξεκινήσουμε αύριο. «Άς γίνει», είπα, «έτσι, αφού τό βρίσκεις έσύ σωστό».

13. Τότε λοιπόν δειπήσαμε και μείναμε στό παλάτι του· τά χαράματα σηκωθήκαμε και άρχισαμε νά παίρνουμε τίς θέσεις μας,

*Συμμετοχή
στήν*

*έκστρατεία
έναντίον
του βασιλιά
του Ήλιου –
Περιγραφή των
δυνάμεων
του Ένδυμίωνα*

γιατί οί σκοποί μās είδοποιούσαν πώς οί έχθροί πλησίαζαν. Όλος ό στρατός μας έφτανε τίς έκατό χιλιάδες, χωρίς νά ύπολογίζουμε αυ-
τούς πού κουβαλούσαν τίς άποσκευές, τούς μηχανικούς, τούς πε-
ζούς και τούς ξένους συμμάχους. Άπό τίς έκατό χιλιάδες²⁵ οί ό-
γδόντα ήταν οί Ίππόγυποι και είκοσι αυτοί πού καρβαλίκευαν τά
Λαχανόφτερα. Τά Λαχανόφτερα είναι και αυτά τεράστια όρνια πού
άντί για φτέρωμα έχουν σ' όλο τους τό σώμα πολύ πυκνά λάχανα,
ένω οί μακριές φτεροϋγες τους μοιάζουν πίο πολύ μέ μαρουλό-
φυλλα. Δίπλα τους είχαν παραταχτεί οί Κεχροβόλοι και οί Σκορδο-
μάχοι. Είχαν έρθει σύμμαχοι για τό βασιλιά και από τή Μεγάλη
Άρκο τριάντα χιλιάδες Ψυλλοτοξότες και πενήντα χιλιάδες Άνε-
μοδρόμοι. Οί Ψυλλοτοξότες ίππεύουν μεγάλους ψύλλους, από τούς
όποιους έχουν πάρει και τό όνομα, ψύλλους μεγάλους όσο δώδεκα
έλέφαντες. Οί Άνεμοδρόμοι πάλι είναι πεζοί πού ώστόσο πετούν
στόν άέρα χωρίς φτερά, μέ τόν άκόλουθο τρόπο. Φορούν χιτώνες
μακριούς ως τά πόδια πού τούς φουσκώνει ό άέρας²⁶ σαν καραβό-
πανα και τούς σπρώχνει όπως τά πλοία. Αυτούς συνήθως τούς χρη-
σιμοποιούν στίς μάχες για πελταστές. Διαδινόταν πώς θά έρχονταν
και από τά άστέρια, πού είναι πάνω άπ' τήν Καππαδοκία, πέντε χι-
λιάδες Ίππογέρανοι. Αυτούς έγώ δέν τούς είδα, γιατί τελικά δέν ήρ-
θαν. Έτσι δέν τόλμησα νά περιγράψω πώς ήταν²⁷, μιά κι έλεγαν για
έκείνους πράγματα τερατώδη και άπίστευτα.

*Ό όπλισμός
του
στρατεύματος
του Ένδυμίωνα
και ή
διάταξη του*

14. Αυτή ήταν ή δύναμη του Ένδυμίωνα. Όπλισμό είχαν τόν ί-
διο όλοι. Τά κράνη τους ήταν από κουκιά, γιατί στόν τόπο τους έ-
χουν μεγάλα και γερά κουκιά. Οί θώρακές τους ήταν μέ λέπια, όλοι
από λούπινα²⁸. Ράβουν τίς φλοϋδες από λούπινα τή μιά μέ τήν
άλλη κι έτσι κατασκευάζουν τούς θώρακες. Οί φλοϋδες από τά λού-
πινα είναι άδιαπέραστες, όπως τό κέρατο²⁹. Οί άσπίδες και τά ξίφη
τους ήταν σαν τά έλληνικά. Όταν έφτασε ή ώρα τής μάχης, παρα-
τάχτηκαν έτσι³⁰.

15. Τή δεξιά πτέρυγα τήν κρατούσαν οί Ίππόγυποι και ό βασι-
λιάς περιτριγυρισμένος από τούς επιλέκτους του³¹. Άνάμεσα
σ' αυτούς ήμαστε κι έμεις. Τήν άριστερή τήν κρατούσαν τά Λαχα-
νόφτερα. Στή μέση μπήκαν οί σύμμαχοι, καθένas όπως εκρινε κα-
λύτερα. Οί πεζοί, πού ήταν κάπου έξήντα εκατομμύρια, παρατάχτη-

καν μέ τόν ακόλουθο τρόπο. Στή Σελήνη ζοῦν πολλές καί μεγάλες ἀράχνες πού ἡ καθεμίá ξεπερνᾶ κατά πολύ ἓνα κυκλαδίτικο νησί. Αὐτές τίς πρόσταξε νά ὑφάνουν πέρα γιά πέρα τό ἀέρινο διάστημα πού βρίσκεται ἀνάμεσα στή Σελήνη καί στήν Ἄφροδίτη. Μόλις ἀποτελείωσαν τό ἔργο καί δημιούργησαν ἓνα πλάτωμα σάν πεδιάδα, πάνω του παράταξε τό πεζικό· ἀρχηγός τους ἦταν ὁ Νυκτερίων, ὁ γιός τοῦ Εὐδιάνακτα, μαζί μέ ἄλλους δύο.

16. Ὅσο γιά τούς ἐχθρούς, τήν ἀριστερή παράταξη κρατοῦσαν οἱ Ἴππομύρμηγκες καί ἀνάμεσά τους ἦταν καί ὁ Φαέθων. Οἱ Ἴππομύρμηγκες³² εἶναι φτερωτά θηρία πού μοιάζουν σέ ὄλα μέ τά δικά μας μυρμήγκια ἐκτός ἀπό τό μέγεθος· ὁ μεγαλύτερός τους ἔφτανε καί τά ἐξήντα μέτρα. Πολεμοῦσαν ὄχι μόνο αὐτοί πού τούς καβαλίκευαν, ἀλλά καί οἱ ἴδιοι καί κυρίως μέ τά κέρατά τους. Ἐλεγαν πώς ἦταν κάπου πενήντα χιλιάδες. Δεξιά τους παρατάχτηκαν οἱ Ἄεροκῶνωνες, περίπου πενήντα χιλιάδες καί αὐτοί, ὄλοι τοξότες καβάλα πάνω σέ μεγάλα κουνούπια. Δίπλα τους οἱ Ἄεροκόρδακες³³, πεζοί μέ ἑλαφρῦ ὄπλισμό, πού ἦταν ὥστόσο καί αὐτοί πολεμιστές. Ἐριχναν ἀπό μακριά μέ τίς σφεντόνες τους πελώρια ρεπάνια καί, ὅποιον χτυποῦσαν, δέν μποροῦσε νά ἀντέξει οὔτε γιά λίγο, μόνο ἄρχιζε νά ξεψυχάει βγάζοντας ἀπό τό τραῦμα του μιά δυσωδία³⁴. Ἐλεγαν πώς ἄλειφαν τά βέλη τους μέ δηλητήριο ἀπό μολόχα³⁵... Ἐλεγαν πώς καί ἀπό τούς συμμάχους τοῦ Φαέθοντα καθυστεροῦσαν οἱ σφενδονιστές, πού εἶχε ζητήσει ἀπό τό Γαλαξία, καί οἱ Νεφελοκένταυροι³⁶. Οἱ τελευταῖοι ἔφτασαν, πού νά μήν ἔσωναν, ὅταν πιά ἡ μάχη εἶχε κριθεῖ, ἐνῶ οἱ σφενδονιστές δέν παρουσιάστηκαν καθόλου. Γι' αὐτό λένε πώς ὁ Φαέθων ὀργίστηκε ἐναντίον τους καί ἀργότερα ἔκαψε τή χώρα τους.

17. Αὐτή λοιπόν στάθηκε καί τοῦ Φαέθοντα ἡ δύναμη, μέ τήν ὁποία βάδιζε ἐναντίον μας. Μόλις ὕψωσαν τίς σημαῖες τῆς μάχης καί ὀγκάνισαν οἱ ὄνοι – αὐτούς ἔχουν γιά σαλπικτές – ἄρχισαν νά πολεμοῦν. Ἡ ἀριστερή παράταξη τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου τράπηκε ἀμέσως σέ φυγή, χωρίς οὔτε κᾶν νά ἀντισταθεῖ στούς Ἴππόγυπους· ἐμεῖς τούς κυνηγοῦσαμε καί τούς σκοτώναμε. Ἡ δεξιά τους ὁμως παράταξη νικοῦσε τήν ἀριστερή δική μας. Καί, ὅταν ἐπιτέθηκαν καί

*Ἡ διάταξη
τῶν
ἐχθρικών
δυνάμεων*

*Ἡ μάχη –
Νίκη τῶν
κατοίκων τῆς
Σελήνης*

οἱ Ἄεροκώνωπες, καταδίωξαν τοὺς δικούς μας ὡς τοὺς πεζοὺς. Ἄλλὰ ἐκεῖ μέ τῆ βοήθεια καὶ τῶν πεζῶν οἱ ἐχθροὶ γύρισαν τίς πλάτες καὶ ἄρχισαν νά φεύγουν καὶ προπάντων, ὅταν ἔμαθαν πὼς στήν ἀριστερή πλευρά οἱ δικοὶ τους εἶχαν νικηθεῖ. Ὅταν ἡ φυγή τους εἶχε πιά γενικευτεῖ, πολλοὶ ἦταν αὐτοὶ πού πιάνονταν ζωντανοὶ μά πολλοὶ καὶ αὐτοὶ πού σκοτώνονταν. Τό αἷμα ἔτρεχε ἄφθονο στά σύννεφα, ὥστε νά βᾶφονται καὶ νά φαίνονται κόκκινα, ὅπως τά βλέπουμε ἀπό τῆ Γῆ, τήν ὥρα πού βασιλεύει ὁ Ἥλιος. Ἀκόμη ἄφθονο αἷμα ἔσταζε καὶ στή Γῆ, ἔτσι πού ἀναρωτήθηκε μήπως κάτι τέτοιο εἶχε συμβεῖ καὶ πῶ παλιά ἐδῶ πάνω καὶ ὁ Ὅμηρος νόμισε πὼς ὁ Δίας ἔβρεξε αἷμα γιά τό θάνατο τοῦ Σαρπηδόνα³⁷. 18. Ὅταν γυρίσαμε ἀπό τήν καταδίωξη, στήσαμε δυό τρόπαια· τό ἓνα τό στήσαμε πάνω στό πλέγμα πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες γιά τῆ νίκη μας στήν πεζομαχία καὶ τό ἄλλο στά σύννεφα γιά τῆ νίκη μας στήν ἀερομαχία.

*Ὁ ἐρχομός τῶν
νεφελο-
κενταύρων –
Νίκη τῶν
κατοίκων
τοῦ Ἥλιου*

Ἐνῶ ὁμως ἀκόμα γίνονταν αὐτά, οἱ σκοποὶ εἰδοποιοῦσαν πὼς κάλπαζαν ἐναντίον μας οἱ Νεφελοκένταυροι, αὐτοὶ πού ἔπρεπε νά ἔρθουν νά βοηθήσουν τό Φαέθοντα πρὶν ἀπό τῆ μάχη. Καὶ πράγματι φαίνονταν νά πλησιάζουν· ἦταν ἓνα θέαμα πολὺ ἀλλόκοτο καθὼς ἦταν μισοὶ ἄνθρωποι καὶ μισοὶ φτερωτά ἄλογα. Τό ἀνθρώπινο μέρος ἦταν ὅσο τό πάνω μισό ἀπό τόν κολοσσό τῆς Ρόδου³⁸, τό ἀλογίσιο ὅσο ἓνα μεγάλο φορτηγὸ πλοῖο. Τό πλῆθος τους δέν τό ἀνέφερα³⁹, γιά νά μή φανεῖ ἀπίστευτο· τόσο πολλοὶ ἦταν! Ἀρχηγὸ εἶχαν τόν Τοξότη⁴⁰ ἀπό τό Γαλαξία. Σάν ἔμαθαν πὼς οἱ φίλοι τους εἶχαν νικηθεῖ, ἔστειλαν μήνυμα στό Φαέθοντα νά ἐπιτεθεῖ πάλι, ἐνῶ οἱ ἴδιοι συνάχτηκαν καὶ ἔπεσαν πάνω στοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης, πού ἦταν ἀσύντακτοι, καθὼς εἶχαν σκορπίσει χωρὶς καμιά τάξη γιά τήν καταδίωξη καὶ γιά τά λάφυρα. Ἀμέσως τοὺς ἔτρεψαν ὄλους σέ φυγή, ἐνῶ τόν ἴδιο τό βασιλιά τόν καταδίωξαν πρὸς τήν πόλη καὶ τοῦ σκότωσαν τά πῶ πολλὰ ἀπό τά ὄρνια του. Γκρέμισαν καὶ τά τρόπαια καὶ ἐρήμωσαν ὁλόκληρο τό μέρος πού εἶχαν ὑφάνει οἱ ἀράχνες. Ἐμένα καὶ δυό ἄλλους ἀπό τοὺς συντρόφους μου μᾶς ἐπίασαν αἰχμαλώτους. Στό μεταξύ εἶχε πιά φτάσει καὶ ὁ Φαέθων καὶ τότε ἐκεῖνοι ἄρχισαν νά στήνουν ἄλλα τρόπαια. 19. Ἐμᾶς μᾶς ἔδεσαν τά χέρια πισθάγκωνα μέ ἓνα κομμάτι ἀπό δίχτυ ἀράχνης καὶ

τὴν ἴδια μέρα μᾶς ὀδήγησαν στὸν Ἥλιο. Τὴν πόλη ὁμως δὲ θέλησαν νὰ τὴν πολιορκήσουν, παρά γύρισαν πίσω καὶ ἄρχισαν νὰ ἀποκλείουν μὲ τεῖχος τὸ διάστημα τοῦ ἀέρα ἀνάμεσα στὴ Σελήνη καὶ στὸν Ἥλιο, γιὰ νὰ μὴ φτάνει τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου σ' αὐτήν. Τὸ τεῖχος, ποῦ ἦταν ἀπὸ σύννεφα, ἦταν διπλό, ὥστε ἔγινε πραγματικὴ ἐκλειψὴ τῆς Σελήνης καὶ ὀλόκληρη βυθίστηκε σ' ἓνα ἀτέλειωτο σκοτάδι.

Ὁ Ἐνδυμίων ἀναγκασμένος ἀπὸ αὐτὸ ἔστειλε καὶ παρακάλεσε νὰ γκρεμίσουν τὸ τεῖχος καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσουν νὰ ζοῦν στὸ σκοτάδι καὶ ὑποσχέθηκε πῶς καὶ φόρους θὰ πληρώνε καὶ σύμμαχος θὰ γινόταν καὶ στὸ μέλλον δὲ θὰ τοὺς ξαναπολεμοῦσε ποτέ πιά. Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἤθελε νὰ δώσει καὶ ὀμήρους. Ὁ Φαέθων συγκέντρωσε τοὺς δικούς του δυὸ φορὲς⁴¹. στὴν πρώτη συγκέντρωση δὲ χαλάρωσαν καθόλου τὴν ὀργή τους, στὴ δευτέρη ὁμως ἄλλαξαν γνώμη καὶ δέχτηκαν τὴν εἰρήνη μὲ τοὺς ἀκόλουθους ὄρους: 20. «Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου καὶ οἱ σύμμαχοί τους ἔκαναν συνθήκη⁴² μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης καὶ τοὺς συμμάχους τους μὲ τὸν ὄρο οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου νὰ γκρεμίσουν τὸ τεῖχος, νὰ μὴν ξαναμποῦν στὴ Σελήνη καὶ νὰ ἐπιστρέψουν τοὺς αἰχμαλώτους, τὸν καθένα γιὰ ὀρισμένο ποσό· οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης νὰ ἀφήσουν αὐτόνομα τὰ ἄλλα ἀστέρια καὶ νὰ μὴν ξαναπάρουν τὰ ὄπλα ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ Ἥλιου. Ὁ ἓνας νὰ βοηθάει τὴ χώρα τοῦ ἄλλου, ἂν κάποιος τοὺς ἐπιθεθεῖ. Ὁ Βασιλιάς τῆς Σελήνης νὰ πληρώνει κάθε χρόνο φόρο στὸ βασιλιά τοῦ Ἥλιου δέκα χιλιάδες ἀμφορεῖς γεμάτων ὄρουσι⁴³. Νὰ δώσει καὶ ὀμήρους ἀπὸ τοὺς δικούς του δέκα χιλιάδες. Νὰ στείλουν ἀποίκους στὴν Ἀφροδίτη ὄλοι μαζί καὶ στὸν ἀποικισμό νὰ μπορεῖ νὰ λάβει μέρος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὄποιος θέλει. Τέλος ν' ἀναγράψουν τὴ συνθήκη σὲ στήλη ἀπὸ κεχριμπάρι καὶ νὰ τὴ στήσουν μέσα στὸν ἀέρα, στὰ σύνορα. Ὁρκίστηκαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἥλιου ὁ Πυρῶνίδης, ὁ Θερεΐτης καὶ ὁ Φλόγιος, ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης ὁ Νύκτωρ, ὁ Μήνιος καὶ ὁ Πολυλάμπης»⁴⁴.

*Σύναψη
εἰρήνης
Ἐνδυμίουνα -
Φαέθοντα
καὶ
οἱ ὄροι τῆς*

21. Μὲ αὐτοὺς τοὺς ὄρους ἔγινε ἡ εἰρήνη. Ἀμέσως ἄρχισαν νὰ γκρεμίζουν τὸ τεῖχος, κι ἐμᾶς τοὺς αἰχμαλώτους μᾶς ἔδωσαν πίσω.

*Ὁ Λουκιανός
καὶ οἱ*

σύντροφοί του
ἀπορρίπτουν
πρόταση νά
μείνουν
στή Σελήνη

“Όταν φτάσαμε στή Σελήνη, βγήκαν νά μᾶς προϋπαντήσουν καί μᾶς καλωσόριζαν μέ δάκρυα στά μάτια καί οἱ σύντροφοί μας ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἐνδυμίων πού ἐπέμενε νά μείνουμε κοντά του καί νά πάρουμε μέρος στόν ἀποικισμό. Ἐγώ ὁμως δέ δεχόμουν μέ κανένα τρόπο καί ζητοῦσα νά μέ στείλει πίσω, κάτω στή θάλασσα⁴⁵. Σάν κατάλαβε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά μέ πείσει, μᾶς ἔστειλε πίσω, ἀφοῦ μᾶς φιλοξένησε ἑπτά μέρες.

Περίληψη Κεφ. 22-23. Ὁ Λουκιανός, προτοῦ ἐγκαταλείψει τή Σελήνη, περιγράφει τά ἀξιοθαύμαστα πού εἶδε καί γνώρισε ἐκεῖ: πῶς γεννιοῦνται καί πῶς πεθαίνουν οἱ ἄνθρωποι, πῶς ζοῦν, τί τρῶνε κτλ.

Οἱ παράδοξες
συνήθειες
καί ὁ
παράδοξος
τρόπος ζωῆς
τῶν κατοίκων
τῆς
Σελήνης

23. ..Οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης θεωροῦν κάποιον ὥραϊο, ἂν εἶναι φαλακρός καί δέν ἔχει μαλλιά. Τούς μαλλιαρούς τούς σιχαίνονται⁴⁶. Ἀντίθετα στ’ ἀστέρια πού λέγονται Κομητῆς⁴⁷ ὁμορφους θεωροῦν τούς μακρυμάλληδες. Στή Σελήνη βρίσκονταν μερικοί πού μᾶς ἱστοροῦσαν γιά ἐκεῖνα τά μέρη. Ἀκόμα οἱ κάτοικοι τῆς Σελήνης βγάζουν καί γένια λίγο πάνω ἀπό τά γόνατα. Νύχια δέν ἔχουν στά πόδια καί εἶναι ὄλοι τους μονοδάχτυλοι⁴⁸. Πάνω στούς γλουτούς τους φυτρώνει ἕνα μακρύ σάν οὐρά λάχανο, πού εἶναι πάντα πράσινο καί δέ σπάει, ὅταν ξαπλώνουν ἀνάσκελα. 24. Ἀπό τή μύτη τους, ὅταν τή φυσοῦν, βγάζουν δυνατό μέλι. Ὅταν πάλι δουλεύουν ἢ γυμνάζονται, ὀλόκληρο τό κορμί τους ἰδρώνει γάλα, ἀπό τό ὁποῖο μπορεῖ κανεῖς καί τυρί νά πῆξει, ἂν στάξει μέσα του λίγο ἀπό τό μέλι. Λάδι κάνουν ἀπό τά κρεμμύδια τους καί εἶναι πολύ πυκνό καί εὐωδιαστό σάν μύρο. Ἐχουν καί πολλά ἀμπέλια πού βγάζουν νερό, γιατί οἱ ρόγες ἀπό τά σταφύλια εἶναι σάν χαλάζι· καί νομίζω, ὅταν σηκωθεῖ ἀέρας καί κουνήσει τά κλήματα ἐκεῖνα, τότε σέ μᾶς κάτω πέφτει τό χαλάζι⁴⁹, καθώς κόβονται τά σταφύλια. Τήν κοιλιά τους τήν ἔχουν γιά σακκούλα, ὅπου βάζουν ὅ,τι χρειάζονται, γιατί μποροῦν νά τήν ἀνοίγουν καί νά τήν ξανακλείνουν. Μοῦ φαίνεται πῶς μέσα της δέν ὑπάρχουν καθόλου ἔντερα, ἢ, γιά νά πῶ καλύτερα, ὑπάρχει τοῦτο μόνο: ἕνα πυκνό καί δασύ τρίχωμα, ὥστε καί τά νεογέννητα, ὅταν κάνει κρύο, νά κρύβονται σ’ αὐτή⁵⁰. 25. Ροῦχα οἱ πλούσιοι⁵¹ ἔχουν γυάλινα μαλακά, ἐνῶ οἱ φτωχοί χάλκινα ὑφαντά. Στούς τόπους ἐκείνους ὑπάρχει ἀφθονος χαλκός πού τόν

βρέχουν και τόν δουλεύουν, όπως τό μαλλί. Για τά μάτια τους όμως διαστάζω νά πῶ τί λογῆς ἦταν, γιά νά μή νομίσει κανείς ὅτι λέω ψέματα, ἐπειδή ὁ λόγος μου θά φανεῖ ἀπίστευτος. Ὡστόσο θά τό πῶ και αὐτό. Τά μάτια τους λοιπόν εἶναι κινητά⁵² και ὁποιος θέλει τά βγάξει και τά φυλάει ὥσπου νά ξαναχρηαστεῖ νά δεῖ. Τότε τά βάζει και βλέπει. Πολλοί, ὅταν χάσουν τά δικά τους, δανεῖζονται ἀπό ἄλλους και βλέπουν. Ἄλλοι πάλι ἔχουν πολλά ζευγάρια μάτια φυλαγμένα – οἱ πλούσιοι. Τά αὐτιά τους εἶναι φύλλα ἀπό πλατάνια⁵³, ἐκτός ἀπό τούς Δενδρίτες πού τά ἔχουν ξύλινα.

26. Ἄλλά και κάποιο ἄλλο παράδοξο πράγμα εἶδα στά ἀνάκτορα. Πάνω ἀπό ἓνα πηγάδι, ὄχι πολύ βαθύ, βρίσκεται ἓνας μέγας καθρέφτης⁵⁴. Ἄν κατεβεῖ κανείς στό πηγάδι, ἀκούει ὅλα ὅσα λένε κάτω στή Γῆ. Ἄν πάλι κοιτάξει στόν καθρέφτη, βλέπει ὄλες τίς πολιτεῖες και ὄλους τούς λαούς, σάν νά βρίσκεται ἀνάμεσά τους. Τότε εἶδα⁵⁵ τούς δικούς μου και ὀλόκληρη τήν πατρίδα· ἄν όμως μέ ἔβλεπαν και ἐκεῖνοι, αὐτό δέν μπορῶ νά τό πῶ μέ σιγουριά. Ὅποιος δέν πιστεύει πῶς αὐτά ἔτσι εἶναι, ἄν κάποτε και ὁ ἴδιος πάει ἐκεῖ, θά μάθει πῶς λέω τήν ἀλήθεια⁵⁶.

27. Και γιά νά ξαναγυρίσω τελοσπάντων στή διήγησή μου, κάποτε ἀποχαιρετήσαμε τό βασιλιά και τούς δικούς του, μπήκαμε στό καράβι και ἀνοιχτήκαμε. Σ' ἐμένα ὁ Ἐνδυμίων εἶχε χαρίσει και δῶρα⁵⁷, δύο γυάλινους χιτῶνες, πέντε χάλκινους και μία πανοπλία ἀπό λούπινα⁵⁸, πού ὄλ' αὐτά τ' ἄφησα στό κῆτος⁵⁹. Ἔστειλε μαζί μας και χίλιους Ἰππόγυπους, γιά νά μᾶς συνοδεύσουν ἴσαμε πεντακόσια στάδια.

28. Στή διαδρομή μας περάσαμε ἀπό πολλές και διάφορες χῶρες και ἀράξαμε στήν Ἀφροδίτη, πού μόλις εἶχε ἀρχίσει νά κατοικεῖται. Ἐκεῖ βγήκαμε και πήραμε νερό. Ὑστερα μπήκαμε στό Γαλαξία και πλέαμε σύρριζα μέ τή στεριά τοῦ Ἥλιου, πού τόν εἶχαμε στά ἀριστερά μας. Ὅμως δέν ἀποβιβαστήκαμε, μόνο πού τό λαχταροῦσαν πολύ, οἱ σύντροφοί μου⁶⁰, γιατί δέ μᾶς ἄφησε ὁ ἀέρας. Θαυμάζαμε ὥστόσο τή χώρα, πού ἦταν ὀλοπράσινη, εὐφορη και γεμάτη νερά και πολλά ἀγαθά⁶¹. Τότε μᾶς εἶδαν οἱ Νεφελοκένταυροι, οἱ μισθοφόροι τοῦ Φαέθοντα, και πέταξαν και ἦλθαν στό καράβι μας. Μόλις όμως ἔμαθαν πῶς εἴμαστε σύμμαχοι, ξανάφυγαν. 29. Στό μετα-

*Τό ταξίδι τοῦ
γυρισμοῦ –
Λυχνόπολη –
Νεφελο-
κοκκυγία –
Προσθαλάσσωση*

ξύ είχαν πιά φύγει και οι Ἰππόγυποι πού μᾶς συνόδευαν.

Ἐμεῖς συνεχίσαμε τό ταξίδι μας ἕνα μερόνυχτο και κατά τό ἀπόγευμα τῆς δευτέρας μέρας φτάσαμε στή λεγόμενη Λυχνόπολη⁶², ἐνῶ εἶχαμε πιά ἀρχίσει νά πλεύουμε πρός τή Γῆ. Ἡ πολιτεία αὐτή βρίσκεται ἀνάμεσα στίς Πλειάδες και Ἰάδες, εἶναι ὁμως πολύ πύ χαμηλά ἀπό τό Γαλαξία. Βγήκαμε ἔξω στή στεριά, μά ἄνθρωπο δέ βρήκαμε κανένα, μόνο πολλά λυχνάρια πού περιδιάβαζαν ἐδῶ κι ἐκεῖ και περνοῦσαν τόν καιρό τους στήν ἀγορά ἢ στό λιμάνι. Τά πύ πολλά ἦταν μικρά, σάν νά πούμε οἱ φτωχοῖ τοῦ τόπου, και λίγα μόνο τά μεγάλα και τρανά πού ἦταν πολύ φωτεινά και ξεχώριζαν ἀπό τά ἄλλα⁶³. Τό καθένα εἶχε δική του ξεχωριστή κατοικία, ἕνα λυχναρόσπιτο. Εἶχαν και ὀνόματα, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, και τά ἀκούγαμε πού μιλοῦσαν κίόλας· και ὄχι μόνο δέ μᾶς ἔκαναν κανένα κακό, ἀλλά μᾶς προσκαλοῦσαν, νά μᾶς φιλοξενήσουν. Ἐμεῖς ὥστόσο φοβόμαστε και κανένας δέν τόλμησε νά πάει οὔτε γιά φαγητό οὔτε γιά ὕπνο. Τό Διοικητήριό τους εἶναι κτισμένο στό κέντρο τῆς πόλης, ὅπου μένει ὁ ἄρχοντάς τους ὄλη τή νύχτα και φωνάζει τόν καθένα μέ τ' ὄνομά του· ὅποιος δέν παρουσιαστεῖ ἀμέσως καταδικάζεται σέ θάνατο σάν λιποτάκτης. Και ὁ θάνατος εἶναι τό σβῆσιμο τῆς φωτιᾶς του. Ἐμεῖς στεκόμαστε ἐκεῖ κοντά και βλέπαμε αὐτά πού γίνονταν και ἀκούγαμε τά λυχνάρια νά ἀπολογοῦνται και νά λένε γιά ποιό λόγο εἶχαν καθυστερήσει. Ἐκεῖ ἀναγνώρισα και τό δικό μας λυχνάρι. Τό χαιρέτησα και ζήτησα νά μάθω πῶς ἦταν τά πράγματα στό σπίτι μας. Και αὐτό μου τά διηγήθηκε ὄλα⁶⁴.

Ἐκείνη λοιπόν τή νύχτα μείναμε στή Λυχνόπολη και τήν ἄλλη μέρα ξεκινήσαμε και ἀρμενίζαμε κοντά πιά στά σύννεφα. Ἐκεῖ εἶδαμε και θαυμάσαμε και τήν πόλη Νεφελοκοκκυγία⁶⁵, ὅπου ὁμως δέ βγήκαμε, γιατί δέ μᾶς ἄφηνε ὁ ἀέρας. Στήν πολιτεία αὐτή ἔλεγαν πῶς βασιλιάς ἦταν ὁ Κόρωνος, ὁ γίός τοῦ Κοττυφίωνα. Ἐγώ τότε θυμήθηκα τόν ποιητή Ἀριστοφάνη, ἄνθρωπο σοφό, πού λέει τήν ἀλήθεια και πού ἄδικα δέν τόν πιστεύουν γιά ὄσα ἔχει γράψει. Τρεῖς μέρες ἀργότερα δακρίναμε πιά καθαρά και τόν Ὀκεανό, ἀλλά στεριά δέ βλέπαμε πουθενά, ἐκτός ἀπό τίς χῶρες πού ἦταν στόν ἀέρα. Ὅμως και αὐτές φαίνονταν γεμάτες ἀπό φωτιά και πλημμυρισμένες ἀπό λάμψη. Κατά τήν τέταρτη μέρα, γύρω στό μεσημέρι, ὁ ἀέρας πῆρε νά ὕποχωρεῖ και νά κοπάζει και τότε πέσαμε μαλακά στή θά-

λασσα. 30. Μόλις άγγίξαμε τό νερό, πλημμυρίσαμε άπό χαρά και ά-γαλλίαση και ήμαστε τρισευτυχισμένοι με τό γεγονός αυτό. Ξε-μπαρκάραμε και άρχισαμε νά κολυμπάμε, μιά και γιά καλή μας τύχη ήταν γαλήνη και ή θάλασσα άκύμαντη⁶⁶.

Φαίνεται όμως πώς συχνά μιά άλλαγή στό καλύτερο γίνεται άρχή γιά μεγαλύτερα κακά. Γιατί κι έμεις δύο μόνο μέρες ταξιδέψα-με με καλό καιρό. Τά ξημερώματα τής τρίτης είδαμε κατά τήν Άνα-τολή θηρία και πολλά άλλα κήτη, προπαντός όμως ένα πού ξεχώ-ριζε άπό όλα και ήταν μεγάλο ίσαμε χίλια πεντακόσια στάδια. Ήτρεχε καταπάνω μας με άνοιχτό τό στόμα ταραζοντας άπό μακριά τή θάλασσα. Ήταν περιλουσμένο με άφρό και μᾶς έδειχνε τά δόν-τια του, όλα σουβλερά, όπως τά παλούκια, και άσπρα σάν νά ήταν άπό έλεφαντόδοντο. Έμεις άποχαιρετιστήκαμε γιά τελευταία φορά, άγκαλιαστήκαμε και περιμέναμε. Καί αυτό, πού είχε φτάσει κοντά, μᾶς ρούφηξε και μᾶς κατάπια μαζί με τό καράβι⁶⁷. Δέν πρόλαβε ώ-στόσο νά μᾶς κομματιάσει με τά δόντια του, επειδή τό πλοίο, άνά-μεσα άπό τά άνοίγματα τους, γλίστρησε στήν κοιλιά του.

31. Όταν βρεθήκαμε μέσα, στήν άρχή ήταν σκοτάδι και δέ δια-κρίναμε τίποτα· ύστερα όμως άνοιξε τό στόμα του και είδαμε ένα μεγάλο κοίλωμα, πλατύ πέρα γιά πέρα και βαθύ, άρκετό νά χωρέσει μιά πολυάνθρωπη πόλη. Μέσα του είχε μικρά και μεγάλα ψάρια, πολλά άλλα θηρία κατασπαραγμένα, καρaboύπανα, άγκυρες, άνθρώ-πινα κόκαλα και έμπορεύματα. Στή μέση ήταν στεριά και λόφοι, πού σχηματίστηκαν, νομίζω, άπό τή λάσπη πού κατάπινα τό κήτος και πού ύστερα, σιγά-σιγά, κατακάθιζε. Όπως και νά΄ναι μιά φορά, πάνω στή στεριά είχε φυτρώσει ένα δάσος με δέντρα κάθε είδους, εί-χαν βλαστήσει λαχανικά και όλα έδιναν τήν έντύπωση πώς τά καλ-λιεργούσαν. Ή περιφέρεια τής ξηράς ήταν διακόσια σαράντα στά-δια. Τέλος μπορούσε νά δει κανείς και θαλασσοπούλια, γλάρους και άλκυόνες, πού έχτιζαν τίς φωλιές τους πάνω στά δέντρα.

32. Τότε λοιπόν έμεις γιά πολλή ώρα κλαίγαμε. Ύστερα σήκωσα τούς συντρόφους μου και βάλαμε στηρίγματα στό καράβι· τρίψαμε ξύλα, άνάψαμε φωτιά και έτοιμάσαμε φαγητό με δ,τι βρέθηκε. Όλό-

*Ή εμφάνιση
του κήτους -
Τό κήτος
καταπίνει τό
πλοίο*

*Τό έσωτερικό
του κήτους*

*Ή εξερεύνηση
του κήτους*

γυρα ὑπῆρχαν ἄφθονα καί κάθε λογῆς κρέατα ἀπό ψάρια. Νερό εἶχαμε ἀκόμη αὐτό πού πήραμε ἀπό τήν Ἐφροδίτη. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν σηκωθήκαμε, κάθε φορά πού τό κῆτος ἄνοιγε τό στόμα του, βλέπαμε ἄλλοτε βουνά, ἄλλοτε μόνο τόν οὐρανό, πολλές φορές ὁμως καί νησιά. Καταλαβαίναμε πώς τό θηρίο ἔτρεχε γρήγορα σέ κάθε μεριά τῆς θάλασσας. Ὅταν εἶχαμε πιά συνηθίσει στή διαμονή ἐκείνη, πήρα ἑπτά ἀπό τούς συντρόφους καί ἄρχισα νά προχωρῶ στό δάσος, γιατί ἤθελα νά τά ἐξερευνησῶ ὅλα⁶⁸. Δέν εἶχαμε ἀκόμα προχωρήσει καλά καλά μήτε πέντε στάδια, ὅταν βρήκαμε ἕνα ναό τοῦ Ποσειδώνα, ὅπως φανέρωνε ἡ ἐπιγραφή. Σέ λίγη ἀπόσταση εἶδαμε καί πολλούς τάφους μέ ἐπιτύμβιες στήλες καί μιά πηγὴ μέ πεντακάθαρο νερό. Ἀκόμα ἀκούσαμε καί γαυγισμα σκυλιοῦ καί ἀπό μακριά φαινόταν καί καπνός· συμπεράναμε πώς ὑπῆρχε κάποια ἀγροικία.

*Ἡ συνάντηση
μέ τό
γέρο-ναυαγό
Σκίνθαρο*

33. Προχωρήσαμε λοιπόν βιαστικά καί βρεθήκαμε μπροστά σέ ἕνα γέρο καί ἕνα νερό πού δούλευαν μέ ζῆλο σέ ἕνα λαχανόκηπο· προσπαθοῦσαν νά μεταφέρουν μέ αὐλάκι σ' αὐτό νερό ἀπό τήν πηγὴ. Σταματήσαμε χαρούμενοι τήν ἴδια στιγμή ὁμως καί φοβισμένοι. Ἀλλά κι ἐκεῖνοι εἶχαν πάθει, φαίνεται, τό ἴδιο μέ ἐμᾶς καί στέκονταν ἀμίλητοι. Ὑστερα ἀπό λίγο ὁ γέρος εἶπε· «ποιοί, λοιπόν, εἶστε σεῖς, ξένοι; εἶστε τίποτα θαλασσινοὶ δαίμονες ἢ ἄνθρωποι δυστυχημένοι ὅπως ἐμεῖς; Γιατί ἐμεῖς, μολονότι ἡμαστέ ἄνθρωποι στεριανοί, τώρα ἔχουμε γίνεи θαλασσινοί καί πλέουμε μαζί μέ τοῦτο τό θηρίο πού μᾶς κρατεῖ μέσα του, χωρίς καλά καλά νά ξέρομε αὐτό πού παθαίνουμε. Νομίζουμε πώς ἔχουμε πεθάνει, ἀλλά τήν ἴδια στιγμή πιστεύουμε πώς ζοῦμε κιόλας». Σ' αὐτά ἐγὼ ἀπάντησα· «Κι ἐμεῖς, γέροντα, εἶμαστε ἄνθρωποι, νεοφερμένοι, πού πρὶν ἀπό λίγο μαζί μέ τό καράβι μᾶς κατάπιε τό θηρίο. Καί τώρα προχωρήσαμε, γιατί θέλαμε νά μάθουμε πῶς ἔχουν τά πράγματα στό δάσος ἔτσι μεγάλο καί πυκνό πού φάνταζε. Καί ὅπως φαίνεται, κάποιος θεός μᾶς ὁδήγησε, γιά νά σέ δοῦμε καί γιά νά μάθουμε πῶς δέν εἶμαστε οἱ μόνοι φυλακισμένοι σ' αὐτό τό θηρίο. Μά, γιά πές μας τὴ συμφορὰ σου, ποιός εἶσαι καί πῶς βρέθηκες ἐδῶ μέσα». Μᾶς ἀπάντησε πῶς δέ θά πῆ τίποτα οὔτε θά μᾶς ρωτήσῃ, προτοῦ μᾶς φιλοξενήσῃ μέ ὄ,τι ἔχει⁶⁹. Μᾶς πῆρε λοιπόν καί μᾶς ὁδήγησε στό σπίτι του – τό

είχε κάνει αρκετά άνετο εφοδιασμένο με κρεβάτια και με άλλα χρειαζούμενα. Μας πρόσφερε λαχανικά, φρούτα, ψάρια ως και κρασί. Και όταν πιά είχαμε καλά χορτάσει, τότε ζήτησε να μάθει τα παθήματά μας. Έγώ του τά διηγήθηκα όλα με τή σειρά τους: τή θύελλα, τά σχετικά με τό νησί, τό ταξίδι μας στον άέρα, τόν πόλεμο και όλα τά άλλα ως τήν κατάδυσή μας στό κήτος.

34. Ό γέρος σάστισε και πήρε και ό ίδιος με σειρά να διηγείται τά δικά του. «Ξένοι μου», είπε, «στήν καταγωγή είμαι Κύπριος· ξεκίνησα από τήν πατρίδα για έμπόριο με έναν ύπηρέτη που βλέπετε και με άλλους δούλους και πλέαμα για τήν Ίταλία με διάφορα έμπορεύματα πάνω σ' ένα μεγάλο καράβι· ίσως να τό είδατε τσακισμένο στό στόμα του κήτους. Ίσαμε τή Σικελία τό ταξίδι μας πήγε καλά· από εκεί όμως μας άρπαξε δυνατός άέρας και ύστερα από τρεις μέρες μās έφερε στον Όκεανό, όπου μās βρήκε τό κήτος και μās κατάπιε, πλοίο και πλήρωμα μαζί. Σωθήκαμε μόνο εμείς οι δύο· οι άλλοι πέθαναν. Θάψαμε τούς συντρόφους μας και χτίσαμε ναό στον Ποσειδώνα· ζούμε αυτήν εδω τή ζωή: καλλιεργούμε λαχανικά και τρεφόμαστε με ψάρια και φρούτα. Τό δάσος, όπως βλέπετε, είναι μεγάλο και έχει πολλά άμπέλια, που δίνουν πάρα πολύ γλυκό κρασί. Είδατε ίσως και τήν πηγή με τό ώραίο και όλόδροσο νερό. Τά κρεβάτια μας τά κάνουμε από φύλλα και φωτιά ανάβουμε δση θέλουμε. Άκόμα κυνηγούμε άγριοπούλια, όσα μπαίνουν στό θηρίο, ψαρεύουμε ψάρια ζωντανά βγαίνοντας στά σπάραχνα του κήτους, όπου και λουζόμαστε, όταν θέλουμε. Έδω κοντά βρίσκεται και μία λίμνη που έχει περιφέρεια είκοσι στάδια και είναι γεμάτη ψάρια κάθε είδους. Σ' αυτή κολυμπούμε και πλέουμε πάνω σ' ένα μικρό σκάφος που εγώ έφτιαξα. Από τότε που μās κατάπιε τό κήτος έχουν περάσει είκοσι έφτά χρόνια.

35. Όλα τά άλλα μπορούμε ίσως και τά άνεχόμαστε, οι γείτονες όμως και οι διπλανοί μας είναι πολύ κακοί και άνυπόφοροι, γιατί είναι άκοινωνητοι και άγριοι. «Μά αλήθεια, λοιπόν», είπα εγώ, «υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι στό κήτος;» «Και πολλοί μάλιστα», είπε, «όμως άφιλόξενοι με μορφές άλλόκοτες. Στά δυτικά του δάσους, κατά τήν ούρά του θηρίου, κατοικούν οι Ταριχάνες⁷⁰, όντα με

*Οί περιπέτειες
του γέρου*

*Οί άλλοι
κάτοικοι του
έσωτερικού
του κήτους*

ἡμεῖς ὑπολογίζαμε τίς ὥρες ἀπό τὰ ἀνοίγματα⁷⁸ τοῦ στόματος – στό δεύτερο λοιπόν, ὅπως εἶπα, ἀνοίγμα, ξαφνικά ἄρχισε νά ἀκούεται μεγάλη βουή καί πολὺς θόρυβος καί κάτι σάν ναυτικά παραγγέλματα καί κωπηλασίες. Ταραχήκαμε καί συρθήκαμε ὡς τὸ ἴδιο τὸ στόμα τοῦ θηρίου· σταθήκαμε λίγο πιο πίσω ἀπὸ τὰ δόντια καί ἀρχίσαμε νά βλέπουμε τὸ πιο παράδοξο θέαμα ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχω δεῖ στή ζωή μου: Ἄνθρωποι τεράστιοι ἴσαμε ἐνενήντα μέτρα στό μπόι ἔπλεαν πάνω σέ μεγάλα νησιά⁷⁹ ὅπως πάνω σέ τριήρεις. Ξέρω βέβαια πὼς θά διηγηθῶ πράγματα πού φαίνονται ἀπίστευτα, ὥστόσο τὰ λέω: Ἦταν κάτι νησιά μακρόστενα, ὄχι πολὺ ψηλά, πού ἡ περιφέρεια τοῦ καθενὸς ἔφτανε τὰ ἑκατὸ στάδια. Πάνω σ' αὐτὰ ἔπλεαν κάπου ἑκατὸν εἴκοσι τέτοιοι γίγαντες. Μερικοὶ κάθονταν στὶς δύο πλευρὲς τοῦ νησιοῦ, ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλον, καί κωπηλατοῦσαν μὲ μεγάλα κυπαρίσσια πού εἶχαν καί τὰ κλαδιά καί τὰ φύλλα τους σάν νά ἦταν κουπιά. Στὸ πίσω μέρος πού φαινόταν σάν πρῦμνη, πάνω σ' ἓνα λόφο, στεκόταν ὄρθιος ὁ καπετάνιος κρατώντας χάλκινο τιμόνι, πέντε στάδια μακρὺ. Στὴν πλώρη βρισκόνταν καμιὰ σαρανταριά ὄπλισμένοι πολεμιστὲς, πού ἔμοιαζαν μὲ ἀνθρώπους σέ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μαλλιά. Αὐτὰ ἦταν μιά φλόγα πού ἔκαιγε, ἔτσι πού δέν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ περικεφαλαῖες⁸⁰. Ὁ ἀέρας ἀντὶ πάνω σέ πανιά ἔπεφτε πάνω στό δάσος πού σέ κάθε νησί ἦταν μεγάλο καί πυκνὸ· τὸ φούσκωνε καί τὸ πήγαινε, ὅπου ἤθελε ὁ καπετάνιος. Εἶχαν καί ἓναν κελευστή πού τοὺς ἔδινε τὸ ρυθμὸ καί ἀπὸ τὴν κωπηλασία κουνιοῦνταν τὰ νησιά γρήγορα σάν τὰ πολεμικὰ καράβια.

⁷⁸
νησομαχία

41. Στὴν ἀρχὴ βλέπαμε δύο τρία νησιά, ἀλλὰ ὕστερα φάνηκαν κάπου ἑξακόσια, καί, ἀφοῦ παρατάχτηκαν σέ δύο ἀντίθετες γραμμές, ἄρχισαν νά πολεμοῦν καί νά ναυμαχοῦν⁸¹. Πολλὰ χτυπιόνταν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο πλώρη μὲ πλώρη καί τσακίζονταν· ἄλλα πάλι τρυπημένα ἀπὸ τὰ ἔμβολα βυθίζονταν· τέλος μερικά συμπλέκονταν καί πολεμοῦσαν τόσο γενναῖα πού δύσκολα ἀποχωρίζονταν. Οἱ πολεμιστὲς, πού ἦταν στὴν πλώρη, ἔδειχναν μεγάλο πείσμα· πηδοῦσαν στά ἀντίπαλα νησιά καί σκότωναν συνέχεια. Αἰχμαλώτους δέν ἔπιανε κανένας. Ἀντὶ γιὰ σιδερένιες ἀρπάγες ἔριχναν ὁ ἓνας στὸν ἄλλον μεγάλα δεμένα χταπόδια καί αὐτὰ μπλέκονταν στά δέντρα

καί συγκρατοῦσαν ὄλο τό νησί. Χτυποῦσαν καί τραυμάτιζαν ὁ ἕνας τόν ἄλλον μέ ὄστρακα μεγάλα ὄσο ἕνα ἀμάξι καί σφουγγάρια τριάντα περίπου μέτρα.

42. Ἄρχηγοί τους ἦταν στή μιὰ παράταξη ὁ Αἰολοκένταυρος⁸² καί στήν ἄλλη ὁ Θαλασσοπότης. Ἡ μάχη, ὄπως φαίνεται, εἶχε γίνει γιά κάποια ἀρπαγή, γιατί ἔλεγαν πώς ὁ Θαλασσοπότης εἶχε κλέψει πολλά κοπάδια δελφίνα ἀπό τόν Αἰολοκένταυρο, ὄπως μπορούσε νά ἀκούσει κανεῖς, καθώς φώναζαν μεταξύ τους καί ἔλεγαν καί τά ὀνόματα τῶν βασιλιάδων. Τέλος νίκησε ἡ μεριά τοῦ Αἰολοκένταυρου. Βύθισαν περίπου ἑκατόν πενήντα νησιά ἀπό τούς ἀντιπάλους καί αἰχμαλώτισαν καί ἄλλα τρία μαζί μέ τά πληρώματα. Τά ἄλλα ὀπισθοχώρησαν καί ἔφυγαν. Οἱ νικητές τά κινήγησαν ὄς ἕνα διάστημα, ἀλλά ἐπειδή νύχτωνε, γύρισαν στά ναύαγια· κυρίευσαν τά περισσότερα καί μάζεψαν ὄ,τι δικό τους εἶχαν, γιατί καί δικά τους νησιά εἶχαν βουλιάζει ὄχι λιγότερα ἀπό ὄγδόντα. Ἔστησαν καί τρόπαιο γιά τή νησομαχία καρφώνοντας στό κεφάλι τοῦ κήτους ἕνα ἀπό τά ἐχθρικά νησιά. Ἐκείνη τή νύχτα τήν πέρασαν γύρω στό θηριο δένοντας τά παλαμάρια ἀπό αὐτό καί κρατημένοι ἀπό τίς ἄγκυρες πού εἶχαν ρίξει ἐκεῖ κοντά. Ἀλήθεια εἶχαν μεγάλες καί δυνατές ἄγκυρες ἀπό γυαλί. Τήν ἄλλη μέρα ἔκαναν θυσία πάνω στό κήτος, ἔθωψαν ἐκεῖ τούς δικούς τους καί ἔφυγαν εὐχαριστημένοι τραγουδώντας κάτι τραγούδια σάν παιᾶνες.

Αὐτά, λοιπόν, στάθηκαν τά σχετικά μέ τή νησομαχία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΩΝ

1. Ἄπό ἐδῶ καί πέρα⁸³ ἐγώ, ἐπειδή δέν μπορούσα πιά νά ἀντέξω τή ζωῆ μας μέσα στή κήτος καί ἐπειδή βαριόμουνα αὐτή τή διαμονή, ἄρχισα νά ἀναζητῶ κάποιο τέχνασμα νά βγοῦμε ἔξω⁸⁴. Στήν ἀρχή ἀποφασίσαμε νά κάνουμε ἕνα ἄνοιγμα στή δεξιά πλευρά καί νά δραπετεύσουμε. Καί ἀρχίσαμε νά σκάβουμε. Ὄταν ὄμως προχωρήσαμε

*Ἡ νίκη
τοῦ
Αἰολο-
κένταυρου*

*Πῶς
ὁ Λουκιανός
καί ὁ
σύγγραφοί του
βγήκαν
ἀπό τό κήτος*

περίπου πέντε στάδια και είδαμε πώς δέν κάναμε τίποτα, σταματήσαμε τό σκάψιμο και άποφασίσαμε νά κάψουμε τό δάσος. Έτσι μπορούσε ίσως νά πεθάνει τό κήτος. Άν γινόταν αυτό, θά ήταν εύκολο νά βγοῦμε έξω. Άρχισαμε λοιπόν και βάζαμε φωτιά από τή μεριά τής ουράς. Έπτά μέρες και επτά νύχτες τό θηρίο δέν ένωθε τό κάψιμο, αλλά τήν ογδοη και ένατη μέρα καταλαβαίναμε πώς είχε αρχίσει νά άρρωσταίνει. άνοιγε τό στόμα του δλο και πίο άραιά και κάθε φορά πού τό άνοιγε τό εκλεινε άμέσως. Τή δέκατη και ένδέκατη μέρα είχε πιά άρχισει νά άπονεκρώνεται και νά μυρίζει άνυπόφορα. Έμεις μόλις τή δωδέκατη μέρα καταλάβαμε πώς, αν δέν τοῦ βάζαμε στηρίγματα ανάμεσα στά σαγόνια, όσο άκόμα τά κρατούσε άνοιχτά, ώστε νά μήν τά κλείσει, θά κινδυνεύαμε νά άποκλειστοῦμε μέσα σ' αυτό. ψόφιο και νά χαθοῦμε. Έτσι κρατήσαμε άνοιχτό τό στόμα του μέ μεγάλα δοκάρια και βαλθήκαμε νά διορθώνουμε τό καράβι. Πήραμε και νερό, όσο μπορούσαμε πίο πολύ, και άλλα τρόφιμα. Τό πλοίο θά τό κυβερνούσε ό Σκίνθαρος.

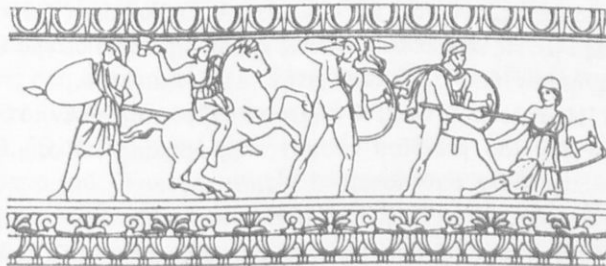
2. Τήν άλλη μέρα τό θηρίο είχε πιά ψοφήσει κι έμεις σύραμε πρὸς τά πάνω τό καράβι, τό περάσαμε ανάμεσα από τά άνοιγματα, τό κρεμάσαμε από τά δόντια και τό κατεβάσαμε σιγά-σιγά στή θάλασσα. Έστερα άνεβήκαμε πάνω στή ράχη τοῦ κήτους και εκεί κοντά στό τρόπαιο προσφέραμε θυσία στόν Ποσειδώνα. Αυτοῦ μείναμε τρεῖς μέρες, γιατί δέ φυσούσε άέρας, και τήν τέταρτη ξεκινήσαμε. Στο δρόμο συναντούσαμε πολλά κουφάρια από τή ναυμαχία πού πάνω χτυπούσε τό καράβι μας, και μέναμε εκπληκτοι ύπολογίζοντας τό άνάστημά τους. Για μερικές μέρες πλέαμε μέ καλό καιρό, ύστερα όμως φύσηξε βοριάς και έπιασε δυνατό κρύο πού πάγωσε όλόκληρη τή θάλασσα όχι μόνο στήν επιφάνειά της αλλά και σε βάθος ίσαμε τριακόσιες οργιές, έτσι πού βγήκαμε από τό καράβι και τρέχαμε πάνω στόν πάγο.

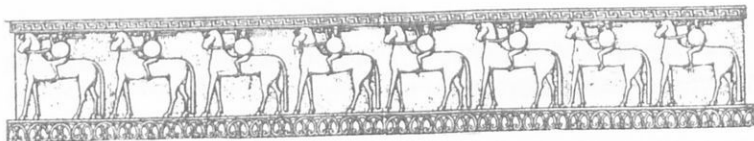
Διαμονή
σε σπηλιά
μέσα
στόν πάγο

Έπειδή όμως ό άέρας επέμενε και δέν μπορούσαμε νά τον ύποφέρουμε, σοφιστήκαμε τό παρακάτω, πού πρότεινε ό Σκίνθαρος: σκάψαμε στό παγωμένο νερό μία μεγάλη σπηλιά και μείναμε σ' αυτήν τριάντα μέρες καίγοντας φωτιά και τρώγοντας ψάρια πού βρίσκαμε σπάζοντας τον πάγο. Έπειδή όμως τά τρόφιμα άρχισαν νά τελειώνουν, βγήκαμε και ξεκολλήσαμε τό πλοίο από αυτόν, κάναμε πανιά

καί γλιστρούσαμε σάν νά ἀρμενίζαμε ἤσυχα καί μαλακά πάνω του. Τήν πέμπτη μέρα ὁ καιρός εἶχε ἀρχίσει νά ζεσταίνει, ὁ πάγος νά λιώνει καί ὄλα νά ξαναγίνονται νερό.

Περίληψη Κεφ. 3-47. *Οἱ ταξιδιώτες περνοῦν ἀπό τήν Τυροχώρα, ἕνα νησί ἀπό γάλα ὅπου βασιλεύει ἡ Τυρώ καί λατρεύουν τή Γαλάτεια (B,3), ἀπό τή Φελλοχώρα, πού τήν κατοικοῦν οἱ Φελλοπόδαροι, ἄνθρωποι μέ ποδάρια ἀπό φελλούς πού τρέχουν πάνω στή θάλασσα χωρίς νά βουλιάζουν (B,4), καί ἀπό τή νήσο τῶν Μακάρων· ἐκεῖ ὁ Λουκιανός συναντᾷ τοὺς πύο σημαντικούς ἀπό τοὺς ποιητές, τοὺς φιλοσόφους, τοὺς ἥρωες, τοὺς στρατηγούς κτλ. Ὅταν συμπληρώνεται ὁ καιρός τῆς διαμονῆς του καί πρέπει νά φύγουν, ὁ Λουκιανός μαθαίνει ἀπό τό Ραδάμανθη τίς νέες περιπέτειες καί τά νέα βάσανα πού τοὺς περιμένουν (B,25-29). Τά πρῶτα νησιά πού παραπλέουν εἶναι τά νησιά τῶν ἀσεβῶν, ἀποβιβάζονται μάλιστα σέ ἕνα, ὅπου βλέπουν τά μαρτύρια τῶν κολασμένων (B,30-31). Ὑστερα τό ταξίδι συνεχίζεται καί περνοῦν ἀπό τή νήσο τῶν ὄνειρων (B,32-35), τέλος ἀποβιβάζονται στή γνωστή ὀμηρική Ὠγγία, ὅπου τοὺς ὑποδέχεται καί τοὺς φιλοξενεῖ ἡ Καλυψώ. (B,35-36). Νέες περιπέτειες στή θάλασσα μέ τοὺς Κολοκυνθοπειρατές, τοὺς Καρνοναῦτες, τοὺς Δελφινόπορους (B,37-40). Ἐμφανίζονται σημεῖα καί τέρατα καί στοὺς ἴδιους καί στό καράβι. (B,40-43). Τέλος φτάνουν σέ μιά ἡπειρο πού βρισκόταν στόν ἀντίποδα τῆς «οἰκουμένης» (B,44-46). Ὁ συγγραφέας ὑπόσχεται νά γράψει τίς περιπέτειες στή νέα ἡπειρο, ὅπου ἀποβιβάστηκαν, στά ὑπόλοιπα βιβλία (B,47).*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Κτησίας*: γιατρός από την Κνίδα, πού άκμασε στό δεύτερο μισό του 5ου αιώνα καί στίς άρχές του 4ου. Άγνωστο πώς, βρέθηκε αίχμάλωτος στήν Περσία καί έκει έμεινε δεκαεφτά χρόνια. Έγραψε ιστορικά έργα γεμάτα μύθους καί άνακρίβειες.

2. *Υαμβούλος*: συγγραφέας πού έζησε πιθανόν κατά τό 2ο αί. π.Χ. Είχε γράψει ένα ταξιδιωτικό μυθιστόρημα γιά μιά άγνωστη χώρα.

3. Στόν Όμηρο, πού είναι ό άρχαιότερος ποιητής μας, βρίσκουμε τίς ρίζες καί τήν άρχή πολλών πραγμάτων καί καταστάσεων. Έδω ό Λουκιανός μέ διακριτικότητα θεωρεί άρχηγό αυτών των φανταστικών άφηγήσεων τόν όμηρικό Όδυσσέα καί όχι τόν Όμηρο· καί ύπονοεί όσα ό Όδυσσέας άφηγεΐται στή χώρα των Φαιάκων γιά τίς περιπέτειές του κατά τήν έπιστροφή άπό τήν Τροία μέ τούς Κίκονες, τούς Λωτοφάγους, τόν Κύκλωπα, τόν Αΐολο, τούς Λαιστρυγόνες, τήν Κίρκη, τίς Σειρήνες, τή Σκύλα καί τή Χάρυβδη. Τίς άφηγήσεις αυτές, γνωστές ως «Άλκινόου άπόλογοι» (Όδύσσεια, ραψωδίες ι-μ), τίς είχε έπισημάνει ως χαρακτηριστικό δείγμα ψευτικών διηγήσεων ήδη ό Πλάτων στήν «Πολιτεία» του.

4. Οί Ήράκλειες Στήλες, τό σημερινό Γιβραλτάρ, ήταν τό δυτικό όριο του άρχαίου γνωστού κόσμου, τής άρχαίας «Οΐκουμένης», πού τήν περιέβαλε σάν ποτάμι ό «Όκεανός».

5. Ό δυτικός ώκεανός είναι ό Άτλαντικός, έξω άπό τό Γιβραλτάρ. Άξίζει νά προσέξουμε τή σύμπτωση πώς τό σημεΐο του ξεκι-

νήματος του Λουκιανού για τό φανταστικό του ταξίδι είναι τό ίδιο μ' εκείνο, από όπου ξεκίνησαν οί θαλασσοπόροι τής 'Αναγέννησης για τίς εξερευνήσεις τους.

6. 'Ο συγγραφέας ώς αίτία καί σκοπό του ταξιδιού του προβάλλει με έλαφριά παραλλαγή τούς συνηθισμένους λόγους για τούς όποιους ταξίδευαν οί άρχαίοι, δηλ. νά γνωρίζουν καινούρια πράγματα. Θυμηθείτε τό γνωστό στίχο τής 'Οδύσσειας για τόν πολύτροπο 'Οδυσσεά (...καί πολλών ανθρώπων είδε χώρες κι έμαθε γνώμες...) καί όσα διηγείται ό 'Ηρόδοτος (1,29) για τό ταξίδι του Σόλωνα στην αύλή του Κροίσου. Για τούς ίδιους λόγους ταξιδεύει καί ό ήρωας του 'Αντωνίου Διογένη (βλ. σημ. 15).

7. 'Όσο μπορούμε νά κρίνουμε από περιλήψεις πού μās έχουν σωθει από τό έργο του 'Ιαμβούλου, φαίνεται πώς στά κεφ. 5 καί 6 ό Λουκιανός παρωδοüse αντίστοιχα τμήματα από τό έργο εκείνου· αυτό φαίνεται πίο πολύ στίς έτοιμασίες του ταξιδιού, στίς πολλές μέρες πού διαρκεί ή άνεμοθύελλα (στόν 'Ιαμβούλο διαρκούσε τέσσερις μήνες), στό νησί, όπου φτάνουν.

8. Οί άριθμοί πού δίνει ό Λουκιανός θέλουν νά προσδώσουν άληθοφάνεια στη φανταστική αφήγησή του.

9. 'Η έπιλογή των φίλων καί τό ξεκίνημα για εξερεύνηση μās θυμίζουν την 'Οδύσσεια (ι, 88-).

10. Τό άρχαίο στάδιο ώς μονάδα μήκους άντιστοιχεί με 185 περίπου μέτρα.

11. 'Από την έπιγραφή πού αναφέρει εδώ ό συγγραφέας γίνεται φανερό πώς τό νησί, όπου έφτασαν, τό θεωρεί ότι είναι ή 'Ινδία, γιατί σύμφωνα με μία παράδοση ό 'Ηρακλής καί ό Διόνυσος κάποτε είχαν βασιλέψει εκεί. 'Η έπιθυμία των 'Ελλήνων νά γνωρίσουν καί νά εξερευνήσουν την 'Ινδία ήταν πολύ παλιά καί σχετίστηκε με τό μύθο του Διονύσου, πού έφτασε ώς εκεί.

12. 'Εδώ ό Λουκιανός παρωδεί τόν 'Ηρόδοτο (4,82), πού αναφέρει ότι στη Σκυθία πάνω σ' ένα βράχο έδειχναν ένα ίχνος από τό πόδι του 'Ηρακλή περίπου ένα μέτρο.

13. 'Ο ύπνος στην παραλία καί τό πρωινό ξεκίνημα θυμίζουν τόν ύπνο του 'Οδυσσεά καί των συντρόφων του σ' ένα νησί ύστερα από την περιπέτειά τους με τόν Κύκλωπα ('Οδ. ι,556-561).

14. 'Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά τό μαγικό άριθμό έπτά

πού ἀπαντᾷ ὄχι μόνο στίς λαϊκές διηγήσεις καί παραδόσεις ἀλλά καί στήν ἔντεχνη λογοτεχνία.

15. Ὁ Λουκιανός παρωδεῖ ἕναν ἀκόμη συγγραφέα τέτοιων φανταστικῶν ἀφηγημάτων, τόν Ἀντώνιο Διογένη (1 αἰ. μ.Χ.), πού τό ἔργο του «Τά ὑπέρ Θούλην ἄπιστα» εἶναι ὁ κύριος στόχος του. Ἀπό περίληψη πού μᾶς σώθηκε τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντωνίου γνωρίζουμε ὅτι ὁ ἥρωάς του φτάνει στή Σελήνη καί τήν ἐπισκέπτεται.

16. Ὁ Λουκιανός κοροϊδεύει μερικούς φιλοσόφους, ἰδιαίτερα τούς Πυθαγορείους καί τόν Ἀναξαγόρα, πού ὑποστήριζαν ὅτι ἡ Σελήνη κατοικεῖται.

17. Φυσικά πρόκειται γιά ἄστρα πού προβάλλουν τή νύχτα.

18. Τή θεά τῆς Γῆς, ὅταν τήν παρατηρεῖ κανεῖς ἀπό ψηλά, περιγράφει ὁ συγγραφέας πιό διεξοδικά στόν «Ἰκαρομένιππο», ἕνα ἔργο πού ἔχει πολλές ὁμοιότητες μέ τήν «Ἀληθινή Ἱστορία».

19. Τόν Ἐνδυμίωνα, πού σύμφωνα μέ τήν ἑλληνική μυθολογία ἦταν πανέμορφος καί αἰώνια νέος ἀλλά καταδικασμένος σέ παντοτινό ὕπνο, τόν εἶχε ἐρωτευτεῖ ἡ Σελήνη. Ἡ ἀρπαγή του ἀπό τή Σελήνη καί ἡ ἐκεῖ βασιλεία του εἶναι ἐπινόηση τοῦ Λουκιανοῦ.

20. Ἡ ὑποδοχή τοῦ Λουκιανοῦ στή Σελήνη παρωδεῖ τήν ἀντίστοιχη ὑποδοχή τοῦ ἥρωα τοῦ Ἰαμβούλου ἀπό τούς κατοίκους ἐνός νησιοῦ, ὅπου εἶχε ἀποβιβαστεῖ.

21. Ὁ γνωστός γιός τοῦ Ἥλιου πού κεραυνοβολήθηκε ἀπό τό Δία, γιατί εἶχε ὀδηγήσει ἐπικίνδυνα τό πατρικό του ἄρμα. Κι ἐδῶ ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τόν Ἐνδυμίωνα (βλ. σημ. 19), προσαρμόζει τό μῦθο στίς ἀνάγκες τοῦ ἔργου του.

22. Ὁ Λουκιανός, ὅπως καί γιά τή Σελήνη (βλ. σημ. 16), ἀναφέρεται στό ζήτημα πού εἶχαν θέσει μερικοί φιλόσοφοι, κυρίως στοικοί, ἂν κατοικεῖται ὁ Ἥλιος.

23. Ὁ τόνος τῆς ἀφήγησης ἐδῶ γίνεται ρεαλιστικός, ἀφοῦ ὁ κυριότερος λόγος πού ἐξωθοῦσε ἀνέκαθεν τούς Ἑλληνας στήν ἵδρυση ἀποικιῶν ἦταν ἡ φτώχεια.

24. Ἐτσι ὀνομάζει καί ὁ Ἀριστοτέλης τά μεγάλα φτερωτά μυρμήγκια. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός τά μυρμήγκια αὐτά τά θέλει τόσο μέγала, πού οἱ κάτοικοι τοῦ Ἥλιου τά ἵππευαν σάν ἄλογα. (βλ. καί σημ. 32).

25. Μέ τόν ὑπερβολικό αὐτό ἀριθμό τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἐνδυ-

μίονα ό συγγραφέας ίσως θέλει νά κοροϊδέψει τούς ύπερβολικούς άριθμούς στρατιωτικῶν δυνάμεων πού δίνουν μερικοί Ιστορικοί, όπως π.χ. ό 'Ηρόδοτος (7,60) γιά τά στρατεύματα του Ξέρξη πού τά μέτρησε στό Δορίσκο (1.700.000 άνθρωποι!).

26. 'Εδῶ ό συγγραφέας ίσως θυμᾶται καί παρωδεῖ τόν Ξενοφῶντα, πού στήν «'Ανάβαση» (1,5,3) διηγείται ότι οί στρουθοκάμηλοι χρησιμοποιοῦν τά φτερά τους σάν πανιά, όταν τρέχουν.

27. 'Ο Λουκιανός συχνά, άφοῦ ἔχει διηγηθεῖ του κόσμου τίς τερατολογίες, ξαφνικά μέ ένα φυσικότατο τόνο παρουσιάζεται διστακτικός νά γράψει κάτι, γιά νά μή φανεῖ τάχα ύπερβολικός. Φυσικά καί μέ τόν τρόπο αυτό παρωδεῖ ὁμοια χωρία παλαιότερων συγγραφέων. 'Αλλα χωρία, όπου ό Λουκιανός άκολουθεῖ τή μέθοδο αυτή, βρίσκουμε στά κεφάλαια 18 γιά τό πλήθος τῶν Νεφελοκενταύρων, 25 γιά τά μάτια τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης, 40 γιά τά πλωτά νησιά.

28. Τά λούπινα (οί άρχαῖοι «θέρμοι») εἶναι εἶδος ὄσπριου, πού στή χώρα μας χρησιμοποιεῖται κυρίως γιά τροφή τῶν χοίρων. 'Η λέξη επανέρχεται αρκετές φορές στους λόγους του Λουκιανου, συνήθως όταν μιλά γιά τούς κυνικούς φιλοσόφους, πού πιθανόν νά τά ἔτρωγαν.

29. Στό σημείο αυτό ό Λουκιανός θυμᾶται τή «Βατραχομουμαχία», ένα ἔργο πού παρωδεῖ τήν 'Ιλιάδα, ιδιαίτερα τούς στίχους 123-131 (ὄπλισμός τῶν ποντικῶν) καί 160-167 (ὄπλισμός τῶν βατραχῶν).

30. Στήν περιγραφή τῆς παράταξης τῶν δυνάμεων τῶν αντιπάλων παρωδεῖ τίς συνηθισμένες περιγραφές πού παραθέτουν οί Ιστορικοί πρίν από μάχες (βλ. π.χ. Ξενοφῶν, 'Ανάβαση 1,8,4 – Θουκυδίδης 4,43,4, κτλ.).

31. 'Ετσι εἶναι περιτριγυρισμένος από τούς άρίστους του καί ό Κύρος στή μάχη στά Κούναξα ('Ανάβαση 1,8,27).

32. Τά Μυρμηγκάλογα τά αναφέρει ό Λουκιανός καί στό κεφ. 12 (βλ. σημ. 24). 'Η εδῶ περιγραφή τους δέν άφήνει άμφιβολία πώς ό συγγραφέας κοροϊδεύει τόν 'Ηρόδοτο πού αναφέρει (3,102) ότι στήν 'Ινδία υπάρχουν μυρμηγκια πού ζοῦν στήν ἔρημο καί «γίνονται μικρότερα από σκυλιά καί μεγαλύτερα από άλεπούδες». Τήν κοροϊδία του 'Αλικαρνασσία Ιστορικού τή συνεχίζει ό Λουκιανός καί

στόν τρόπο, μέ τόν όποιο βάζει νά πολεμοῦν τά Μυρμηγκάλογα. Ὁ Ἡρόδοτος σέ κάποιο ἄλλο σημείο τῆς ἱστορίας του (5,111) μιλά γιά ἕνα ἄλογο πού πολεμοῦσε μέ τά μπροστινά του πόδια καί μέ τό στόμα.

33. Ἀεροχορευτές· ὁ «κόρδαξ» ἦταν ἕνας ἄσεμνος χορός τῆς ἀρχαίας κωμωδίας.

34. Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἴσως θυμᾶται τό τραῦμα τοῦ Φιλοκτῆτη, ὅπως τό περιγράφει ὁ Σοφοκλῆς στήν ὁμώνυμη τραγωδία του.

35. Ἡ μολόχα ὄχι μόνο δέν εἶναι δηλητηριώδης ἀλλά ἀντίθετα εἶναι γνωστή γιά τίς θεραπευτικές τῆς ιδιότητες. Ἐδῶ πάλι ἔχουμε μιά χρήση τῆς μεθόδου τοῦ Λουκιανοῦ νά δίνει στά πράγματα ιδιότητες ἀντίθετες ἀπό τίς πραγματικές.

36. Μέ τό σύνθετο αὐτό ὁ συγγραφέας ὑπαινίσσεται τήν καταγωγή τῶν Κενταύρων πού, σύμφωνα μέ τήν πιό γνωστή παράδοση, ἦταν παιδιά τῆς Νεφέλης καί τοῦ Ἰξίοια· μόνο πού οἱ Νεφελοκένταυροι τοῦ Λουκιανοῦ διαφέρουν ἀπό τούς κανονικούς Κενταύρους· ἦταν μισοί ἄνθρωποι καί μισοί φτερωτά ἄλογα (βλ. παρακάτω κεφ. 18).

37. Τό Σαρπηδόνα, γιό τοῦ Δία καί τῆς Εὐρώπης, τόν σκότωσε μπροστά στήν Τροία ὁ Πάτροκλος. Τότε ὁ Δίας ἔκανε αὐτό πού ἀναφέρεται ἐδῶ (Ἰλ. Π, 459).

38. Τό γνωστό χάλκινο ἄγαλμα τοῦ Χάρητα ἀπό τή Λίνδο τῆς Ρόδου, πού θεωροῦνταν ἕνα ἀπό τά ἑπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητας, δέν ὑπῆρχε ἤδη στήν ἐποχή τοῦ Λουκιανοῦ, ἀφοῦ εἶχε καταστραφεῖ ἀπό σεισμό κατ' ἄλλους πέντε χρόνια ἀμέσως ὕστερα ἀπό τό στήσιμό του (292-280 π.Χ.), δηλαδή στίς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ. κατ' ἄλλους λίγο ἀργότερα.

39. Γιά τό ὅτι ὁ Λουκιανός ξαφνικά ἀποφεύγει ὀρισμένες ὑπερβολές ὕστερα μάλιστα ἀπό μεγαλύτερες ὑπερβολές, πού προηγήθηκαν γιά νά μή θεωρηθεῖ ἀπίστευτος, βλ. σημ. ἀρ. 27.

40. Ὁ γνωστός Τοξότης τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου πού παριστάνεται ὡς Κένταυρος πού κρατᾶ τόξο.

41. Τό χωρίο αὐτό θυμίζει ἀνάλογα τοῦ Θουκυδίδη. Οἱ Ἀθηναῖοι π.χ., λίγο πρὶν ξεσπάσει ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος, συγκεντρώνονται δύο φορές στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου, γιά νά ἀποφασίσουν νά βοηθήσουν τούς Κερκυραίους (1,44)· ἐπίσης δύο φο-

ρές συγκεντρώνονται, για να αποφασίσουν και άμεσα ως έπειτα για να αλλάξουν την απόφαση τη σχετική με την τύχη των Μυτιληναίων (3,36,2).

42. Η διατύπωση της συνθήκης και των όρων της γίνεται με τη συνηθισμένη τυπική φρασεολογία, όπως τη διαβάζουμε στους διάφορους ιστορικούς της αρχαιότητας αλλά και σε πολλές επιγραφές. Γι' αυτό εδώ δεν πρέπει να δοῦμε μιὰ συγκεκριμένη μίμηση ή παρωδία, αλλά γενικά χρησιμοποίηση της επίσημης φρασεολογίας των συνθηκῶν.

43. Ποιός ἄλλος φόρος θά ἦταν τόσο πολύτιμος για τόν Ἥλιο ὅσο ἡ δροσιά, για να μετριάσει τήν κάψα του; Κι ὕστερα ξερούμε πώς ἡ δροσιά εἶναι προϊόν τῆς νύχτας, στήν ὁποία κυριαρχεῖ ἡ Σελήνη.

44. Για τήν εὐχέρεια τοῦ Λουκιανοῦ να πλάθει λέξεις μιλήσαμε στήν εισαγωγή. Ἐδῶ βλέπουμε πόσο ταιριαστή εἶναι ἡ ἐπιλογή τῶν ὀνομάτων και για τούς κατοίκους τοῦ Ἥλιου και για τούς κατοίκους τῆς Σελήνης.

45. Εὐκόλα θυμόμαστε τήν Καλυψώ, πού θέλει να κρατήσει κοντά της τόν Ὀδυσσεά κι ἐκεῖνος ἀρνεῖται (ι, 29-31).

46. Στήν περιγραφή τοῦ παράδοξου τρόπου ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς Σελήνης, όπως εἶδαμε και στήν εισαγωγή, ὁ συγγραφέας ἐπιμένει να παρουσιάζει ἀντίστροφα τήν τάξη τῶν πραγμάτων τοῦ δικοῦ μας κόσμου. Εἰδικότερα για τό ὅτι θεωροῦν ὠραίους τούς φαλακρούς, ἴσως θυμᾶται ἓνα συγκεκριμένο σημεῖο ἀπό τήν ἱστορία τοῦ Ἡροδότου (4,23), στό ὁποῖο ὁ πατέρας τῆς ἱστορίας ἀναφέρει ἓνα Σκυθικό λαό, ὅπου ὄλοι, ἀρσενικοί και θηλυκοί, ἀπό τή γέννα τους, ἦταν, λέει, φαλακροί!

47. Κομήτες: τά γνωστά ἄστρα «κομήτες» και κομήτες = αὐτοί πού τρέφουν κόμη, οἱ «μακρυμάλληδες».

48. Ὁ συγγραφέας στήν περιγραφή τῆς ζωῆς στή Σελήνη, ἀφοῦ κοροΐδευε τόν Ἡρόδοτο μέ τήν ἀντίστροφη παρουσίαση πραγμάτων και καταστάσεων, ἐδῶ κοροΐδεύει τόν Κτησία πού τόν παρωδεῖ μέ τούς μονοδάκτυλους (Ὁ Κτησίας μιλοῦσε για ὀρισμένους ἀνθρώπους μέ ὀκτώ δάχτυλα), μέ τό λάχανο σάν οὐρά (Ὁ Κτησίας εἶχε γράψει ὅτι οἱ Ἴνδοί ἔχουν μιὰ οὐρά πάνω στους γλουτούς, ὅπως τά σκυλιά), μέ τό μέλι πού τρέχει ἀπό τή μύτη τους (Ὁ Κτη-

Χάρυβδης στην Ὀδύσσεια (μ, 431). Τή βιβλική περιπέτεια τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ μέ τό κῆτος ὁ Λουκιανός μᾶλλον τήν ἀγνοοῦσε. Μιά μακρινή θεματική ὁμοιότητα μποροῦμε νά βροῦμε ἀνάμεσα στό κῆτος τοῦ Λουκιανοῦ καί στό ὑποβρύχιο «Ναυτίλος» τοῦ Ἰουλίου Βέρν στό ἔργο του «Εἴκοσι χιλιάδες λεῦγες κάτω ἀπό τή θάλασσα», ὅπου ὁ γάλλος μυθιστοριογράφος παραλλάζει τό θέμα σύμφωνα μέ τίς δικές του ἀνάγκες ἀντικαθιστώντας τό κῆτος μέ τό ὑποβρύχιο.

68. Καί στην Ὀδύσσεια ὁ Ὀδυσσεύς ξεκινᾷ νά ἐρευνήσει τό νησί ἀλλά μόνος.

69. Ἡ γνωστή ἐλληνική φιλοξενία ἔχει τίς ρίζες της στά πολύ παλιά χρόνια. Στό σημεῖο αὐτό ὁ συγγραφέας θυμᾶται γιά μιᾶ ἀκόμη φορά τήν Ὀδύσσεια, ὅπου τέτοιες σκηνές φιλοξενίας ξαναγυροῦν κάθε τόσο (βλ. α, 123-4, γ, 69, δ, 60 κτλ.).

70. Στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Λουκιανός μέ τούς Ταριχᾶνες (= οἱ Παστοῖ, ἀπό τό ταριχεύω – παστᾶνω), τούς Καρκινόχειρες (= Καβουροχέρηδες, καρκίνος=κάβουρας), τούς Θυννοκέφαλους (= Τονοκέφαλοι, θύννος=τόνος) μιμεῖται τούς κωμικούς ποιητές, ἰδιαίτερα τόν Ἀριστοφάνη.

71. Σύνθετο δυσκολονόητο. Ὡς πρῶτο συνθετικό ἔχουμε τό ὄνομα «Τρίτων», τή θαλάσσια θεότητα τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας, πού στό πάνω μέρος ἔμοιαζε μέ τούς ἄλλους θαλασσινοὺς θεοὺς, ἐνῶ ἀπό τά λαγόνια καί κάτω τελείωνε σέ οὐρά ψαριοῦ· ὡς δεῦτερο συνθετικό ἔχουμε τή λέξη «μένδης» πού, ὅπως παραδίδει ὁ Ἡρόδοτος (2,46), ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ Αἰγύπτιοι τόν τράγο καί τόν Πάνα. Ἐπομένως σύμφωνα μέ τά συνθετικά θά ἔπρεπε νά μεταφράσουμε τή λέξη «Τραγοτρίτωνες» ἢ «Παντρίτωνες».

72. *Παγουρίδες* = Καβουρόπουλα (ὁ πάγουρος= εἶδος καβουριοῦ). *Ψητόποδες* = Γλωσσοπόδαροι (ψῆττα= τό ψάρι γλώσσα).

73. Ὁ νέος πόλεμος εἶναι μιᾶ ἀκόμη παρωδία παρόμοιων ἱστορικῶν ἀφηγήσεων. Ἰδιαίτερα γιά τήν αἰτία τοῦ πολέμου θυμᾶται τό Θουκυδίδη πού προσπαθεῖ μέ ἀκρίβεια νά καθορίσει τά αἷτια καί τίς ἀφορμές τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (βλ. πχ. 1,99,1, κτλ.).

74. Ὄνομα πού δέ μαρτυρεῖται ἀπό ἄλλες πηγές· σχετίζεται μέ τή λέξη σκινθός = βουτηχτής, κολυμβητής.

75. Παμπάλαια πολεμική ταχτική, γνωστή από τὰ χρόνια τοῦ Ὀμήρου.

76. Ἐδῶ ὁ Λουκιανὸς κάνει ἓνα μικρὸ λάθος στὸ συνολικὸ ἀριθμὸ τῶν ἀνδρῶν του, πού πρέπει νὰ ἦταν πενήντα δύο καὶ ὄχι πενήντα. Ξεκίνησαν πενήντα δύο – πενήντα σύντροφοι, ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ Λουκιανός (κεφ. Α, 5) – ἔχασαν δύο συντρόφους (κεφ. Α, 8), βρῆκαν ἄλλους δύο στὸ κῆτος (κεφ. Α, 33)· ἄρα σύνολο πενήντα δύο. Δέν μπορούμε νὰ ποῦμε μέ βεβαιότητα ἂν τὸ λάθος εἶναι σκόπιμο, γιὰ νὰ παρωδήσει, μιὰ φορά ἀκόμη, τέτοιες παραδρομὲς ἱστορικῶν, ἢ δικῆ του ἀβλεψία.

77. *Μέ τόν «Παλαμῆδα»* (πηλαμύς = ἡ παλαμίδα).

78. Ἐνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς προσπάθειας τοῦ Λουκιανοῦ νὰ δειχτεῖ σοβαροφανῆς καὶ ἀκριβολόγος· θέλει νὰ προσδιορίσει μέ κάθε δυνατὴ λεπτομέρεια μιὰ χρονικὴ στιγμή σέ μιὰ τελειῶς φανταστικὴ περιπέτεια. Φυσικά πάλι ἡ παρωδία παρόμοιων προσπαθειῶν ἱστορικῶν συγγραφέων εἶναι ὀλοφάνερη.

Ἡ παρωδία στὸ ἀρχαῖο κείμενο εἶναι πιὸ ἐκδηλῆ καθὼς ὁ Λουκιανὸς χρησιμοποιεῖ δύο φορές τὴ λέξη «ἀνοιξη» μέ τὴν ἔννοια τοῦ ἀνοιγματος καὶ ὄχι μέ τὴν ἔννοια τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, ὅπως τὴ χρησιμοποιοῦν σέ παρόμοιες περιπτώσεις οἱ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς.

79. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει (2, 156), μέ μεγάλη ὥστόσο ἐπιφύλαξη, ἓνα νησί γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ ἔλεγαν ὅτι ἦταν πλωτὸ μέσα σέ μιὰ μεγάλη λίμνη. Τὸ νησί αὐτὸ εἶχε σχέση μέ τὴ Λητώ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ δικὴ μας Δῆλος, πού, σύμφωνα μέ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία, ἔπλεε ὡς τὴ στιγμή, ὅπου πάνω της γέννησε ἡ Λητώ τὸν Ἀπόλλωνα.

80. Κοροῖδευεῖ ἓνα στίχο τῆς Ἰλιάδας (Ε 4) πού λέει ὅτι ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ ἀσπίδα τοῦ Διομήδη ἐβγαζαν φωτιά: Κι ἄναβε ἀδάμαστη ἀπ' τὸ κράνος του φωτιά κι ἀπ' τὸ σκουτάρι. (Μετ. Καζαντζάκη – Κακριδῆ).

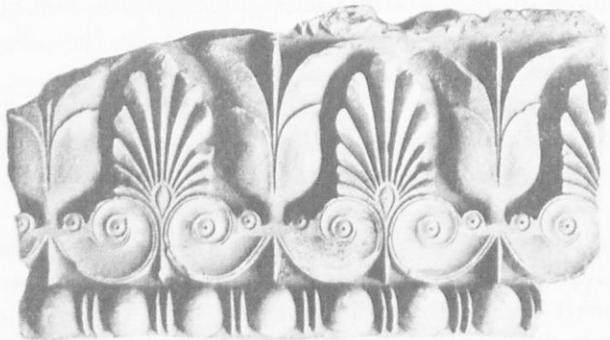
81. Οἱ μελετητὲς πιστεύουν ὅτι τὴ ναυμαχία αὐτὴ, στὴν ὁποία ὁ Λουκιανός καὶ οἱ σύντροφοί του δέν παίρνουν μέρος, τὴν ἔχει ἐμπνευστεῖ ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη (ναυμαχία Κορινθίων - Κερκυραίων: 1, 48).

82. *Αἰολοκένταυρος* – ὁ Γοργοκένταυρος (ἀπὸ τὴ σημασία τοῦ

«αίολος» = γρήγορος και όχι ποικίλος) και *Θαλασσοπότης* – αυτός πού πίνει θάλασσα.

83. Τό τμήμα τῆς «Ἀληθινῆς ἱστορίας», πού χαρακτηρίζουμε ὡς «Μέρος δεύτερο» ἢ «Βιβλίο δεύτερο», πιστεύουμε ὅτι ὁ Λουκιανός τό διάβασε δημόσια μιά ἄλλη φορά καί ὄχι στή συνέχεια τοῦ πρώτου μέρους, γιατί ἄλλιῶς θά ἦταν πολύ κουραστικό. Ὁ Λουκιανός, πού συνήθως διάβαζε δημόσια τούς λόγους του, φρόντιζε αὐτοί νά εἶναι σύντομοι. Ἡ «Ἀληθινή ἱστορία» μέ τά δύο μέρη της εἶναι ἀπό τά πιό ἐκτενῆ ἔργα του.

84. Θυμίζει τήν προσπάθεια τοῦ Ὀδυσσεά νά βγεῖ ἔξω ἀπό τή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα. Βλ. καί παρακάτω τό φόβο μήπως μείνουν κλεισμένοι μέσα στήν κοιλιά τοῦ κήτους πού θυμίζει πάλι τόν ἀντίστοιχο φόβο τοῦ Ὀδυσσεά (Ὀδ. ι, 303) μήν πεθάνουν κλεισμένοι μέσα στή σπηλιά τοῦ Κύκλωπα.

Κόσμημα ἀπό θησαυρό τῶν Δελφῶν· τέλος 6ου αἰ. π.Χ.

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ παροιμιώδης μισάνθρωπος, σύμφωνα μέ πληροφορίες πού μᾶς σώθηκαν ἀπό τήν ἀρχαιότητα, ἦταν γιός τοῦ Ἐχεκρατίδῃ ἀπό τό Δῆμο Κολυττό καί ἔζησε τόν καιρό τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Πλούταρχος καί ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς τόν ἀναφέρουν. Ὁ Νεάνθης ὁ Κυζικηνός μάλιστα τοῦ 3ου π.Χ. αἰώνα εἶχε γράψει τή βιογραφία του. Οἱ κωμωδιογράφοι ἐπίσης τόν χρησιμοποίησαν γιά νά πλάσουν ἀνάλογους τύπους· ὁ Φρύνιχος τό Μονότροπο, ὁ Ἀντιφάνης τόν Τίμωνα, ὁ Μένανδρος τό Δύσκολο.

Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι ὁ ὁ μόνος ἄνθρωπος πού ὁ Τίμων πότε πότε συναντοῦσε, γιατί ἀσπάστηκε καί αὐτός τόν ἴδιο τρόπο ζωῆς, ἦταν ἕνας Ἀπήμαντος. Κάποτε στή γιορτή πρὸς τιμή τῶν νεκρῶν ἔτρωγαν μαζί, όταν ὁ Ἀπήμαντος εἶπε· «Τίμων, πόσο ὠραῖο τό συμπόσιό μας». «Θά ἦταν», ἀπάντησε ὁ Τίμων, «ἐάν δέν παραβρισκόσουν ἐσύ». Μᾶς λέει ἀκόμα ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ Τίμων παρουσιάστηκε στήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀνέβηκε στό βῆμα καί μπροστά στους ἐκκλητικούς Ἀθηναίους εἶπε: «ἔχω ἕνα οἰκόπεδο καί ὑπάρχει σ' αὐτό μία συκιά, ἀπ' ὅπου πολλοί ἔως τώρα κρεμάστηκαν. Ἐπειδή λοιπόν ἀποφάσισα νά χτίσω, πρὶν κόψω τή συκιά, θέλησα νά τό ἀνακοινώσω, γιά νά σπεύσουν νά κρεμάστοῦν ὅσοι ἀπό ἐσᾶς θέλουν».

Πέθανε, λένε, ἀπό γάγγραινα, γιατί δέ θέλησε νά δεχτεῖ γιατρό, καί τάφηκε κοντά στή θάλασσα στό δρόμο ἀπό τόν Πειραιά γιά τό Σούνιο. Τό κῦμα ἔκανε τόν τάφο του ἀπροσπέλαστο στους ἀνθρώπους καί ἡ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή πού ἀποδίδεται σ' αὐτόν, λένε πὼς εἶναι γραμμένη ἀπό τόν ἴδιο:

Ἀφήνοντας μία κακομοιριασμένη ζωὴ ἀναπαύομαι ἐδωπέρα.

Τ' ὄνομά μου δέν πρόκειται νά τό μάθετε καί νά πᾶτε στό διάβολο.

Ὁ Λουκιανός λοιπόν εἶχε στή διάθεσή του τή σχετική παράδοση. Μέ τή φαντασία ὁμως καί τήν εὐρηματικότητά του ἔδωσε δική του πλοκή στό ἔργο.

Ἀκοῦμε ἀπό τό Λουκιανό ὅτι ὁ Τίμων ἔγινε μισάνθρωπος ἐξαιτίας τῆς ἀχαριστίας τῶν φίλων, πού τοῦ πήραν τά λεφτά καί μετά τοῦ γύρισαν τήν πλάτη. Γι' αὐτό ἀποτραβήχτηκε σέ μιά ἔρημη ἄκρη στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμητοῦ, ὅπου ἔζησε καλλιεργώντας τή γῆ. Πιό κάτω μᾶς παρουσιάζει τόν Τίμονα νά ἀνακαλύπτει μέ τήν ἀξίνα του θησαυρό – δῶρο τῶν θεῶν – καί ἔτσι νά ἔχει τή δυνατότητα αὐτή τή φορά νά δώσει ἕνα γενναῖο μάθημα σέ ὄλους ἐκείνους τούς κόλακες πού σπεύδουν, μόλις ἀντιλαμβάνονται τά πολλά του πλούτη. Αὐτό τό εὖρημα τοῦ Λουκιανοῦ, τά ξαναποκτημένα πλούτη, τοῦ ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά πεῖ διάφορες ἀλήθειες πάνω στόν ἀνθρώπινο χαρακτήρα καί τίς ἀδυναμίες του. Νά χτυπήσει καί πάλι τούς ψευτορήτορες καί φιλοσόφους, τά παράσιτα καί τούς κόλακες, νά χλευάσει τή μικρότητα τῶν θεῶν. Ὁ Λουκιανός ὅπως ὁποῦτε χρεωστᾶ πολλά στήν κωμωδία καί στό σημεῖο τοῦτο ὁ Πλούτος τοῦ Ἀριστοφάνη τοῦ ἔδωσε ἰδέες.

Ὁ διάλογος αὐτός, πού θεωρήθηκε ἀπό ἱκανούς κριτικούς ὡς τό ἀριστούργημα τοῦ Λουκιανοῦ, ἀνήκει στήν πρόιμη σατιρική περίοδο τοῦ συγγραφέα (162-166 μ.Χ.).

Καί στά νεώτερα χρόνια ἡ μορφή τοῦ Τίμονα, ὅπως ἀποδίδεται ἀπό τό Λουκιανό, εἶχε ἐπίδραση στους θεατρικούς συγγραφεῖς. Ὁ Σαίξπηρ ἔγραψε τόν Τίμονα τόν Ἀθηναῖο, ὁ Μολιέρος τό Μισάνθρωπό του.

Ἑρμῆς. Νόμισμα Φενεοῦ (362/360 π.Χ.)

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρόσωπα: ΤΙΜΩΝ, ΖΕΥΣ, ΕΡΜΗΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΠΕΝΙΑ, ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ, ΦΙΛΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΕΑΣ, ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ, ΒΛΕΨΙΑΣ¹.

(Ὁ Τίμων σέ μιὰ ἐρημιὰ στίς ὑπώρειες τοῦ Ὑμηττοῦ, δυστυχῆς καί τομαροντυμένος, μέ κόπο ἀνεβοκατεβάξει τό δικέλλι του. Μιά στιγμή σταματᾷ καί κοιτώντας πρὸς τόν οὐρανὸ ὑψώνει προσευχὴ πού εἶναι μαζί καί διαμαρτυρία).

1. Δία, θεέ τῆς φιλίας, τῆς φιλοξενίας καί τῆς συντροφιάς, ἐφέστιε, ἀστραπόχαρε, φύλακα τῶν ὄρκων, συννεφομαζώχτη, βαρύβροντε καί δπως ἀλλιῶς σέ ὀνομάζουν οἱ ἔκθαμβοι ποιητές, ὅταν προπάντων ἔχουν δυσκολίες μέ τά μέτρα. Σέ στολιζοῦν τότε μέ χίλια δυὸ ὀνόματα κι ἐσύ στηρίζεις τὴν ἀδυναμία τοῦ μέτρου καί γεφυρώνεις τό χάσμα τοῦ ρυθμοῦ. Ποῦ εἶναι λοιπόν ἡ ὀλόλαμπρη ἀστραπή σου, πού ἡ βαριά βροντή καί ὁ φλογερός, ὁ ἀστραφτερός, ὁ τρομερός κεραυνός σου; Ὅλα αὐτά ἀποδείχτηκαν τώρα πιά ἀνοησίες, πέρα γιὰ πέρα φαντασίες τῶν ποιητῶν, ἡχηρές μονάχα λέξεις. Καί αὐτὸ τό φημισμένο καί μακροβόλο ὄπλο, πού ὅλη τὴν ὥρα τό ἔχεις στό χέρι, δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς ἐσβησε ὀλοτέλα καί εἶναι τόσο ψυχρὸ, χωρὶς νά κρατάει οὔτε μιὰ σπῖθα ὀργῆς γι' αὐτοὺς πού διαπράττουν ἀδικίες. 2. Ἐτσι λοιπόν πάει ὁποῖος νά γίνε ἐπίορκος, περισσότερο θά φοβόταν ἓνα τρεμόσβηστο φιτίλι παρά τοῦ πανδαμάτορα κεραυνοῦ σου τὴ φλόγα. Μοιάζει νά τοὺς ἀπειλεῖς μ' ἓνα δαυλί πού δέ

φοβούνται ούτε τή φωτιά του ούτε τόν καπνό του καί λογαριάζουν τούτο μόνο από τό χτύπημα, δι τή βουτηχτοῦν μέσ στη μουντζούρα.

Γι' αὐτό λοιπόν καί ὁ Σαλμωνεύς² εἶχε τήν τόλμη νά σέ συναγωνιστεῖ στη βροντή. Καί δέν ἦταν ὀλότελα ἀποτυχημένος μπρός σ' ἕναν τόσο παγερό Δία ὁ φλογερός ἐκεῖνος κομπαστής. Γιατί ὄχι; Ἐφόσον κοιμᾶσαι σάν νά ἔχεις πιεῖ τό μανδραγόρα³ καί οὔτε τούς ἐπιπορευόντες ἀκοῦς, οὔτε τούς ἀδικούντες ἐπιβλέπεις. Τσιμπλιάζεις, κλείνεις τά μάτια σέ ὅσα γίνονται τριγύρω σου καί δέν ἀκοῦς, ὅπως οἱ γέροι. 3. Ὅταν ἦσουν ἀκόμη νέος καί ὀξύθυμος καί ὀρηκτικός, πολλά ἔκανες στούς ἀδικούς καί τούς σκληρούς καί ποτέ δέν εἶχες τότε συμμαχία μαζί τους. Ὁ κεραυνός σου ἦταν πάντοτε σέ δράση, ἡ αἰγίδα⁴ σου ἀπειλητική, ἡ βροντή σου ἔκανε πάταγο καί ἡ ἀστραπή σου ἐξακοντιζόταν ἀδιάκοπα, ὅπως σέ συμπλοκή. Οἱ σεισμοί σου σάν κόσκινο ἔσειαν τή γῆ, τό χιόνι ἔπεφτε σωρός καί πέτρα τό χαλάζι. Καί γιά νά σοῦ τά ξαναψάλω, ραγδαῖες οἱ βροχές, ἄγριες, κάθε σταγόνα σου ποτάμι. Γι' αὐτό μέσα σέ μιά στιγμή ἔγινε τέτοιος κατακλυσμός τόν καιρό τοῦ Δευκαλίωνα⁵, πού βούλιαξαν τά πάντα καί μόλις ἕνα κιβώτιο ἐξόκειλε στη Λιάκουρα καί σώθηκε κλείνοντας μέσα του μιά σπιθα ζωντανή ἀπό τό ἀνθρώπινο πνεῦμα, γιά νά γεννηθεῖ ἔπειτα κακία μεγαλύτερη.

4. Παίρνεις λοιπόν ἀπό τούς ἀνθρώπους τήν ἀμοιβή τῆς ὀκνηρίας σου. Κανείς δέ σοῦ προσφέρει πιά θυσίες, μήτε σέ στεφανώνει, παρά μόνο τυχαῖα στήν Ὀλυμπία⁶ χωρίς νά νομίζει καί αὐτός δι κάνει κάτι ἀπαραίτητο, κρατάει μόνο μιά συνήθεια παλιά. Καί ὅπου νά' ναι θά σέ πετάξουν ἀπό τήν ἐξουσία καί θά σέ κατανήσουν σάν τόν Κρόνο⁷, ὃ θεῖ γενναίωτατε. Ἀφήνω πιά πόσες φορές ὡς τώρα ἔχουν κατακλέψει τό ναό σου. Ἄλλοι πάλι ἄπλωσαν τό χέρι τους ἀκόμα καί σ' ἐσένα τόν ἴδιο στήν Ὀλυμπία. Κι ἐσύ, ὁ ὑψιβρεμέτης⁸, βαρέθηκες νά ξεσηκώσεις τά σκυλιά ἢ τούς γειτόνους νά φωνάζεις νά τρέξουν γιά βοήθεια καί νά τούς πιάσουν τήν ὥρα πού ἐτοίμαζαν τά κλεμένα γιά φευγάλα. Μά ὁ δυνατός ἐσύ Γιγαντοφάγος⁹, ὁ νικητής τῶν Τιτάνων¹⁰, καθόσουν καί τούς ἄφηνες, νά σοῦ κόβουν τούς πλοκάμους¹¹, καί ἄς κρατοῦσες στό χέρι σου ἕναν κεραυνό δέκα πῆχες.

Πότε λοιπόν, θαυματοργέ, θά πάψεις τόσο νά τά παραβλέπεις ὅλα αὐτά; Καί πότε θά τιμωρήσεις τήν τόση ἀδικία; Πόσοι Φαέθοντες¹² ἢ Δευκαλίωνες πρέπει νά τιμωρηθοῦν γιά μιά ζωῆ ἔτσι ξεχειλισμένη ἀπό ἀλαζονεία; 5. Καί γιά νά ἀφήσω τά ξένα καί νά ῥθω στά δικά μου· πόσους

ἸΑθηναίους δέν ἐξύψωσα καί ἀπό πάμπτωχους τούς ἔκαμα πλούσιους; Ὅλους πού εἶχαν ἀνάγκη τούς βοήθησα καί κυριολεκτικά σωρούς τά πλούτη μου σκόρπισα, γιά νά εὐεργετῶ τούς φίλους. Καί τώρα πού μ' αὐτή μου τήν τακτική ἔγινα φτωχός, ὅλοι αὐτοί δέ μέ γνωρίζουν πιά, οὔτε γυρίζουν νά μέ κοιτάξουν, πού κάποτε ἔσκυβαν καί μέ προσκυνούσαν καί κρέμονταν ἀπό ἓνα μου νεῦμα. Μά, ἂν τύχει καί στό δρόμο μου συναντήσω κανέναν τους, μέ προσπερνοῦν, ὅπως μιά παλιά ἐπιτύμβια στήλη ριγμένη ἀπό τό χρόνο, χωρίς κἀν νά τή διαβάσουν. Ἄλλοι πάλι, καί ἀπό μακριά μόλις μέ δοῦν, ἀλλάζουν δρόμο θεωρώντας με κακό συναπάντημα καί γρουσουζιά, ἐμένα πού στάθηκα πρὶν ἀπό λίγο σωτήρας καί εὐεργέτης τους. 6. Γι' αὐτό λοιπόν ἀπό τίς δυστυχίες μου ἀποτραβήχτηκα σ' αὐτήν τήν ἄκρη, φόρεσα προβιά καί σκάβω τή γῆ μέ μεροκάματο ἓνα τεσσάρι ὀβολούς¹³, φιλοσοφώντας μέ τήν ἐρημιά καί τό δικέλλι μου. Ἐδῶ ἐπιτέλους τοῦτο τό κέρδος θαρρῶ πῶς θά ἔχω, δέ θά βλέπω πιά πολλούς νά εὐτυχοῦν, χωρίς νά τό ἀξίζουν, γιατί αὐτό εἶναι τό καταθλιπτικότερο.

Ἐπιτέλους λοιπόν, γιέ τοῦ Κρόνου καί τῆς Ρέας, πέταξε ἀπό πάνω σου αὐτόν τό βαθύ καί γλυκό ὕπνο. Περισσότερο καί ἀπό τόν Ἐπιμενίδη¹⁴ ἔχεις κοιμηθεῖ. Ξαναφούντωσε τόν κεραυνό σου ἢ ἀναπέ τον ἀπό τήν Αἴτνα¹⁵, τράνεψε τή φλόγα του καί δεῖξε νεῦρο ἀνδρωμένου καί νεανικοῦ Δία, ἐκτός ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅσα οἱ Κρήτες διηγοῦνται¹⁶ γιά σένα καί τήν ταφή σου ἐκεῖ.

(Ψηλά στόν οὐρανό¹⁷ ὁ Δίας καί ὁ Ἑρμῆς κουβεντιάζουν κοιτάζοντας τόν Τίμωνα).

ZEYΣ

7. Ποιός εἶναι αὐτός, Ἑρμῆ, πού κραυγάζει ἀπό τήν Ἀττική ἐκεῖ στοῦ Ὑμηττοῦ τίς ὑπώρειες, καταλερωμένος, ἄλουστος καί ντυμένος προβιά; Εἶναι σκυμμένος θαρρῶ καί σκάβει. Φλύαρος ἀνθρωπος καί θρασύς. Σίγουρα φιλόσοφος εἶναι¹⁸, ἀλλιῶς δέ θά μᾶς περιέλουζε μέ τέτοια λόγια ἀσέβειας.

ΕΡΜΗΣ

Τί λές, πατέρα; Ἄγνοεῖς τόν Τίμωνα, τό γιό τοῦ Ἐχεκρατίδη ἀπό τόν Κολλυτό¹⁹; Εἶναι αὐτός πού πολλές φορές μᾶς τραπέζωσε μέ τέλειες θυ-

σιες, εκατόμβες όλόκληρες, ό νεόπλουτος, πού στό σπίτι του πάντα γιορτάζαμε λαμπρά τά Διάσια²⁰.

ZEYΣ

Ἄλιμονο, τί ἀλλαγὴ! Ἐκεῖνος ό ώραῖος, ό πλούσιος, πού εἶχε τόσους φίλους γύρω του; Καί πώς κατάντησε ἔτσι βρώμικος, ἄθλιος, σκαφτιάς καί μεροκαματιάρης, ὅπως φαίνεται, πού χτυπάει τόσο βαριά τό δικέλλι;

ΕΡΜΗΣ

8. Θά ἔλεγε κανείς ὅτι ἡ καλοσύνη του τόν κατέστρεψε καί ἡ φιλοanthropία καί ἡ συμπόνια γιά ὅλους πού ἔχουν ἀνάγκη. Στήν πραγματικότητα ὁμως ἡ ἀμυαλιά, ἡ κουταμάρα καί ἡ ἔλλειψη κρίσης νά διαλέγει τούς φίλους. Δέν καταλάβαινε ὅτι ἔκανε χάρες σέ κοράκια καί λύκους. Ἀντίθετα, ἐνῶ τόσοι γύρες²¹ τοῦ κατέτρωγαν τό συκώτι, ό δυστυχησμένος αὐτός τούς νόμιζε φίλους καί συντρόφους πού ὅ,τι καταβρόχθιζαν τό χαίρονταν μόνο ἀπό ἀγάπη γι' αὐτόν. Κι ἐκεῖνοι, ἀφοῦ τόν ξεκοκάλισαν καί τόν τραγάνισαν καί ἀφοῦ ρούφηξαν προσεκτικά καί τό μεδούλι του ἀκόμη, ἄν τυχόν καθόλου ἀπέμεινε, ἔφυγαν καί τόν ἄφησαν ξερό, μέ κομμένες τίς ρίζες. Οὔτε τόν γνώριζαν πιά, οὔτε γυρνοῦσαν νά τόν δοῦν, πού σέ εἶδα πού σέ ξερω; Οὔτε τόν βοηθοῦσαν, οὔτε τοῦ πρόσφεραν κάτι καί αὐτοί μέ τή σειρά τους. Γι' αὐτό σκαφτιάς καί τομαροντυμένος, ὅπως βλέπεις, ἐγκατέλειψε ἀπό ντροπή τήν πόλη καί σκάβει τή γῆ μέ μεροκάματο, πικραμένος ἀπό τίς δυστυχίες, γιατί αὐτοί πού ἐξαιτίας του πλούτισαν, τόν προσπερνοῦν μέ ὑπεροψία καί οὔτε τ' ὄνομά του ξέρουν, ἄν τόν λένε Τίμωνα.

ZEYΣ

9. Ἄν εἶναι ἔτσι, δέν πρέπει νά ἀδιαφορήσουμε γι' αὐτόν τόν ἄνθρωπο καί νά τόν παραμελήσουμε, γιατί δικαιολογημένα ἦταν ἀγανακτισμένος μέ τή δυστυχία του. Ἀλλιῶς θά φερθοῦμε κι ἐμεῖς ὅπως ἐκεῖνοι οἱ καταραμένοι κόλακες, ἄν ξεχάσουμε ἕναν ἄνθρωπο πού ἔκαψε πάνω στοῦς βωμούς, γιά νά μᾶς τιμήσει, τόσα παχιά μεριά ἀπό βόδια καί γίδια²². Ἀκόμη ἔχω στά ρουθούνια μου τήν κνίσσα τους. Μέ τίς διάφορες ἀσχολίες μου ὁμως καί τίς φασαρίες πού κάνουν οἱ ἐπίορκοι, οἱ βιαστές καί οἱ ἄρπαγες, ἀλλά καί ἀπό τό φόβο τῶν ἱεροσύλων – εἶναι πολλοί καί δύσκολα μπορεῖς νά τούς προσέχεις καί δέ μᾶς ἀφήνουν οὔτε γιά λίγο τά μάτια

νά κλείσουμε – ἔδω καιὶ πολὺν καιρὸ οὔτε ματιὰ ἔριξα στήν Ἀττική. Προπάντων ἀπὸ τότε πού οἱ φιλόσοφοι καί οἱ καβγάδες τους πλήθυναν²³. Μὲ τίς λογομαχίες καί τίς φωνές τους, οὔτε τίς προσευχές εἶναι δυνατὸ νά ἀκούω. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει ἢ νά κάθομαι μὲ βουλωμένα τὰ αὐτιά, ἢ νά ξεκουραθῶ ἀκούοντάς τους νά μιλοῦν μὲ δυνατὴ φωνὴ γιὰ ἀρετὴ καί ἀσώματα καί ἀνοησίες²⁴. Ἔτσι ἐγινε καί παραμελήσαμε τοῦτον τὸν ἄνθρωπο, πού γιὰ μᾶς δὲ στάθηκε κακός.

10. Ὅμως, Ἑρμῆ, πάρε τὸν Πλοῦτο²⁵ καί τρέξε κοντά του. Ὁ Πλοῦτος νά πάρει καί τὸ Ἐθσαυρὸ μαζί του. Νά μείνουν καί οἱ δύο κοντά στὸν Τίμωνα, νά μὴ φύγουν ἔτσι εὐκολα, ἀκόμη καί ἂν αὐτὸς ἀπὸ χρηστότητα πάλι τοὺς διώχνει ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ὅσο γιὰ τοὺς κόλακες καί τὴν ἀχαριστία πού τοῦ ἔδειξαν, θά τὸ ξανασκεφθῶ καί θά τοὺς τιμωρήσω, μόλις ἐπισκευάσω τὸν κεραυνό. Εἶναι τσακισμένες καί στομωμένες δύο του ἀκτίνες, οἱ μεγαλύτερες, ἀπὸ τότε πού τίς ἐξακόντισα μὲ δύναμη καταπάνω στό σοφιστὴ Ἀναξαγόρα²⁶, πού στίς συζητήσεις του προσπαθοῦσε νά πείσει πὼς δὲν εἴμαστε τίποτε ἐμεῖς οἱ θεοί. Μά ἐκεῖνον δὲν τὸν πέτυχα – γιατί ἄπλωσε ὁ Περικλῆς τὸ χέρι του καί τὸν προστάτεψε – καί ὁ κεραυνὸς ἔπεσε πάνω στό Ἀνακτεῖο²⁷, τὸ κατέστρεψε καί παραλίγο νά τσακιστεῖ καί ὁ ἴδιος πάνω στήν πέτρα. Ὡστόσο ἀρκετὴ τιμωρία στό μεταξὺ θά εἶναι γι' αὐτοὺς νά βλέπουν τὸν Τίμωνα πᾶμπλουτο.

ΕΡΜΗΣ

11. Πόσο σπουδαῖο πράγμα εἶναι νά βάζει κανεὶς τίς φωνές, νά γίνεται ἐνοχλητικὸς καί θρασύς. Εἶναι χρήσιμο αὐτὸ ὄχι μόνο στοὺς συνηγόρους, ἀλλὰ καί σ' αὐτοὺς πού κάνουν τὴν προσευχή τους. Νά, ὁ Τίμων τώρα μὲ τὸ νά βάλει τίς φωνές καί νά πεῖ θαρραλέα στήν προσευχή του τίς ἀλήθειες ἀναγκάζοντας τὸ Δία νά στραφεῖ καί νά τὸν κοιτάξει, ἀπὸ πᾶμπτωχος θά γίνει ἀμέσως πολὺ πλούσιος. Ἄν ὁμοῦς σκυμμένος ἔσκαβε χωρὶς μιλιὰ, ἀκόμα θά ἔσκαβε παραμελημένος.

(Ὁ Πλοῦτος ἔρχεται μπροστὰ στό Δία).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἄλλὰ ἐγώ, Δία, σ' αὐτὸν δὲν πρόκειται νά πάω.

ΖΕΥΣ

Γιατί, ἐξοχότατε Πλουῦτε, ἀφοῦ μάλιστα σέ πρόσταξα ἐγώ;

ΠΛΟΥΤΟΣ

12. Διότι, μά τό Δία, ὁ Τίμων μοῦ ἔκανε κακό, μέ σκορποῦσε καί μέ διαμοίραζε, μὲ μὲ πού ἤμουν πατρικός του φίλος. Καί μόνο πού δέν πῆρε στά χέρια του τό δικράνι νά μέ πετάξει ἔξω ἀπό τό σπίτι, ὅπως ἐκεῖνοι πού πετοῦν τή φωτιά ἀπό τά χέρια τους. Νά ξαναπάω λοιπόν, γιά νά μέ παραδώσει σέ παράσιτους καί κόλακες; Νά μέ στέλνεις, Δία, σ' ἐκείνους πού θά εὐχαριστηθοῦν μ' αὐτό τό δῶρο, πού θά μέ περιποιηθοῦν, ἐκεῖ ὅπου θά εἶμαι πολῦτιμος καί περιπόθητος. Καί οἱ ἄλλοι οἱ ἀνόητοι ἄς μείνουν συντροφιά μέ τή φτώχεια πού τήν προτιμοῦν. Καί ἄς λάβουν ἀπ' αὐτήν τό τομάρι καί τό δικέλλι καί ἄς μένουν εὐχαριστημένοι μέ τούς τέσσερις ὀβολούς ἐκεῖνοι πού ἀνέμελα ἀφήνουν μέσα ἀπό τά χέρια τους δεκατάλαντα²⁸ δῶρα.

ΖΕΥΣ

13. Δέν πρόκειται πιά νά σοῦ κάνει κάτι τέτοιο ὁ Τίμων. Τόν ἔχει γιά καλά σωφρονίζει τό δικέλλι, ἐκτός καί ἄν ἔχει τόση ἀναισθησία στή μέση του, ὥστε τήν πενία ἀπό ἐσένα νά προτιμᾷ. Κι ἐσύ ὁμως μοῦ παραφαίνεσαι γκρινιάρης. Τώρα κατηγορεῖς τόν Τίμονα, γιατί σοῦ ἄνοιξε τίς πόρτες καί σέ ἄφηνε νά τριγυρνᾷς ἐλεύθερα, χωρίς νά σέ περιορίζει ἢ νά σέ ζηλεύει, ἐνῶ ἄλλοτε ἀγανακτοῦσες μέ τούς πλουσίους καί ἔλεγες ὅτι σέ σφιχτομανταλώνουν μέ σύρτες, μέ κλειδιά καί μέ λουκέτα, ὥστε δέ σοῦ ἦταν μπορετό οὔτε νά προβάλεις στό φῶς τοῦ ἡλίου. Αὐτά λοιπόν μοῦ κλαιγόσουν. Καί ἔλεγες ὅτι πνίγεσαι στό βαθύ σκοτάδι, γι' αὐτό μᾶς φαινόσουν ὠχρός²⁹ καί γεμάτος φροντίδες μέ λυγισμένα τά δάχτυλα ἀπό τή συνήθεια νά μετρᾷς. Καί ἀπειλοῦσες ὅτι θά ἀποδράσεις ἀπ' αὐτοῦς, μόλις βρεῖς τήν εὐκαιρία. Γενικά ὅλη ἡ κατάστασή σου φαινόταν ἀφόρητη, νά ζεῖς σάν παρθένα σ' ἓνα χάλκινο θάλαμο ἢ σιδερένιο, ὅπως ἡ Δανάη³⁰, μέ ἀυστηρούς καί παμπόνηρους παιδαγωγούς, τόν Τόκο καί τό Λογαριασμό.

14. Ἐλεγες μάλιστα πῶς αὐτοί κάνουν παράλογα πράγματα λατρεύοντας σε. Δέν τολμοῦν νά σέ ἀπολαμβάνουν, ἐνῶ τούς εἶναι δυνατό. Δέν ἔχουν τήν ἐλευθερία νά χρησιμοποιοῦν αὐτό πού λατρεύουν, ἐνῶ εἶναι ἀφέντες του. Ἀντίθετα ἄγρυπνοι τό φρουροῦν μέ τά μάτια καρφωμένα στό λουκέτο καί στό σύρτη. Καί θεωροῦν ἀρκετή ἀπόλαυση ὄχι νά χαίρονται

οί ἴδιοι, ἀλλά νά μή δίνουν τήν εὐχαρίστηση σέ κανέναν, ὅπως ἡ σκύλα στό παχνί, πού οὔτε ἡ ἴδια μποροῦσε νά φάει τό κριθάρι, οὔτε ὁμως ἄφηνε τό πεινασμένο ἄλογο νά τό φάει. Καί ἀπό πάνω τούς κοροϊδεύει πού τσιγκουνεύονταν καί σέ φρουροῦσαν καί, τό πιό παράξενο, ζήλευαν τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους, χωρίς νά ὑποψιάζονται ὅτι κάποιοι καταραμένοι δοῦλος τοῦ σπιτιοῦ ἢ ἀνάξιος ἐπιστάτης μπορεῖ νά γλιστᾶ κρυφά μέσα καί νά γλεντοκοπάει, ἀφήνοντας τό δυστυχή καί ἀσυγκίνητο ἀφέντη νά ξαγρυπᾷ γιά τούς τόκους μπροστά σέ μαυρισμένο καί μικρόστομο λυχαράκι μέ διψαλέο φιτίλι. Πῶς λοιπόν δέν εἶσαι ἄδικος, παλιότερα αὐτά νά τά κατακρίνεις καί τώρα νά κατηγορεῖς τόν Τίμωνα γιά τά ἀντίθετα;

ΠΛΟΥΤΟΣ

15. Κι ὁμως, ἂν θέλεις νά ψάξεις γιά τήν ἀλήθεια, θά δεῖς ὅτι δικαιολογημένα φέρομαι ἔτσι καί στίς δύο περιπτώσεις. Τοῦ Τίμωνα αὐτή ἡ μεγάλη σπατάλη εὐλογοῦν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀδιαφορία καί ὄχι συμπάθεια γιά μένα. Τούς ἄλλους πάλι ἐκείνους πού μέ κρατοῦν κλειδωμένο στά σκοτεινά φροντίζοντας νά γίνω παχύτερος, καλοθρεμμένος καί ὑπέρογκος καί δέ μέ ἀγγίζουσιν οὔτε μέ βγάζουσιν στό φῶς, μήν τυχόν μέ ἰδεῖ κανένα μάτι, πάντοτε τούς νόμιζα ἀνόητους καί ἀδιάντροπους, γιατί χωρίς νά ἔχω κάνει κανένα κακό μέ ἀφήνουν νά σαπίζω κάτω ἀπό τόσες ἀλυσίδες. Καί δέν ξέρουν ὅτι ὕστερα ἀπό λίγο θά φύγουν καί θά μέ ἐγκαταλείψουν σέ κάποιον ἀπό τούς τυχερούς. 16. Οὔτε ἐκείνους λοιπόν ἐπαινῶ, οὔτε ὁμως καί αὐτούς³¹ πού εἶναι πολύ ἀπερίσκεπτοι μαζί μου· μά ὁσους θέλουν νά τηρήσουν τό μέτρο³², πράγμα πού εἶναι τό καλύτερο. Οὔτε νά μέ ἀφήνουν ἐντελῶς ἄθικτο, οὔτε ὁμως νά μέ σκορποῦν ἀνόητα.

17. Αὐτό μέ κάνει κι ἐμένα νά ἀγανακτῶ, γιατί μερικοί μέ κλωτσοῦν μέ περιφρόνηση καί μέ καταβροχθίζουν καί μέ σπαταλοῦν, ἐνῶ ἄλλοι πάλι μοῦ ἔχουν βάλει χειροπέδες σάν στιγματισμένο δραπετή³³.

ΖΕΥΣ

18. Γιατί λοιπόν ἀγανακτεῖς μ' αὐτούς, ἀφοῦ καλά εἶναι τιμωρημένοι; Οἱ πρῶτοι, ὅπως ὁ Τάνταλος³⁴, διψασμένοι, νηστικοί καί μέ στεγνό τό στόμα, χάσκουν μόνο μπροστά στό χρυσάφι καί οἱ ἄλλοι πάλι σάν τό Φινέα³⁵ πού οἱ Ἄρπυιες³⁶ τούς ἀρπάζουν τήν τροφή μέσα ἀπό τό λαρύγγι τους. Μά πήγαινε τώρα, καί θά βρεῖς τόν Τίμωνα πολύ πιό σοφρονισμένο.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θά σταματήσει δηλαδή καμιά φορά εκείνος νά μέ σκορπᾶ ὄπως ἀπό ἕνα τρύπιο κοφίνι, προτοῦ καλά καλά τό γεμίσω, θαρρεῖς γιά νά προλάβει νά μήν ξεχειλίσω καί τόν κατακλύσω; Ἔτσι λοιπόν μοῦ φαίνεται πώς θά κουβαλῶ νερό στόν πίθο τῶν Δαναῖδων³⁷ καί ἄδικα θά τό ἀδειάζω μέσα, γιὰτί δέν ἔχει τό δοχεῖο πάτο, καί πρὶν γεμίσει, θά φεύγει ἀπό κάτω ὅσο θά χύνεται ἀπό πάνω. Τόσο πλατύτερο εἶναι τό ἄνοιγμα τοῦ πίθου στόν πάτο καί τό ἀδειασμα γίνεται ἀνεμπόδιστα.

ΖΕΥΣ

19. Ἄν λοιπόν δέ φράξει τοῦτο τό ἄνοιγμα καί μείνει γιά πάντα ἀνοιχτό, γρήγορα θά χυθεῖς ἐσύ ἔξω κι ἐκεῖνος εὐκόλα θά ξαναβρεῖ τό τομάρι καί τό δικέλλι στόν πάτο τοῦ πιθαριοῦ. Ἄλλά πηγαίνετε τώρα καί κάνετε τον πλούσιο. Κι ἐσύ, Ἑρμῆ, θυμήσου στό γυρισμό νά μᾶς φέρεις τοὺς Κύκλωπες ἀπό τήν Αἴτνα, γιά νά ἀκονίσουν καί νά ἐπισκευάσουν τόν κεραυνό, γιὰτί θά τόν χρειαστοῦμε σέ λίγο μάλιστα ἀκονισμένο.

(Ὁ Ἑρμῆς καί ὁ Πλοῦτος ξεκινοῦν γιά τή γῆ).

ΕΡΜΗΣ

20. Νά πηγαίνουμε, Πλοῦτε. Τί εἶναι αὐτό; Κουτσαίνεις;³⁸ Δέν εἶχα προσέξει, εὐγενικέ μου ἄνθρωπε, πώς δέν ἦσουν μόνο τυφλός, μά καί κουτσός.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Δέ μοῦ συμβαίνει πάντα αὐτό, Ἑρμῆ, ἀλλά ὅταν σταλμένος ἀπό τό Δία φεύγω νά πάω σέ κάποιον, δέν ξέρω πῶς, εἶμαι ἀργοκίνητος καί κουτσός καί ἀπό τά δύο πόδια. Ἔτσι, ὅταν τά καταφέρνω νά φτάσω στό τέρμα, βρίσκω συχνά γερασμένο πιά ἐκεῖνον πού μέ περιμένει. Ὅποτε ὅμως πρέπει νά φύγω ἀπό κάποιον, θά μέ δεῖς πουλί, πῶ γρήγορο καί ἀπό τά δειρα. Δέν προλαβαίνει νά πέσει τό νῆμα³⁹ κι ἐγώ ἀμέσως ἀνακηρύσσομαι νικητής. Ἐχω κιάλας διατρέξει τό στάδιο, χωρίς νά μέ δοῦν καμιά φορά καί οἱ θεατές ἀκόμα.

ΕΡΜΗΣ

Δέν εἶναι ἀλήθεια αὐτά πού λές. Ἐγώ χωρίς ἀμφιβολία θά μπορούσα

νά σου ἀναφέρω πολλούς πού ὡς χθές δέν εἶχαν πεντάρα νά ἀγοράσουν σχοινί νά κρεμαστοῦν καί ξαφνικά σήμερα πλούσιοι καί μέ πολυτέλειες κάνουν τίς βόλτες τους πάνω σέ ἀμάξι μέ λευκά ἄλογα, ἄνθρωποι πού δέν εἶχαν οὔτε γάιδαρο ποτέ τους. Καί ὁμως τριγυρνοῦν ντυμένοι πορφυρά καί μέ χρυσά δαχτυλίδια στά χέρια. Καί οὔτε οἱ ἴδιοι, θαρρῶ, τό πιστεύουν πώς δέν εἶναι ἓνα ὄνειρο τά πλούτη τους.

ΠΛΟΥΤΟΣ

21. Αὐτό, Ἐρμῆ, εἶναι ἄλλο. Σέ τούτη τήν περίπτωση δέ βαδίζω μέ τά δικά μου πόδια, οὔτε ὁ Δίας, μὰ ὁ Πλούτων⁴⁰ μέ στέλνει κοντά τους, γιατί καί αὐτός εἶναι πλουτοδότης⁴¹ καί γενναιόδωρος. Τό δείχνει ἄλλωστε καί μέ τό ὄνομά του. Ὅταν λοιπόν πρέπει νά πάω ἀπό τόν ἓναν ἄνθρωπο στόν ἄλλο, ἀφοῦ μέ βάλουν σέ διαθήκη καί τή σφραγίσουν προσεχτικά, μέ σηκώνουν ὕστερα καί μέ μεταφέρουν. Καί ὁ νεκρός κείμεται κάπου στά σκοτεινά τοῦ σπιτιοῦ, σκεπασμένος ὡς τά γόνατα μέ τό παλιό τό σεντόνι, λαχταριστός στίς γάτες, ἐνῶ ἐμένα μέ καρτεροῦν στήν ἀγορά μέ ἀνοιχτό τό στόμα ὅσοι στήριζαν ἐπάνω μου ἐλπίδες, ἔτσι ὅπως περιμένουν τή χελιδόνα τσιρίζοντας οἱ νεοσσοί. 22. Καί ὅταν ἡ σφραγίδα ἀφαιρεθεῖ, κοπεῖ ἡ ταινία καί ἀνοιχτεῖ ἡ διαθήκη, ἀναγγέλλεται τότε ὁ καινούριος μου ἀφέντης⁴², κάποιος βέβαια συγγενής ἢ κόλακας ἢ ὕπηρέτης. Ἐκεῖνος, ὅποιος καί ἂν εἶναι τέλος πάντων, μέ ἀρπάζει μέ τή διαθήκη καί τρέχει καί ἀλλάζει τ' ὄνομά του σέ Μεγακλή ἢ Μεγάβυζο ἢ Πρώταρχο ἀντί γιά Πυρρία ἢ Δρόμωνα ἢ Τίβειο⁴³. Κι ἐκείνους πού ἄδικα χάσκοντας ἐβλεπαν ὁ ἓνας τόν ἄλλον, τοὺς ἀφήνει σέ ἀληθινό πένθος, γιατί ἓνα τέτοιο ψάρι, ἐνῶ κατάπιε ὄχι λίγο ἀπό τό δόλωμα⁴⁴, τοὺς ξέφυγε μέσ' ἀπό τά δίχτυα.

23. Καί αὐτός ἀμέσως ὀρμαίει ἐπάνω μου, ἄνθρωπος ἀκαλαίσθητος καί νωθρός, πού ἀκόμη τρέμει τά δεσμά καί τεντώνει τό αὐτί του⁴⁵, ὅταν κάποιος περαστικός χτυπήσει τό μαστίγιό του ἀδιάφορα, καί προσκυνᾷ τό μύλο ὡς Ἀνάκτορο⁴⁶. Καταντάει πιά ἀνυπόφορος γιά τοὺς γύρω του: τοὺς ἐλεύθερους τοὺς προσβάλλει καί τοὺς ὀμόδουλους τοὺς μαστιγώνει, γιά νά διαπιστώνει, ἂν ἔχει καί αὐτός ἓνα τέτοιο δικαίωμα, ἔως ὅτου πέσει πάνω σέ καμιά παλιογυναίκα ἢ ἐπιθυμήσει νά θρέψει ἵππους ἢ δώσει ἐμπιστοσύνη σέ κόλακες οἱ ὅποιοι ὀρκίζονται ὅτι εἶναι στ' ἀλήθεια πιό ἁλοφύλος ἀπό τό Νιρέα⁴⁷, ἀπό καλύτερη γενιά καί ἀπό τόν Κέκροπα ἢ τόν Κόδρο, πιό συνετός ἀπό τόν Ὀδυσσεά, πιό πλούσιος καί ἀπό δεκάξι μαζί

Κροίσους, καί σκορπίσει μέσα σέ μιά στιγμή, ό άθλιος, όσα έχουν συγκεντρωθεί σιγά σιγά μέ πολλές έπιπορκίες, άρπαγές καί πανουργίες.

ΕΡΜΗΣ

24. Έτσι πάνω κάτω πού τά λές είναι τά πράγματα. "Όταν όμως βαδίζεις μόνος σου, πώς, ενώ είσαι τόσο τυφλός, βρίσκεις τό δρόμο; Ή πώς διακρίνεις εκείνους στούς όποιους σέ στέλνει ό Δίας, γιατί έκρινε ότι αξίζουν νά είναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί νομίζεις πώς τούς βρίσκω; Μά τό Δία όχι, διότι δε θά άφηνα έναν Άριστείδη γιά νά πάω στόν Ίππόνικο ή τόν Καλλία⁴⁸ καί σέ πολλούς άλλους Άθηναίους, πού δέν αξίζουν πεντάρα.

ΕΡΜΗΣ

Μά όταν σέ στέλνουν, τί κάνεις;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Περιφέρομαι πάνω κάτω, τριγυρνώντας, έως ότου πέσω πάνω σέ όποιονδήποτε. Κι αυτός πού θά μέ πετύχει πρώτος, μέ άρπάξει, μέ κρατά κοντά του καί δοξάζει έσένα, τόν Έρμη, γιά τήν ανέλπιστα τύχη⁴⁹.

ΕΡΜΗΣ

25. "Όστε λοιπόν είναι γελασμένος ό Δίας πού νομίζει ότι έσύ σύμφωνα μέ τήν άπόφασή του πλουτίζεις όσους εκείνος θεωρεί ότι αξίζουν νά είναι πλούσιοι;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί πολύ δίκαια, καλέ μου, γιατί ενώ γνωρίζει πώς είμαι τυφλός, μέ στέλνει νά ανακαλύψω ένα τόσο σπάνιο πράγμα⁵⁰, πρό πολλού χαμένο άπό τή ζωή, πού ούτε ό Λυγκεύς⁵¹ θά τό βρισκε εύκολα, τόσο σκοτεινό καί μικρό πού είναι. Έπειδή λοιπόν οί καλοί είναι λίγοι καί κακοί οί πίο πολλοί, πού τά πάντα κατέχουν στίς πόλεις, γι' αυτό, εκεί πού τριγυρνώ, εύκολότερα πέφτω πάνω σέ τέτοιους ανθρώπους καί πιάνομαι στά δίχτυα τους.

ΕΡΜΗΣ

Ἐπειτα, ὅταν τοὺς ἐγκαταλείπεις, δὲν ἔχεις δυσκολίες, ἀφοῦ δὲν ξέρεις τὸ δρόμο;

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γίνομαι τότε ἀνοιχτομάτης καὶ γερός⁵², μὰ μόνο ὅσο εἶναι νά φύγω.

ΕΡΜΗΣ

26. Τώρα ἀπάντησέ μου καὶ σέ τοῦτο. Πῶς γίνεται νά σέ ἀγαποῦν τόσοι, ἐνῶ εἶσαι τυφλός – θά τό πῶ – καὶ ὠχρός καὶ βαρὺς⁵³ στά πόδια; Ὡστε ὅλοι ἐσένα νά ποθοῦν καί, ὅταν σέ ἀποκτήσουν, νά λογαριάζου τόν ἑαυτὸ τους εὐτυχημένο, ἂν ὁμως ἀποτύχουν, νά μὴ θέλουν τή ζωή τους; Ξέρω γιά παράδειγμα πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς τόσο ξετρελαμένους μαζί σου, πού ρίχτηκαν στή βαθύκολλη θάλασσα καὶ στοὺς ἀπόκρημους βράχους, γιατί νόμιζαν πὼς τοὺς περιφρονεῖς, ἀφοῦ δὲν τοὺς πρόσεχες διόλου. Ὅμως γνωρίζω καλά ὅτι κι ἐσύ θά ὁμολογήσεις, ἂν ἔχεις κάποια συνείδηση τῆς καταστάσεώς σου, πὼς εἶναι ἀνισόρροποι νά τρελαίνονται γιά ἓναν τέτοιο ἀγαπημένο.

ΠΛΟΥΤΟΣ

27. Νομίζεις ὅτι μέ βλέπουν ὅπως εἶμαι, χλωλό ἢ τυφλό ἢ μέ ὅσα ἄλλα ἐλαττώματα ἔχω;

ΕΡΜΗΣ

Μὰ πῶς, Πλουῦτε; Ἐκτός ἂν ὅλοι αὐτοὶ εἶναι τυφλοί.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Δὲν εἶναι τυφλοί, καλέ μου, μὰ ἡ ἄγνοια καὶ ἡ ἀπάτη, πού βασιλεύουν τώρα παντοῦ⁵⁴, δὲν τοὺς ἀφήνουν νά δοῦν. Ὑστερα κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, γιά νά μὴν εἶμαι ὀλότελα ἄσχημος, τοὺς πλησιάζω μέ μιὰ μάσκα πολὺ ἀξιαγάπητη, χρυσοφάντη καὶ ἀδαμαντοστόλιστη, καὶ ντυμένος φανταχτερά ροῦχα. Ἐκεῖνοι θαρροῦν πὼς βλέπουν τὴν ἴδια τὴν ὁμορφιά, ἐρωτεύονται καί, ἐάν δὲ μέ κερδίσουν, καταστρέφονται. Ὡστε, ἐάν κάποιος μέ ξεγύμνωσε καὶ μέ παρουσίαζε μπροστά τους, σίγουρα θά κατηγοροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς πὼς εἶναι κοντόφθαλμοι καὶ πὼς ἐρωτεύονται πράγματα ἀνέραστα καὶ ἄσχημα.

ΕΡΜΗΣ

28. "Όμως γιατί, καί όταν πιά πλουτίσουν καί φορέσουν καί οἱ ἴδιοι τή μάσκα, ἐξακολουθοῦν νά ξεγελοῦνται καί, ἄν κανένας τοὺς ἀφαιρέσει τή μάσκα, θά προτιμοῦσαν νά χάσουν τό κεφάλι τους παρά αὐτήν; Δέν εἶναι βέβαια λογικό νά ἀγνοοῦν καί τότε δι τὴ ὁμορφιά εἶναι ψεύτικη, ἀφοῦ τώρα τὰ πάντα τὰ βλέπουν ἀπό μέσα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καί σ' αὐτό, Ἑρμῆ, πολλά μέ βοηθοῦν.

ΕΡΜΗΣ

Ποιά;

ΠΛΟΥΤΟΣ

"Όταν κάποιος μέ πρωτοσυναντήσει καί μοῦ ἀνοίξει τίς πόρτες του διάπλατες καί μέ δεχτεῖ στό σπίτι του, γλιστρᾷ μαζί μου ἢ ξιπασία, ἢ ἀνοησία, ἢ καυχησιά, ἢ βλακεία, ἢ αὐθάδεια, ἢ ἀπάτη καί χίλια δυό. Λοιπόν μέ τήν ψυχὴ κυριευμένη ἀπ' αὐτά, θαυμάζει ὅσα δέν εἶναι γιά θαυμασμό καί ἐπιθυμεῖ ὅσα πρέπει νά ἀποφεύγει, κι ἐμένα, τόν πατέρα ὄλων αὐτῶν τῶν συμφορῶν πού ἔχουν τρυπῶσει μέσα, μέ ἔχει σέ μεγάλη ὑπόληψη, γιατί μέ περικυκλώνουν αὐτά ὅλα. Καί θά προτιμοῦσε νά πάθει τό κάθε τι, παρά νά μέ χάσει.

ΕΡΜΗΣ

29. Δέν ξέρω, Πλοῦτε, πῶς εἶσαι τόσο λεῖος καί γλιστερός καί δυσκολοκράτητος, ἔτοιμος νά διαφεύγεις. Πῶς δέν ἔχεις καμιά σταθερὴ λαβή, μά ξεγλιστρᾷς, ὅπως τὰ χέλια καί τὰ φίδια, δέν τό καταλαβαίνω. Ἀπεναντίας ἢ Πενία εἶναι σάν τήν κόλλα καί εὐκολόπιαστη, μέ μύρτα ἀγκίστρια σέ ὄλο της τό σῶμα, ἔτσι πού νά σκαλώνουν ἀμέσως ὅσοι τήν πλησιάζουν καί νά μὴν μποροῦν εὐκόλα νά ξεφύγουν. Μά μέσ στη φλυαρία μας μᾶς ξέφυγε κάτι τό σοβαρό.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ποιό πράγμα;

ΕΡΜΗΣ

Νά πάρουμε μαζί μας τό Θησαυρό, πού προπάντων χρειαζόμαστε.

ΠΛΟΥΤΟΣ

30. Ὅσο γι' αὐτό μὴν ἀνησυχεῖς. Πάντοτε, ὅταν ἀνεβαίνω σέ σᾶς, τὸν ἀφήνω στὴ γῆ καὶ τὸν ἐξορκίζω νὰ κλείσει τὴν πόρτα καὶ νὰ μείνει μέσα. Νὰ μὴν ἀνοίξει σέ κανέναν, ἂν δὲν ἀκούσει τὴ φωνή μου.

ΕΡΜΗΣ

Λοιπὸν πατοῦμε πιά στὴν Ἀττική. Πιάσε με ἀπὸ τὴ χλαμύδα⁵⁵ καὶ ἀκολούθα με, ὥσπου νὰ φτάσω στό κτῆμα.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Καλά κάνεις, Ἑρμῆ, πού μέ κρατᾶς καὶ μέ ὀδηγεῖς, γιατί, ἂν μέ ἐγκαταλείψεις, ἐκεῖ πού τριγυρίζω, ἴσως πέσω πάνω σέ κανέναν Ὑπέρβολο⁵⁶ ἢ Κλέωνα⁵⁷. Ἀλλά τί θόρυβος εἶναι αὐτός; Θαρρεῖς καὶ χτυπάει σίδερο πάνω σέ πέτρα.

ΕΡΜΗΣ

31. Αὐτός ὁ Τίμων σκάβει ἐδῶ κοντὰ ἓνα ὀρεινὸ χωραφάκι καὶ κακοτράχαλο. Μπά, μπά, καὶ ἡ Πενία εἶναι ἐκεῖ καὶ ὁ Κόπος, ἡ Καρτερία καὶ ἡ Σοφία καὶ ἡ Ἀνδρεία⁵⁸, καὶ ὄλος ἐκεῖνος ὁ συρφετός πού ὑπηρετεῖ τό Λιμό, ὄλοι τοὺς πολὺ πιό γενναῖοι ἀπὸ τοὺς δικούς σου σωματοφύλακες.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Τότε γιατί δέ φεύγουμε ἀμέσως, Ἑρμῆ; Δέ θά μπορούσαμε νὰ κάνουμε τίποτε σέ ἄνθρωπο πού τὸν προστατεύει τόσο στράτευμα.

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλη εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία. Λοιπὸν ἄς μὴ φοβηθοῦμε.

(Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πλούτος πατοῦν πιά στὴ γῆ, ἐκεῖ κοντὰ ὅπου σκάβει ὁ Τίμων. Συναντοῦν τὴν Πενία καὶ τοὺς συντρόφους της. Ὁ Τίμων δὲν τοὺς βλέπει, ἐνῶ ἡ Πενία ἀπορημένη καὶ πειραγμένη ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοὺς ρωτᾷ τὸν Ἑρμῆ)

ΠΕΝΙΑ

32. Ποῦ τὸν πηγαίνεις αὐτόν, Ἀργοφονιά, κρατώντας τον ἀπὸ τὸ χέρι;

ΕΡΜΗΣ

Σ' αὐτόν ἐδῶ τόν Τίμωνα μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας.

ΠΕΝΙΑ

Τώρα ὁ Πλοῦτος στὸν Τίμωνα, τὴν ὥρα πού ἐγώ τόν ἀπέσπασα ἀπὸ τὴν Τρυφή σέ κακὰ χάλια, τόν παρέδωσα σ' αὐτούς ἐδῶ, στὴ Σοφία καὶ τόν Κόπο, καὶ τόν ἀνέδειξα ἕναν ἄνθρωπο ὑψηλόφρονα καὶ ἀξιόλογο; Τόσο εὐκαταφρόνητη λοιπόν καὶ εὐκολοαδίκητη σᾶς φαίνεται ἡ Πενία, ὥστε μοῦ παίρνετε τὸ μόνο μου κτῆμα πού εἶχα καὶ τὸ ἐξάσκησα τέλεια στὴν ἀρετή; Καὶ τὸ κάνετε αὐτό, γιὰ νά τόν ξαναπαραλάβει ὁ Πλοῦτος, νά τόν δώσει στά χέρια τῆς Αὐθάδειας καὶ τῆς Ἀλαζονείας καὶ νά τόν κάνει, ὅπως ἦταν πρῶτα, δειλὸ, φαῦλο καὶ ἀνόητο καὶ μετὰ νά μοῦ τόν ξαναδώσει ἕνα κουρέλι πιά;

ΕΡΜΗΣ

Αὐτὴ, Πενία, εἶναι ἡ ἀπόφαση τοῦ Δία.

ΠΕΝΙΑ

33. Φεύγω· κι ἐσεῖς, Κόπος, Σοφία καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ἀκολουθᾶτε με. Καὶ αὐτὸς θά καταλάβει γρήγορα ποιὰ θά χάσει. Ἐναν καλὸ συνεργάτη καὶ δάσκαλο τῶν ἀρετῶν, πού ὅταν τόν συναναστρεφόταν, εἶχε γερό τὸ σῶμα, θέληση δυνατὴ καὶ ζοῦσε σάν ἄνθρωπος πού πίστευε στὸν ἑαυτὸ του καὶ θεωροῦσε ξένα, ὅπως πράγματι εἶναι, αὐτὰ τὰ περιττά καὶ πολλὰ.

ΕΡΜΗΣ

Φεύγουν αὐτοί. Ἄς πᾶμε ἐμεῖς κοντὰ του.

(Ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Πλοῦτος πλησιάζουν τὸν Τίμωνα, ὁ ὁποῖος μόλις τοὺς βλέπει ἐξαγριώνεται).

ΤΙΜΩΝ

34. Ποιοὶ εἶστε, καταραμένοι; Καὶ τί θέλετε πού ρηατε ἐδῶ, γιὰ νά ἐνοχλήσετε ἕναν δουλευτὴ καὶ μεροκαματιάρη; Μά δέ θά φύγετε γελαστοί, σιχαμένα μοῦτρα. Τώρα θά σᾶς τσακίσω μέ τοὺς σβῶλους καὶ τίς πέτρες.

ΕΡΜΗΣ

Μή, μή ρίξεις, Τίμων. Δέ θά χτυπήσεις ανθρώπους. Ἐγώ εἶμαι ὁ Ἑρμῆς καί αὐτός ἐδῶ ὁ Πλούτος. Μᾶς ἔστειλε ὁ Δίας πού ἄκουσε τίς προσευχές σου. Γι' αὐτό ἄφησε τούς κόπους καί δέξου μέ τό καλό τά πλούτη.

ΤΙΜΩΝ

Κι ἐσεῖς θά οὐρλιάξετε τώρα ἀπό τόν πόνο, ἄς εἶστε καί θεοί, ὅπως λέτε. Γιατί ὄλους τούς μισῶ μαζί, θεούς καί ανθρώπους. Καί αὐτόν τόν τυφλό, ὅποιος καί ἄν εἶναι, νομίζω πώς θά τόν κάνω κομμάτια μέ τό δικέλλι μου.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Γιά ὄνομα τοῦ Δία, ἄς φύγουμε, Ἑρμῆ, γιατί μου φαίνεται πώς ἔχει μεγάλη τρέλα ὁ ἄνθρωπος. Φοβᾶμαι, μή φύγω μέ καμιά ζημιά.

ΕΡΜΗΣ

35. Τίμων, μή γίνεσαι σκληρός. Νίκησε αὐτή τήν ὑπερβολική ἀγριάδα καί τήν τραχύτητά σου. Ἄπλωσε τά δυό χέρια καί πάρε τήν καλή τύχη, γίνε καί πάλι πλούσιος καί ἀπό τούς πρώτους Ἀθηναίους. Περιφρόνησε ἐκείνους τούς ἀχάριστους, ὄνος ἐσύ εὐτυχῆς.

ΤΙΜΩΝ

Δέ σᾶς ἔχω καθόλου ἀνάγκη καί μή μέ ἐνοχλεῖτε. Ἄρκετός πλούτος γιά ἐμένα τό δικέλλι μου. Κατά τά ἄλλα εἶμαι πολύ πολύ εὐτυχισμένος, ὅταν μάλιστα δέ μέ πλησιάζει κανείς.

ΕΡΜΗΣ

Τόσο ἀπάνθρωπα φέρνεσαι, φίλε μου;
Νά φέρω στό Δία αὐτόν τό λόγο τό σκληρό καί βαρύ⁵⁹;
 Καί βέβαια φυσικό ἦταν νά εἶσαι μισάνθρωπος, ὅστερα ἀπό τόσα πού ἔπαθες, μά μισόθεος ὄχι, ἀφοῦ τόσο σέ φροντίζουν οἱ θεοί.

ΤΙΜΩΝ

36. Ἑρμῆ, σ' ἐσένα καί στό Δία χρεωστῶ τήν πιό μεγάλη εὐγνωμοσύνη γιά τίς φροντίδες σας, αὐτόν ὅμως τόν Πλούτο δέ θά τόν κάνω δικό μου.

ΕΡΜΗΣ

Καί γιά ποιό λόγο;

ΤΙΜΩΝ

Γιατί καί παλιά αὐτός ἦταν αἰτία γιά μύριες δυστυχίες μου· μέ παρέδωσε στούς κόλακες, παρακίνησε δόλιους ἀνθρώπους καί ξεσήκωσε τό μίσος ἐναντίον μου, μέ διέφθειρε μέ τήν τρυφή, μέ ἔκανε ἀξιομίσητο καί τέλος ξαφνικά μέ ἐγκατέλειψε τόσο ἄπιστα καί προδοτικά. Ἡ ἀγαθότατη ὁμως Πενία⁶⁰, ἀφοῦ μέ ἐξάσκησε καλά μέ τοὺς ἀντρίκειους κόπους καί μιλώντας μου μέ εἰλικρίνεια καί παρρησία, καί τὰ ἀναγκαῖα μοῦ παρεῖχε μέ τή δουλειά μου καί μέ μάθαινε νά καταφρονῶ ἐκεῖνα τὰ πολλά, κάνοντας ὥστε νά ἐξαρτῶνται οἱ ἐλπίδες τῆς ζωῆς μου ἀπό ἐμένα τόν ἴδιο καί δείχνοντάς μου, ποιά εἶναι τὰ πλούτη τὰ δικά μου, πού οὔτε κόλακας μέ τίς γαλιφίες του, οὔτε συκοφάντης μέ τή φοβέρα του, οὔτε λαός ὀργισμένος, οὔτε πολίτης μέ τήν ψήφο του, οὔτε τύραννος κακόβουλος θά μπορούσε νά μοῦ ἀφαιρέσει. 37. Δυναμωμένος λοιπόν ἀπό τοὺς κόπους, δουλεύοντας τοῦτο τό χωράφι φιλόπονα, χωρίς νά βλέπω καμιά ἀπό τίς ἀσχήμιες τῆς πόλης, ἔχω πάντοτε ἀπό τό δικέλλι μου τό ψωμί μου ἀρκετό. Γύρνα πίσω λοιπόν, Ἑρμῆ, φεύγα καί πήγαινε τόν Πλοῦτο στό Δία. Ἐμένα τοῦτο μοῦ ἦταν ἀρκετό, νά κάνω ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπό νεανική ἡλικία καί πάνω νά σκούζουν.

ΕΡΜΗΣ

Ὅχι, καλέ μου, δέν εἶναι ὄλοι γιά ξύλο. Παράτα ὁμως τὰ ξεσπάσματα αὐτά καί τὰ παιδιάρσματα καί ἀποδέξου τόν Πλοῦτο. Δέν εἶναι ἐπιτέλους τοῦ πεταμοῦ τὰ δῶρα πού στέλνει ὁ Δίας.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θέλεις, Τίμων, νά ἀπολογηθῶ ἐνώπιόν σου; Ἡ θά ἀγριέψεις, ἐάν ἀρχίσω νά μιλάω;

ΤΙΜΩΝ

Λέγε, μά ὄχι πολλά, μήτε προοίμια, ὅπως οἱ ἀχρεῖοι ρήτορες. Ἄν πείς λίγα, θά σέ ἀνεχθῶ ἐξαιτίας τούτου ἐδῶ τοῦ Ἑρμῆ.

ΠΛΟΥΤΟΣ

38. Ἵσως ὁμως θά ἔπρεπε νά πῶ πολλά, ἀφοῦ γιά ἓνα σωρό κι ἐσύ μέ

κατηγόρησες. Ὅμως πρόσεξε, ἂν σέ ἔχω σέ κάτι, ὅπως λές, ἀδικήσει, ἐγώ πού γιά σένα στάθηκα ἢ πηγὴ γιά ὄλες τίς ἀπολαύσεις, γιά τὴν τιμὴ, τὴν πρωτοκαθεδρία, τὰ στεφάνια καὶ τὴν ἄλλη καλοπέραση. Ἐξαιτίας μου ἤσσουν περίβλεπτος, φημισμένος, περιζήτητος. Ἄν πάλι ἔπαθες κακὸ ἀπὸ τοὺς κόλακες, δέν εἶμαι ἐγὼ ἢ αἰτία, ἐσύ μᾶλλον μοῦ ἔκανες τὴν ἀδικία αὐτή, γιατί μέ πέταξες μέ περιφρόνηση τόση σέ ἀνθρώπους καταραμένους, πού ἐπαινοῦσαν καὶ γοῆτευαν καὶ μέ κάθε τρόπο ἤθελαν τὸ κακὸ μου. Καὶ στό τέλος εἶπες ὅτι τάχα σέ ἔχω προδώσει. Ἀπεναντίας ἐγὼ θά μπορούσα νά σέ κατηγορήσω, πού μέ κάθε τρόπο διώχτηκα καὶ πετάχτηκα κατακέφαλα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι σου. Γι' αὐτὸ λοιπόν ἀντί γιά τὴ μαλακὴ χλανίδα⁶¹ ἢ ἀξιότιμη Πενία σου σοῦ φόρεσε τὴν προβιά τούτη. Μάρτυρας αὐτὸς ἐδῶ ὁ Ἑρμῆς, πῶς ἰκέτευα τὸ Δία, νά μὴν ἐρθω πιά σ' ἐσένα, πού τόσο ἄσχημα μοῦ φέρθηκες τότε.

ΕΡΜΗΣ

39. Ἀλλά τώρα βλέπεις, Πλοῦτε, τί λογιῆς ἔχει γίνεи πιά; Γι' αὐτὸ ἄφοβα μεῖνε μαζί του. Ἐσύ σκάβε, χωρὶς διακοπή. Κι ἐσύ, Πλοῦτε, φέρε τὸ θησαυρὸ κάτω ἀπὸ τὸ δικέλλι του. Θά ὑπακούσει, ἄμα τοῦ κράξεις.

ΤΙΜΩΝ

Πρέπει νά πεισθῶ, Ἑρμῆ, καὶ νά γίνω πάλι πλούσιος. Γιατί τί μπορεῖ νά κάνει κανεῖς, ὅταν οἱ θεοὶ τὸν πιέζουν; Ὡστόσο κοίτα σέ τί μελάδες μέ βάζεις τὸν κακότυχο. Ἐνῶ ἔως τώρα ζοῦσα πάρα πολὺ εὐτυχημένα, ξαφνικά θά πάρω στά χέρια μου τόσο χρυσάφι, χωρὶς νά ἔχω κάμει καμιὰ ἀδικία⁶² καὶ θά φορτωθῶ τόσες σκοτούρες.

ΕΡΜΗΣ

40. Ὑπόμεινε, Τίμων, γιά χάρη μου, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι δύσκολο γιά ἀνυπόφορο, γιά νά σκάσουν ἀπὸ ζήλεια ἐκεῖνοι οἱ κόλακες. Κι ἐγὼ περνώντας πάνω ἀπὸ τὴν Αἴτνα θά πετάξω στὸν οὐρανὸ.

(Ὁ Ἑρμῆς φεύγει).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἐφυγε, ὅπως φαίνεται. Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸ χτύπημα τῶν φτερῶν. Ἐσύ περίμενε αὐτοῦ, θά φύγω καὶ θά σοῦ στείλω τὸ θησαυρὸ. Καλύτερα

ΕΡΜΗΣ

Καί γιά ποιό λόγο;

ΤΙΜΩΝ

Γιατί καί παλιά αὐτός ἦταν αἰτία γιά μύριες δυστυχίες μου· μέ παρέδωσε στούς κόλακες, παρακίνησε δόλιους ἀνθρώπους καί ξεσήκωσε τό μίσος ἐναντίον μου, μέ διέφθειρε μέ τήν τρυφή, μέ ἔκανε ἀξιομίσητο καί τέλος ξαφνικά μέ ἐγκατέλειψε τόσο ἄπιστα καί προδοτικά. Ἡ ἀγαθότατη ὁμως Πενία⁶⁰, ἀφοῦ μέ ἐξάσκησε καλά μέ τούς ἀντρίκειους κόπους καί μιλώντας μου μέ εἰλικρίνεια καί παρρησία, καί τά ἀναγκαῖα μοῦ παρεῖχε μέ τή δουλειά μου καί μέ μάθαινε νά καταφρονῶ ἐκεῖνα τά πολλά, κάνοντας ὥστε νά ἐξαρτῶνται οἱ ἐλπίδες τῆς ζωῆς μου ἀπό ἐμένα τόν ἴδιο καί δείχνοντάς μου, ποιὰ εἶναι τά πλούτη τά δικά μου, πού οὔτε κόλακας μέ τίς γαλιφίες του, οὔτε συκοφάντης μέ τή φοβέρα του, οὔτε λαός ὀργισμένος, οὔτε πολίτης μέ τήν ψήφο του, οὔτε τύραννος κακόβουλος θά μπορούσε νά μοῦ ἀφαιρέσει. 37. Δυναμωμένος λοιπόν ἀπό τούς κόπους, δουλεύοντας τοῦτο τό χωράφι φιλόπονα, χωρίς νά βλέπω καμιά ἀπό τίς ἀσχήμες τῆς πόλης, ἔχω πάντοτε ἀπό τό δικέλλι μου τό ψωμί μου ἀρκετό. Γύρνα πίσω λοιπόν, Ἑρμῆ, φεύγα καί πήγαινε τόν Πλοῦτο στό Δία. Ἐμένα τοῦτο μοῦ ἦταν ἀρκετό, νά κάνω ὄλους τούς ἀνθρώπους ἀπό νεανική ἡλικία καί πάνω νά σκούζουν.

ΕΡΜΗΣ

Ὅχι, καλέ μου, δέν εἶναι ὄλοι γιά ξύλο. Παράτα ὁμως τά ξεσπάσματα αὐτά καί τά παιδιάρσματα καί ἀποδέξου τόν Πλοῦτο. Δέν εἶναι ἐπιτέλους τοῦ πεταμοῦ τά δῶρα πού στέλνει ὁ Δίας.

ΠΛΟΥΤΟΣ

Θέλεις, Τίμων, νά ἀπολογηθῶ ἐνώπιόν σου; Ἡ θά ἀγριέψεις, ἐάν ἀρχίσω νά μιλάω;

ΤΙΜΩΝ

Λέγε, μά ὄχι πολλά, μήτε προοίμια, ὅπως οἱ ἀχρεῖοι ρήτορες. Ἄν πείς λίγα, θά σέ ἀνεχθῶ ἐξαιτίας τούτου ἐδῶ τοῦ Ἑρμῆ.

ΠΛΟΥΤΟΣ

38. Ἵσως ὁμως θά ἔπρεπε νά πῶ πολλά, ἀφοῦ γιά ἓνα σωρό κι ἐσύ μέ

κατηγόρησες. Ὅμως πρόσεξε, ἂν σέ ἔχω σέ κάτι, ὅπως λές, ἀδικήσει, ἐγώ πού γιά σένα στάθηκα ἢ πηγὴ γιά ὄλες τίς ἀπολαύσεις, γιά τὴν τιμὴ, τὴν πρωτοκαθεδρία, τὰ στεφάνια καὶ τὴν ἄλλη καλοπέραση. Ἐξαιτίας μου ἤσσουν περίβλεπτος, φημισμένος, περιζήτητος. Ἄν πάλι ἔπαθες κακὸ ἀπὸ τοὺς κόλακες, δέν εἶμαι ἐγώ ἢ αἰτία, ἐσύ μᾶλλον μοῦ ἔκανες τὴν ἀδικία αὐτή, γιατί μέ πέταξες μέ περιφρόνηση τόση σέ ἀνθρώπους καταραμένους, πού ἐπαινοῦσαν καὶ γοῆτευαν καὶ μέ κάθε τρόπο ἤθελαν τὸ κακὸ μου. Καὶ στό τέλος εἶπες ὅτι τάχα σέ ἔχω προδώσει. Ἀπεναντίας ἐγώ θά μπορούσα νά σέ κατηγορήσω, πού μέ κάθε τρόπο διώχτηκα καὶ πετάχτηκα κατακέφαλα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι σου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀντί γιά τὴ μαλακὴ χλανίδα⁶¹ ἢ ἀξιότιμη Πενία σου σοῦ φόρεσε τὴν προβιά τούτη. Μάρτυρας αὐτὸς ἐδῶ ὁ Ἑρμῆς, πῶς ἰκέτευα τὸ Δία, νά μὴν ἔρθω πιά σ' ἐσένα, πού τόσο ἄσχημα μοῦ φέρθηκες τότε.

ΕΡΜΗΣ

39. Ἀλλά τώρα βλέπεις, Πλοῦτε, τί λογιῆς ἔχει γίνεи πιά; Γι' αὐτὸ ἄφοβα μεῖνε μαζί του. Ἐσύ σκάβε, χωρὶς διακοπή. Κι ἐσύ, Πλοῦτε, φέρε τὸ θησαυρὸ κάτω ἀπὸ τὸ δικέλλι του. Θά ὑπακούσει, ἄμα τοῦ κράξεις.

ΤΙΜΩΝ

Πρέπει νά πεισθῶ, Ἑρμῆ, καὶ νά γίνω πάλι πλούσιος. Γιατί τί μπορεῖ νά κάνει κανεὶς, ὅταν οἱ θεοὶ τὸν πιέζουν; Ὡστόσο κοίτα σέ τί μελάδες μέ βάζεις τὸν κακότυχο. Ἐνῶ ἔως τώρα ζοῦσα πάρα πολὺ εὐτυχημένα, ξαφνικά θά πάρω στὰ χέρια μου τόσο χρυσάφι, χωρὶς νά ἔχω κάμει καμιά ἀδικία⁶² καὶ θά φορτωθῶ τόσες σκοτούρες.

ΕΡΜΗΣ

40. Ὑπόμεινε, Τίμων, γιά χάρη μου, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι δύσκολο καὶ ἀνυπόφορο, γιά νά σκάσουν ἀπὸ ζήλεια ἐκεῖνοι οἱ κόλακες. Κι ἐγώ περνώντας πάνω ἀπὸ τὴν Αἴτνα θά πετάξω στὸν οὐρανὸ.

(Ὁ Ἑρμῆς φεύγει).

ΠΛΟΥΤΟΣ

Ἐφυγε, ὅπως φαίνεται. Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸ χτύπημα τῶν φτερῶν. Ἐσύ περίμενε αὐτοῦ, θά φύγω καὶ θά σοῦ στείλω τὸ θησαυρὸ. Καλύτερα

σκάβε. Θησαυρέ, έσένα κράζω, υπάκουσε στόν Τίμωνα τοῦτον έδῶ καί ἄφησε τόν έαυτό σου νά σέ φέρει στό φῶς. Σκάβε, Τίμων, χτύπα βαθειά. Ἐγώ θά σᾶς ἀφήσω καί θά ἀποσυρθῶ.

ΤΙΜΩΝ

41. Ἐμπρός, δικέλλι μου, λάβε θάρρος γιά χάρη μου καί μήν κουραστεῖς νά βγάλεις στό φῶς τό θησαυρό ἀπό τῆς γῆς τά βάθη. Ὡ Δία θαυματουργέ καί ἀγαπητοί Κορύβαντες⁶³ καί Ἐρμῆ κερδῶε⁶⁴, ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε τόσο χρυσάφι; Λές νά εἶναι αὐτά ἓνα ὄνειρο; Φοβοῦμαι ἀλήθεια μήπως ξυπνήσω καί βρῶ ἄνθρακες⁶⁵. Κι ὁμως εἶναι χρυσάφι, κομμένο νόμισμα, κοκκινωπό, βαρῦ καί γλυκύτατο στήν ὄψη.

Ὡ χρυσάφι, τό πιό ὠραῖο πράγμα πού οἱ ἄνθρωποι καλοδέχονται⁶⁶.

Σάν φλόγα λαμπερή θαμπώνεις νύχτα καί μέρα τά μάτια. Ἐλα φίλτατο καί περιπόθητο. Τώρα πιά τό πιστεύω πῶς καί ὁ Δίας κάποτε ἔγινε χρυσάφι. Ποιά κοπέλλα δέ θά ὑποδεχόταν μέ ἀνοιχτές ἀγκάλες ἓναν τόσο ὠραῖο ἀγαπημένο, πού πέφτει σάν βροχή ἀπό τή στέγη⁶⁷; 42. Ὡ Μίδα⁶⁸ καί Κροῖσε καί Δελφικά ἀφιερῶματα⁶⁹, δέν εἶστε λοιπόν τίποτε μπρός στόν Τίμωνα καί στά πλούτη τοῦ Τίμωνα, μέ τόν ὁποῖο φυσικά οὔτε ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν εἶναι ἴσος.

Ὡ δικέλλι μου, φιλότιμη μου προβιά, εἶναι ὠραῖο ἐσᾶς νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα⁷⁰. Κι ἐγώ, ἀφοῦ ἀγοράσω πιά ὀλόκληρο τό χωράφι, ἔχω σκοπό νά οἰκοδομήσω πύργο⁷¹ πάνω στό θησαυρό κατάλληλο, γιά νά ζῶ μέσα μόνο ἐγώ, καί θά τόν ἔχω, μοῦ φαίνεται, καί τάφο μου, δταν πεθάνω.

«Γιά τόν ὑπόλοιπο βίο μου ἄς ἀποφασιστοῦν καί ἄς νομοθετηθοῦν αὐτά. Μέ κανέναν ἐπικοινωνία καί γνωριμία. Πρός ὄλους περιφρόνηση. Φίλος, ξένος, σύντροφος ἢ βωμός τοῦ Ἐλέου⁷², φλυαρίες σκέτες. Καί ἡ συμπάθεια γιά ἓναν πού χύνει δάκρυα καί ἡ βοήθεια σέ ἓναν πού ἔχει ἀνάγκη, παρανομία καί τῶν ἐθίμων καταπάτηση. Μοναχική ἢ ζωή ὅπως καί αὐτή τῶν λύκων. Καί φίλος ἓνας, ὁ Τίμων. Καί ὄλοι οἱ ἄλλοι ἔχθροί καί ἐπίβουλοι. 43. Ἀκόμα καί ἡ συνομιλία μέ κάποιον ἀπ' αὐτούς νά εἶναι μίαισμα, καί μόνο τό μάτι μου ἄν πέσει σέ κανέναν τους, ἀποφράδα ἢ ἡμέρα⁷³. Καί γενικά νά μήν ἔχουν γιά μᾶς καμιά διαφορά ἀπό ἀνδριάντες μαρμάρινους ἢ χάλκινους. Καί μήτε κήρυκα νά δεχόμαστε ἀπ' αὐτούς, μήτε νά κάνουμε συνθήκες. Ἡ ἐρημιά νά εἶναι τό σύνορο πού μᾶς χωρί-

ζει απ' αυτούς. Καί φυλή, φράτρα, δῆμος⁷⁴ καί ἡ πατρίδα ἡ ἴδια λέξεις ψυχρές καί ἀνώφελες, φιλοδοξίες ἀνόητων ἀνθρώπων. Πλούσιος νά εἶναι μόνο ὁ Τίμων, δλους νά τούς περιφρονεῖ καί νά καλοπερνᾷ μόνος μέ τόν ἑαυτό του, ἀπαλλαγμένος ἀπό κολακεῖες καί ἐπαινους φορτικούς. Καί νά θυσιάζει στούς θεούς καί νά παρακάθεται στά συμπόσια μόνος του, γείτονας καί πλησίον μέ τόν ἑαυτό του, κρατώντας μακριά τούς ἄλλους. Καί νά ὀριστεῖ μιά φορά νά χαιρετίσει τόν ἑαυτό του, ὅταν εἶναι νά πεθάνει, καί νά τοῦ προσφέρει στεφάνι. 44. Καί ὄνομά μου γλυκύτατο ἄς εἶναι ὁ Μισάνθρωπος. Καί γνωρίσματα τοῦ χαρακτήρα ἡ παραξενιά, ἡ τραχύτητα, ἡ σκαιότητα, ἡ ὀργή καί ἡ μισανθρωπία. Ἄν δῶ πάλι κανέναν μέσ στή φωτιά νά χάνεται καί νά παρακαλεῖ νά τόν σώσω, ἐγώ μέ πίσσα καί μέ λάδι νά σβήσω τή φωτιά. Καί ἄν τό χειμῶνα ὁ ποταμός παρασύρει κάποιον κι ἐκεῖνος ἀπλώνοντας τά χέρια παρακαλεῖ νά τόν κρατήσω, ἐγώ σπρώχνοντάς τον νά τόν βουλιάζω κατακέφαλα, νά μήν μπορεῖ νά ξαναβγεῖ ἐπάνω. Γιατί ἔτσι ὅλοι αὐτοί θά λάβουν τά ἴσα. Τό νόμο εισηγήθηκε Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, τόν ἔθεσε σέ ψηφοφορία στήν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου ὁ Τίμων ὁ ἴδιος.»

Πολύ καλά. Αὐτά ἄς ἔχουμε ἀποφασισμένα καί ἀντρίκια πιστοί ἄς μείνουμε σέ τοῦτα⁷⁵. 45. Πάρα πολύ θά ἔθελα ὥστόσο σέ δλους νά γίνουν αὐτά κάπως γνωστά, ὅτι δηλαδή εἶμαι ζάπλουτος. Γιατί αὐτό τό πράγμα θά τούς γινόταν θηλεία στό λαιμό. Μά τί εἶναι τοῦτο; πῶ, πῶ τί βιασύνη!

(Καταφθάνουν οἱ κόλακες καί πρῶτος ὁ Γναθωνίδης⁷⁶, πολύ διαχτυκός).

Ἄπό παντοῦ τρέχουν σκονισμένοι καί λαχανιασμένοι, γιατί μυρίστηκαν, δέν ξέρω ἀπό ποῦ, τό χρυσάφι. Τί νά κάνω λοιπόν, νά ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά τούς διώξω μέ τίς πέτρες χτυπώντας τους ἀπό ψηλά ἢ θά εἶναι μεγάλη ἡ παράβαση νά τούς μιλήσουμε γιά μιά φορά καί μόνο, νά πικραθοῦν ἀκόμα πιά πολύ, πού περιφρονοῦνται; Αὐτό εἶναι νομίζω τό καλύτερο. Ὡστε λοιπόν ἄς τούς ὑποδεχτοῦμε τηρώντας τή θέση μας. Γιά νά δῶ, ποιός εἶναι αὐτός ὁ πρῶτος; Ὁ Γναθωνίδης ὁ κόλακας, πού προχθές, ὅταν τοῦ ζήτησα μιά χάρη, μοῦ πέταξε τό βρόχο καί ἄς εἶχε ξεράσει πιθάρια ὀλόκληρα κρασί πολλές φορές στό σπίτι μου. Μά ἔκανε καλά καί ἤρθε, θά βογγήξει πρῖν ἀπό τούς ἄλλους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

46. Δέν τό' λεγα ἐγώ πώς οἱ θεοί δέ θά παραμελήσουν τόν Τίμωνα, ξ-
ναν καλό ἄνθρωπο; Γειά καί χαρά, Τίμων, ὁμορφάνθρωπε, γλυκύτατε καί
ἀνοιχτόκαρδε.

ΤΙΜΩΝ

Χαῖρε καί σύ, Γναθωνίδη, πῶ ἀχόρταγε ἀπ' ὄλους τούς γύπες καί πῶ
δόλιε ἀπ' ὄλους τούς ἀνθρώπους.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Πάντα σοῦ ἀρέσει νά περιπαίξεις. Μά πού εἶναι τό συμπόσιο; Σοῦ φέρ-
νω ἕνα καινούριο τραγούδι, ἀπό τούς διθυράμβους⁷⁷ πού τελευταῖα πα-
ρουσιάστηκαν.

ΤΙΜΩΝ

Πραγματικά κάτω ἀπ' αὐτό τό δικέλλι θά τραγουδήσεις ἐλεγείες⁷⁸ μέ
πολύ πάθος.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Τί εἶναι αὐτό; Τίμων, χτυπᾶς; Νά εἶστε μάρτυρες· ὦ Ἡρακλῆ, ὄχου,
ὄχου, θά σέ καταγγείλω στόν Ἄρειο Πάγο⁷⁹ γιά τραυματισμό.

ΤΙΜΩΝ

Λίγο ἄν βραδύνεις, χωρίς ἄλλο θά κατηγορηθῶ γιά φόνο.

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Ἦξι, ὄχι μά γιάτρεψε τουλάχιστον τήν πληγή μου, πασπαλίζοντας ἐ-
πάνω λίγο χρυσάφι, εἶναι φοβερά αἰμοστατικό αὐτό τό φάρμακο.

ΤΙΜΩΝ

Ἄκόμη ἐδῶ εἶσαι;

ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ

Θά φύγω. Κι ἐσύ ὁμως δέ θά καλοπεράσεις, πού ἀπό καλός ἄνθρωπος
τόσο σκληρός ἔχεις γίνει.

ΤΙΜΩΝ

47. Ποιός είναι αὐτός πού καταφθάνει, ὁ φαλακρός; Ὁ Φιλιάδης, ὁ πίο σιχαμερός ἀπ' ὄλους τούς κόλακες. Καί αὐτός πήρε ἀπό ἐμένα ὀλόκληρο χωράφι καί δύο τάλαντα⁸⁰ προίκα γιά τήν κόρη του, ἀμοιβή γιά τόν ἔπαινο πού μοῦ ἔκανε, ὅταν κάποτε τραγούδησα καί, ἐνῶ ὄλοι σιωποῦσαν, μόνο αὐτός μέ παίνεψε πολύ παίρνοντας ὄρκο ὅτι εἶμαι μελωδικότερος καί ἀπό τούς κύκνους. Ὅταν τίς προάλλες μέ εἶδε ἄρρωστο καί πλησίασα ζητώντας βοήθεια, μέ ἔδειρε γιά τά καλά ὁ γενναῖος.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

48. Ὡ τί ντροπή! Τώρα τόν ξέρετε τόν Τίμωνα; Τώρα ὁ Γναθωνίδης φίλος καί συμπότης; Λοιπόν – καλά ἔπαθε – ἔτσι ἀχάριστος πού εἶναι. Ἐνῶ ἐμεῖς οἱ παλιοί γνώριμοι, συνέφηβοι καί συμπολίτες, μένουμε πίσω, γιά νά μή φανοῦμε ὑπερβολικοί. Χαῖρε, ἀφέντη. Κοίταξε πῶς νά φυλαχτεῖς ἀπ' αὐτούς τούς μιαρούς κόλακες, πού εἶναι μόνο γιά τραπέζια καί δέ διαφέρουν στά ἄλλα ἀπό κοράκια. Δέν πρέπει νά ἔχει κανείς ἐμπιστοσύνη σήμερα σέ κανέναν. Ὅλοι εἶναι ἀχάριστοι καί κακοί. Ἐγώ σοῦ ἔφερνα ἕνα τάλαντο νά ἔχεις γιά τίς ἐπείγουσες ἀνάγκες καί στό δρόμο, ἐνῶ πλησίαζα, ἄκουσα πῶς ἔχεις γίνει ἀμπλουτος. Ἐχω λοιπόν ἔρθει νά σοῦ δώσω τοῦτες τίς συμβουλές, ἄν καί ἐσύ βέβαια εἶσαι τόσο σοφός καί ἴσως δέ θά σοῦ χρειαστοῦν τά λόγια τά δικά μου, γιατί καί τό Νέστορα θά μποροῦσες νά συμβουλέψεις τά πρέποντα.

ΤΙΜΩΝ

Θά γίνουν αὐτά, Φιλιάδη. Μά ἔλα κοντά νά σέ περιποιηθῶ κι ἐσένα μέ τό δικέλλι μου.

ΦΙΛΙΑΔΗΣ

Ἄνθρωποι, μοῦ τσάκισε τό κρανίο ὁ ἀχάριστος, γιατί τόν συμβούλεψα γιά τά συμφέροντά του.

ΤΙΜΩΝ

49. Νά, ἔρχεται καί τρίτος, ὁ ρήτορας Δημέας, μέ ψήφισμα στά χέρια καί λέει ὅτι εἶναι συγγενής μας. Αὐτός, ἐνῶ ἀπό δικά μου πλήρωσε στήν πόλη δεκαεξί τάλαντα ἐντός μιᾶς ἡμέρας – εἶχε καταδικαστεῖ καί τόν ἔβαλαν φυλακή, ἐπειδή δέν τά ἔδινε, κι ἐγώ τόν λυπήθηκα καί τόν ἐλευθέρω-

σα – όταν προχθές κληρώθηκε να μοιράζει τα θεωρικά στην Έρεχθίδα φυλή⁸¹ κι εγώ πήγα να ζητήσω τό ποσό μου, είπε πώς δέ μέ ήξερε γιά πολίτη.

ΔΗΜΕΑΣ

50. Χαίρε, Τίμων, ή μεγάλη δόξα τής γενιάς, τό στήριγμα τῶν Ἀθηναίων, ὁ προμαχώνας τής Ἑλλάδας. Συγκεντρωμένος ἀπό ὦρα πολλή ὁ λαός καί οἱ δύο βουλές⁸² σέ περιμένουν. Πρωτύτερα δμως ἄκουσε τό ψήφισμα, πού ἔχω γράψει γιά ἔσένα.

«Ἐπειδή ὁ Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδης ἀπό τόν Κολλυτό, ὄχι μόνο καλός καί ἀγαθός ἀλλά καί σοφός ὄσο κανένας ἄλλος στήν Ἑλλάδα, πράττει πάντα γιά τήν πόλη τά πιό σωστά καί ἐπειδή ἔχει νικήσει στήν Ὀλυμπία τήν ἴδια μέρα στήν πυγμαχία καί στήν πάλη, στό τρέξιμο, στό ἄρμα καί στό δίφρο τόν παλικό—»

TIMΩΝ

Μά ἐγώ οὔτε θεατής πήγα ποτέ στήν Ὀλυμπία.

ΔΗΜΕΑΣ

Καί τί σημασία ἔχει; Θά πᾶς ἀργότερα. Καλύτερα εἶναι κάτι τέτοια νά προστεθοῦν πολλά. «Καί ἀνδραγάθησε ὑπέρ τής πόλεως πέρυσι στίς Ἀχαρνές⁸³ καί τσάκισε δύο τμήματα Πελοποννησίων—»

TIMΩΝ

51. Πῶς; μή ἔχοντας ὄπλα οὔτε στόν κατάλογο γράφτηκα.

ΔΗΜΕΑΣ

Μιλᾶς μέ μετριοφροσύνη γιά τόν ἑαυτό σου, ἀλλά ἐμεῖς θά ἤμαστε ἀχάριστοι, ἂν τά ξεχνούσαμε. «Ἀκόμη καί μέ ψηφίσματα καί συμβουλές καί στρατηγίες δέν πρόσφερε μικρές ὑπηρεσίες στήν πόλη· γιά ὄλα αὐτά ἄς ἀποφασίσει ἡ βουλή καί ὁ δήμος καί ἡ Ἥλιαία⁸⁴ χωριστά κατά φυλές καί οἱ δήμοι ξεχωριστά ὁ καθένας, καί ὄλοι μαζί νά στήσουν χρυσό ἀνδριάντα τοῦ Τίμονα δίπλα στήν Ἀθηναίαν στήν Ἀκρόπολη μέ κερανοῦ στό δεξι χέρι καί ἀκτίνες στό κεφάλι. Καί νά τόν στεφανώσουν μέ ἑπτὰ χρυσά στεφάνια καί νά ἀναγγελθοῦν τά στεφάνια σήμερα κατά τήν παράσταση νέων τραγωδιῶν στά Διονύσια⁸⁵. Πρέπει γιά χάρη του σήμερα νά γιορτα-

σοῦν τὰ Διονύσια. Τὴν πρόταση ἔκαμε ὁ Δημέας ὁ ρήτορας, στενός συγγενής καὶ μαθητῆς του. Γιατί ὁ Τίμων εἶναι ἄριστος ρήτορας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα θὰ ἤθελε νὰ εἶναι.»

52. Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ψήφισμα γιὰ ἐσένα. Ἐγὼ μάλιστα ἤθελα νὰ σοῦ φέρω καὶ τὸ γιό μου, πού πρὸς τιμὴ σου τὸν ἔχω ὀνομάσει Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Πῶς γίνεται, Δημέα, ἀφοῦ ἐσύ οὔτε ἔχεις παντρευτεῖ, ἀπ' ὅσο τουλάχιστον κι ἐμεῖς ξέρουμε;

ΔΗΜΕΑΣ

Μὰ θὰ παντρευτῶ, ἂν δώσει ὁ θεός, τὴ χρονιά πού μᾶς ἔρχεται. Θὰ κάνω παιδί, καὶ τὸ παιδί πού θὰ γεννηθεῖ – θὰ εἶναι βέβαια ἀγόρι – ἀπὸ τώρα τὸ ὀνομάζω Τίμωνα.

ΤΙΜΩΝ

Ἔ, ἐσύ, δὲν ξέρω ἂν θὰ παντρευτεῖς πιά, ὕστερα ἀπὸ ἓνα τέτοιο δικό μου χτύπημα.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἀλίμονο! Τί εἶναι τοῦτο; Ἐπιχειρεῖς νὰ γίνεις τύραννος καὶ χτυπᾶς τοὺς ἐλεύθερους πολίτες, ἐνῶ οὔτε γνήσια ἐλεύθερος, οὔτε πολίτης εἶσαι; Μὰ γρήγορα θὰ τιμωρηθεῖς καὶ γιὰ τὰ ἄλλα καὶ γιὰ τὴν ἔβραλες φωτιά στὴν Ἀκρόπολη.

ΤΙΜΩΝ

53. Ἀλλὰ δὲν ἔχει καεὶ, ἄθλιε, ἡ Ἀκρόπολη. Ὅλοφάνερο λοιπὸν ὅτι συκοφαντεῖς.

ΔΗΜΕΑΣ

Ἀλλὰ ἐγίνες πλούσιος, γιὰ τὴν ἔσκαψες κρυφὰ καὶ ἔφτασες στὸν ὀπισθόδομο⁸⁶.

ΤΙΜΩΝ

Οὔτε αὐτός ἔχει σκαφεῖ, ἐπομένως καὶ αὐτὰ σου ἀπίστευτα.

ΔΗΜΕΑΣ

Θά σκαφτεῖ ἀργότερα. Ἐσύ ὁμως ἔχεις τώρα ὄλα ὄσα ἦταν ἐκεῖ μέσα.

ΤΙΜΩΝ

Λοιπόν πάρε καί ἄλλη.

ΔΗΜΕΑΣ

᾽Ὡχ, ἡ πλάτη μου.

ΤΙΜΩΝ

Μή σκούζεις, γιατί θά σοῦ κατεβάσω καί τρίτη. Ἐξάλλου θά ἤμουν ἐντελῶς γελοῖος, ἄν δέν τσάκιζα ἓνα μιὰρό ἀνθρωπάριο, ἐνῶ κατέσφαξα ἄοπλος δύο τμήματα Λακεδαιμονίων. Μάταιη θά ἦταν καί ἡ νίκη μου στήν πυγμαχία καί στήν πάλη στούς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

54. Ἄλλά τί εἶναι τοῦτο; Δέν εἶναι αὐτός ὁ Θρασυκλῆς ὁ φιλόσοφος; Σίγουρα δέν εἶναι ἄλλος. Ἐπλωσε λοιπόν τή γενειάδα του, ὕψωσε τά φρύδια καί ὄλος καμάρι ἔρχεται μέ βλέμμα τρομερό, τά μαλλιά ὀρθωμένα σάν πραγματικός Βοριάς ἢ Τρίτων⁸⁷, ὅπως τούς ζωγράφησε ὁ Ζεῦξης⁸⁸. Αὐτός ὁ εὐπρεπῆς στήν ἐμφάνιση, ὁ κόσμιος στό βάδισμα καί σοβαρός στό ντύσιμο ἀπό τό πρῶι ἀρχίζει καί λέει μύρια ὄσα γιά τήν ἀρετή, κατηγορώντας ἐκείνους πού χαίρονται τήν ἡδονή καί ἐπαινώντας τήν ὀλιγάρκεια. Ἀπό τήν ὄρα ὁμως πού λούζεται καί καταφθάνει στό δεῖπνο καί ὁ ὑπρέτης τοῦ προσφέρει τό μεγάλο κρασοπότηρο – χαίρεται πῶ πολύ τό ἀνέρωτο κρασί – θαρρεῖς καί ἤπια τό νερό τῆς Λήθης⁸⁹, παρουσιάζεται τελείως ἀντίθετος ἀπό τίς πρῶινές ἐκείνες διδαχές του. Ἀρπάζει σάν περικογέρακο μπρός ἀπό τούς ἄλλους τό φαγητό καί σπρώχνει τό διπλανό του, μέ πασαλειμμένα τά γένια καί φέρισμο σκύλου· σκύβει στίς γαβάθες σάν νά περιμένει νά βρεῖ μέσα σ' αὐτές τήν ἀρετή, σκουπίζει μέ τό δάχτυλο καλά τίς κοῦπες, ὥστε νά μήν ἀφήσει οὔτε στάλα σάλτσα. 55. Πάντα μεμψιμοιρεῖ, καί ἄν ἀκόμα πάρει ὀλόκληρη τήν πίτα καί τό χοιρίδιο μόνος του, καύχημα τῆς λαιμαργίας καί τῆς ἀχορτασιάς. Μέθυσος καί ἐκλυτος ὄχι μόνο ὄς τό σημείο τοῦ τραγουδιοῦ καί τοῦ χοροῦ, μά φτάνοντας καί στή βρισιά καί στό θυμό. Ἐπιπλέον λέει λόγια πολλά τήν ὄρα τοῦ πινοῦ, τότε προπάντων γιά σωφροσύνη καί εὐπρέπεια. Καί αὐτά τά λέει, ἐνῶ τό ἀνέρωτο κρασί τόν ἔχει πιά καταντήσει στά χάλια του καί τραυλίζει γελοῖα. Καί ἔπειτα κάνει ἐμετό. Τέλος μερικοί τόν σηκώνουν καί τόν

βγάζουν έξω από τό συμπόσιο, ἐνῶ κρατᾶ μέ τά δύο του χέρια τήν ἀλλη-
τρίδα⁹⁰. Ὅμως καί ξεμέθυστος σέ κανένα δέ θά παραχωροῦσε τά πρωτεῖα
τῆς ψευτιᾶς, τῆς θρασύτητας καί φιλαργυρίας. Ἄλλά καί ἀπό τοὺς κόλα-
κες εἶναι ὁ πρῶτος καί εὐκολότατα ἐπιорκεῖ· ἡ ἀπάτη πάει μπροστά του
καί ἡ ἀναισχυντία τόν ἀκολουθεῖ· γενικά εἶναι ἓνα πάνσοφο πράγμα, ἀπό
κάθε πλευρά σωστό καί ποικιλοτρόπως τέλειο. Θά κλάψει λοιπόν γρήγο-
ρα καί αὐτός, μιά καί εἶναι χρηστός. Τί συμβαίνει; Μπά, μπά χρόνια νά
δοῦμε τό Θρασυκλή.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

56. Δέν ἔχω ἔρθει, Τίμων, γιά τοὺς ἴδιους λόγους πού ἦρθαν αὐτοί οἱ
πολλοί. Ὅπως ἔτρεξαν γιά παράδειγμα αὐτοί πού θαυμάζουν τά πλούτη
σου περιμένοντας ἀσήμε καί χρυσάφι καί δεῖπνα πλούσια, γιά νά πούν
πολλές κολακεῖες σ' ἓναν ἄνθρωπο, ὅπως ἐσύ, ἀπλό καί ἀνοιχτοχέρη. Ξέ-
ρεις βέβαια ὅτι τό κριθαρῶσωμο γιά ἐμένα εἶναι δεῖπνο ἄρκετό, προσφάγι
νοστιμότατο τό θυμάρι ἢ τό κάρδαμο καί, ὅταν κάποτε τό ρίχνω στήν
τρυφή, τοῦ βάζω καί λίγο ἀλάτι. Πιοτό μου ἢ Ἐννεάκρονος⁹¹. Καί αὐτό
τό τριβώνιο καλύτερο ἀπό ὅποια θέλεις πορφύρα. Τό χρυσάφι πάλι καθό-
λου πιά πολῦτιμο ἀπό τά χαλίκια τοῦ γιαλοῦ. Ἄλλά κουβαλήθηκα μόνο
γιά χάρη σου, γιά νά μή σέ διαφθείρει τό πιά κακό καί καταστρεπτικό
πράγμα, ὁ πλοῦτος, πού πολλές φορές σέ πολλούς στάθηκε αἰτία ἀγιά-
τρευτων συμφορῶν. Ἐάν λοιπόν πειστεῖς σ' ἐμένα, σίγουρα θά τόν πετά-
ξεις ὄλον στή θάλασσα, διότι καθόλου δέν εἶναι ἀναγκαῖος γιά ἓναν ἄν-
θρωπο ἀγαθό, πού μπορεῖ νά καταλάβει τόν πλοῦτο τῆς φιλοσοφίας. Μήν
τόν ρίξεις ὅμως βαθειά, καλέ μου, ἀλλά μόλις μπεῖς ὡς τή μέση στό νερό,
λίγο πιά πέρα ἀπό τήν ἀκτὴ καί νά σέ βλέπω μόνο ἐγώ. 57. Καί ἂν αὐτό
δέ σοῦ ἄρесе, ἐσύ μέ ἄλλο τρόπο καλύτερο γρήγορα σύρε τον ἔξω ἀπό
τό σπίτι σου, χωρίς νά ἀφήσεις γιά τόν ἑαυτό σου οὔτε ὀβολό.
Μοίρασέ τον σέ ὄλους πού ἔχουν ἀνάγκη, σέ ἄλλον πέντε δραχμές, σέ
ἄλλον μία μνά, σέ ἄλλον μισό τάλαντο. Ἐάν μάλιστα κανεῖς εἶναι φιλό-
σοφος, εἶναι δίκαιο νά πάρει διπλό ἢ τριπλό μερίδιο. Καί σ' ἐμένα – ἂν
καί δέ ζητῶ γιά τόν ἑαυτό μου, ἀλλά γιά νά δώσω σέ φίλους, πού ἔ-
χουν ἀνάγκη – φτάνει νά μοῦ γεμίσεις τοῦτο τό ταγάρι, πού καλά κα-
λά δέ χωρᾶ οὔτε δύο Αἰγινητικούς μεδίμνους⁹². Πρέπει ὁ φιλόσοφος νά
εἶναι ὀλιγαρκής καί μετριόφρων καί νά μή σκέπτεται τίποτε πέρα ἀπό
τό ταγάρι του.

ΤΙΜΩΝ

Σέ ἐπαινῶ γιά τοῦτα, Θρασυκλῆ. Πρίν δμως ἀπό τό ταγάρι ἔλα, ἄν θέλεις, νά σοῦ γεμίσω τό κεφάλι γροθιές καί νά σοῦ δώσω καί ἀπό πάνω ἄλλες μέ τή δικέλλα.

ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ

Ἦ δημοκρατία καί νόμοι, σέ ἐλεύθερη πόλη δεχόμαστε χτυπήματα ἀπό τόν καταραμένο.

ΤΙΜΩΝ

Τί ἀγανακτεῖς, καλέ μου; Μήπως σέ ἔχω ξεγελάσει; Μά θά προσθέσω τέσσερις χοίνικες⁹³ ἐπί πλέον. Μά τί εἶναι αὐτό; 58. Ἔρχονται πολλοί μαζί. Ὁ Βλεψίας ἐκεῖνος καί ὁ Λάχης καί ὁ Γνίφων καί ὄλο τό σύνταγμα πού θά βογγήξουν. Γιατί λοιπόν νά μήν ἀνέβω σ' αὐτόν τό βράχο καί νά ξεκουράσω τό δικέλλι μου, πού ἀπό καιρό ἔχει κουραστεῖ, καί νά μαζέψω ὁ ἴδιος ὅσο γίνεται πιό πολλές πέτρες καί νά τοῦς πετροβολήσω ἀπό μακριά;

ΒΛΕΨΙΑΣ

Μή βαρᾶς, Τίμων. Θά φύγουμε.

ΤΙΜΩΝ

Ἄλλ' ὄχι χωρίς αἵματα, μήτε χωρίς τραύματα.

Ἐρμῆς. Νόμισμα Σιβρύτου (περ. 330 π.Χ.)

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1. Ὁ Ζεύς, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Πλούτος καὶ ἡ Πενία εἶναι θεοί. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τὰ ἐπλασε ἢ φαντασία καὶ ἢ εὐρηματικότητα τοῦ Λουκιανοῦ. Τὰ ὀνόματά τους μὲ τὴν ἐτυμολογία τους ἐνισχύουν τὸ κωμικὸ καὶ σατιρικὸ στοιχεῖο. Τὰ περισσότερα εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν κωμωδία πού τὰ εἶχε καθιερώσει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦσαν στὴν κοινωνία ὡς παράσιτοι.

2. Σαλμωνεύς· γιὸς τοῦ Αἰόλου, ἀδερφός τοῦ Σισύφου. Στὴν ἀρχὴ βασίλευσε στὴ Θεσσαλία καὶ ὕστερα ἐχτίσε τὴ Σαλμώνη στὴν Ἡλιδα.

3. μανδραγόρας· ναρκωτικὸ φυτό. Ἡ ἐκφραση «ὑπὸ μανδραγόρα καθέδδει» θά πεῖ ὅτι κάποιος ἤπιε μανδραγόρα καὶ ἐπεσε σέ βαθιὰ νάρκη.

4. αἰγίδα· ἡ ἀσπίδα τοῦ Δία πού προκαλοῦσε τὸν τρόμο, ἔτσι ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ὅμηρος στό Ε τῆς Ἰλιάδας, στίχ. 738 κ. ἐξ.

5. Δευκαλίων· γιὸς τοῦ Προμηθέα, βασιλιάς τῆς Θεσσαλίας. Μυθολογεῖται ὅτι στὴν ἐποχὴ του ἐγινε ὁ μεγάλος κατακλυσμός, ὅταν ὁ Δίας ἀποφάσισε νά ἐξολοθρεῦσει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Δευκαλίων ὁμοῦ καὶ ἡ γυναίκα του ἡ Πύρρα κατάφεραν νά σωθοῦν μὲ μιὰ κιβωτό, πού ἤρθε καὶ κάθησε, ὅταν τὰ νερά τραβήχτηκαν, πάνω στὴν κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ, τὴ σημερινὴ Λιάκουρα.

6. Στὴν Ὀλυμπία βρισκόταν τὸ χρυσελεφάντινο ἀγαλμα τοῦ Δία, πού τὸ στεφάνωναν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες.

7. σάν τὸν Κρόνο· πού ἐκθρονίστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸ γιό, τὸ Δία, καὶ δέθηκε μὲ ἀλυσίδα κάτω βαθιὰ στά θεμέλια τοῦ Σὺμπαντος. Ἐτσι τὴ βασιλεία τοῦ Κρόνου τὴ διαδέχτηκε ἡ βασιλεία τοῦ Δία.

8. *ὕψιβρεμέτης*· επίθετο τοῦ Δία, αὐτός πού βροντᾷ ἀπό ψηλά.
9. *Γιγαντοφάγος*· ἐπειδὴ διακρίθηκε στὸν ἀγώνα ἐναντίον τῶν Γιγάντων, τὴν περίφημη Γιγαντομαχία.
10. *ὁ νικητὴς τῶν Τιτάνων*, ὁ Τιτανοκράτωρ· νίκησε τοὺς Τιτάνες σὲ μία πάλη πού κράτησε δέκα χρόνια· ἀπὸ τὴν Ὀθρυ οἱ Τιτάνες καὶ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ πολεμοῦσαν μὲ λύσσα χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὥσπου ὁ Δίας μὲ βοηθοὺς τοὺς τρεῖς Γιγάντες Κόττο, Βριάρεω καὶ Γύγη, καὶ τοὺς Κύκλωπες, πού τοῦ κατασκεύαζαν τοὺς κερανοὺς, ἐξασφάλισε τὴ νίκη.
11. Οἱ ἱερόσυλοι τῆς Ὀλυμπίας ἔκοψαν τοὺς πλοκάμους ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Δία, πού ἦταν χρυσοί.
12. *Φαέθων*· βλ. Ἀλήθ. Ἰστ. σημείωση ἀρ. 21.
13. ὁ ὀβολός, 1/6 τῆς ἀρχαίας δραχμῆς. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 12.
14. *Ἐπιμενίδης*· σοφὸς καὶ μάντης σύγχρονος τοῦ Σόλωνα (6. αἰ. π.Χ.). Καταγόταν ἀπὸ τὴν Κρήτη. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ὅταν ἦταν παιδί, στάλθηκε ἀπὸ τὸν πατέρα του νά βρεῖ ἕνα χαμένο τουρ πρόβατο, περιπλανήθηκε καὶ κοιμήθηκε σὲ μιά σπηλιά γιὰ 40 χρόνια, ἄλλοι λένε 50 ἢ 60. Ὄταν ξαναγύρισε σπῆτι του, εἶδε μὲ ἀπορία πὼς τὰ γύρω του εἶχαν ἀλλάξει.
15. *Αἴτνα*· ὄρος στὴ Σικελία μὲ τὸ περίφημο ἠφαίστειο. Σύμφωνα μὲ τὴ μυθολογία ἔπεσαν πάνω της πολλοὶ κερανοὶ γι' αὐτὸ ἡ Αἴτνα βγάζει ἀκόμη φλόγες.
16. Οἱ Κρητικοὶ ἔδειχναν τὸν τάφο τοῦ Δία πάνω στὴν Ἴδη. Ἐκεῖ, ἔλεγαν, πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια κι ἐκεῖ θάφτηκε ὁ Ζεὺς.
17. Ὁ Λουκιανὸς τοποθετεῖ τοὺς θεοὺς στὸν οὐρανὸ καὶ ὄχι στὸν Ὀλυμπο.
18. Ἡ ἀμφιβολία τῶν φιλοσόφων γιὰ ὅλα γύρω τους τοὺς κάνει νά θεωροῦνται καμιά φορά ἀσεβεῖς, πράγμα πού τὸ πιστεύει ἐδῶ καὶ ὁ Δίας.
19. *Κολυττός ἢ Κολλυτός*· δῆμος τῆς Ἀττικῆς πού ἀνήκε στὴν Αἰγιίδα φυλὴ, (πιθανόν στὴν περιοχὴ τῆς σημερινῆς Πλάκας).
20. *Τὰ Διάσια*· ἀρχαιότατη ἀθηναϊκὴ γιορτὴ, πού γινόταν κάθε ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς, τὸ μῆνα Ἀνθηστηριώνα πρὸς τιμὴ τοῦ Δία τοῦ Μειλίχιου.
21. *κοράκια, λύκοι, γύπες*· ἔτσι παρομοιάζει ὄλους ἐκείνους τοὺς ἀρπαγες πού ξεκοκάλισαν τὴν περιουσία τοῦ Τίμωνα.
22. Παρωδεῖ τὸν Ὅμηρο, πού στό Α τῆς Ἰλιάδας στιχ. 40-42 λέει: ἄν

σου ἄκαπα παχιά μεριά ποτέ μου / γιδίσια γιά ταυρίσια, ἐπάκουσε, καί δῶσε νά πλερώσουν / οἱ Δαναοί μέ τίς σαγίτες σου τά δάκρυα πού ἔχω χύσει. (μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη - Ι. Κακριδῆ). Ὁ ἐγωισμός τοῦ Δία, πού ἀνταμειβεῖ τόν Τίμωνα μόνο καί μόνο γιά τίς γενναιόδωρες προσφορές του, εἶναι πολύ πετυχημένη σάτιρα τοῦ Λουκιανοῦ.

23. Ὁ Λουκιανός δέ χάνει τήν εὐκαιρία νά ρίξει τά βέλη του στή φιλοσοφία καί τούς φιλοσόφους τοῦ καιροῦ του. Φυσικά ἐννοεῖ τούς ψευτοφιλόσοφους πού μόνο πόζα καί ἐξωτερική ἐμφάνιση φιλοσόφου εἶχαν, ἐνῶ ζοῦσαν τελείως ἀντίθετη ζωή ἀπό τή διδασκαλία τους.

24. Ὁλοφάνερα πρόκειται γιά τούς στωϊκοὺς, οἱ ὅποιοι εἶχαν ὡς ὕψιστο ἀγαθὸ στή ζωὴ τήν ἀρετή. Οἱ ἴδιοι εἶχαν καί τίς «περὶ ἀσωμάτων» θεωρίες. Οἱ στωϊκοὶ ἀπωθοῦσαν τὸ Λουκιανό, γι' αὐτὸ συχνά ρίχνει τά βέλη ἐναντίον τους.

25. Πλοῦτος· ἡ προσωποποίηση τοῦ τυφλοῦ θεοῦ δίνει τήν εὐκαιρία στό Λουκιανό νά κάνει ὀρισμένες ἠθικές παρατηρήσεις καί ἀκόμα νά πλουτίσει τὸ ἔργο του μέ γραφικὲς εἰκόνες.

26. Ἀναξαγόρας· φιλόσοφος τοῦ 5. αἰ. π.Χ. ἀπὸ τίς Κλαζομενές. Ἦρθε στήν Ἀθήνα, δπου γνώρισε τόν Περικλῆ καί συνδέθηκε στενά μαζί του. Κατηγορήθηκε ὡς ἄθεος, ἐπειδὴ ἔλεγε πὼς ὁ ἥλιος ἦταν μία σφαῖρα ἀπὸ πυρακτωμένο μέταλλο. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέει ὅτι σώθηκε χάρι στήν ἐπέμβαση τοῦ Περικλῆ. Ἀπέφυγε τὴ θανατικὴ καταδίκη, ἀναγκάστηκε δμως νά φύγει ἀπὸ τήν Ἀθήνα.

27. Ἀνακεῖθ· ἱερό τῶν Διοσκούρων στοὺς Β. πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως.

28. Τὸ τάλαντο τῶν Ἀθηναίων ἀναλογοῦσε μέ 6.000 ἀττικὲς δραχμὲς. Βλ. καί σημείωση ἀρ. 80.

29. Ὑπαινιγμός γιά τὸ κίτρινο χρῶμα τοῦ χρυσαφιοῦ.

30. Δανάη· κόρη τοῦ μυθικοῦ βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους Ἀκρισίου. Ὁ πατέρας της, ἐπειδὴ φοβόταν, μήπως βγεῖ ἀληθινὸς κάποιος κακὸς χρησμός, τήν ἐκλείσει σέ ὑπόγειο χάλκινο θάλαμο, γιά νά μὴ γίνει μητέρα. Ὁ Δίας ὁμως τήν ἐπισκέφθηκε μέ τὴ μορφή χρυσῆς βροχῆς, ἔτρεξε ἀπὸ τὴ στέγη στοὺς κόλπους της καί γεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν ὁ ἦρωας Περσεύς.

31. Ἔχουμε δηλαδὴ τόν ἄσωτο πλούσιο καί τὸ φιλάργυρο πλούσιο.

32. Αὐτὴ ἡ μεσότητα, τὸ μέτρο, πού οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας τὸ θεωροῦσαν κανόνα («Μέτρον ἄριστον»).

33. Στιγματίζαν καμιὰ φορὰ μέ ἓνα πυρακτωμένο ἐργαλεῖο τούς δοῦ-

λους πού είχαν δραπετεύσει ή τούς κακούργους, γιά νά αναγνωρίζονται.

34. Τάνταλος· ό μυθικός βασιλιάς τής Φρυγίας, ισχυρός και πάμπλουτος, πού καταδικάστηκε από τούς θεούς νά πεινά και νά διψά αιώνιως, γιατί έσφαξε τό γιό του Πέλοπα και τά μέλη του τά έβρασε και τά έδωσε στους θεούς νά τά φάνε, γιά νά δει, άν θά τό καταλάβουν. Γιά τήν αιτία τής τιμωρίας του υπάρχουν και άλλες παραδόσεις.

35. Φινέας· μυθικός βασιλιάς τής Σαλμυδησσού στή Θράκη. Μιά παράδοση λέει ότι οι θεοί τόν τύφλωσαν, επειδή έχοντας τό χάρισμα τής μαντικής ασύνετα έλεγε στους ανθρώπους τά μέλλοντα, και γιά νά τόν τιμωρήσουν άκόμη περισσότερο, έστειλαν τίσ Άρπυιες, πού τοῦ άρπαζαν τήν τροφή ή τή λέρωναν, έτσι ώστε ό Φινέας βασανιζόταν και από τήν πείνα. Στο τέλος τόν έλευθέρωσαν οι Άργοναῦτες. Υπάρχουν και άλλες παραδόσεις γιά τό Φινέα και τήν αιτία τής τιμωρίας του.

36. Άρπυιες· τερατόμορφες άρπακτικές θεότητες (δαίμονες) τής αρχαίας έλληνικής μυθολογίας. Άδερφές τής Ίριδας, ήταν τόσο γρήγορες, όσο και οι άνεμοι και τά πτηνά. Άπεικονίζονταν ως φτερωτές γυναίκες. Έργο τους ήταν νά προμηθεύουν κατοίκους στον κάτω κόσμο. Τά όνόματά τους ήταν Άελλώ, Όκυπέτη, Κελαινώ.

37. «Είς τόν Δαναΐδων πίθον ύδροφορεΐν», λέγεται γιά μάταιους κόπους. Βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση άρ. 38.

38. Ό Λουκιανός παρουσιάζει τόν Πλούτο κουτσό· άκόμη έχει χαρακτηριστικό του ότι, όταν είναι νά έπισκεφθεί κάποιον, πηγαίνει άργά, ενώ, όταν είναι νά φύγει, πετάει. Δηλώνεται έτσι ότι αποκτάς τόν πλούτο άργά, αλλά τόν χάνεις γρήγορα.

39. Τό τενωμένο σχοινί στήν άρχή τοῦ σταδίου, πού αφήνεται νά πέσει, όταν οι άγωνιζόμενοι έξορμούν.

40. Πλούτων· θεός τοῦ Άδη τής έλληνικής μυθολογίας, γιός τοῦ Κρόνου και τής Ρέας.

41. Πλούτων, πλουτοδότης· λογοπαίγνιο.

42. Χτυπά ό Λουκιανός εκείνους τούς ανθρώπους – και υπήρχαν πολλοί στήν εποχή του – πού τριγύριζαν άκληρους πλουσίους, τούς πρόσφεραν κάθε ύπηρεσία, τούς κολάκευαν και τούς έκαναν τά χατήρια, γιά νά κληρονομήσουν τήν περιουσία τους. Τέτοιοι παράσιτοι υπήρχαν και στους προχριστιανικούς αιώνες και είχαν γίνει ό στόχος τής κωμωδίας.

43. Μεγακλής, Μαγάβυζος, Πρώταρχος· όνόματα άρχοντικά. Πυρρίας, Δρόμωνας, Τίβειος· συνηθισμένα όνόματα δούλων.

44. Ἀναφέρεται στά δῶρα πού πρόσφερναν στόν πεθαμένο μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐπηρεάσουν τή διαθήκη του.

45. *τεντώνει τό αὐτί του*· μεταφορά ἀπό τά ζῶα.

46. *καί προσκυνᾷ τό μύλο ὡς Ἀνάκτορο*· ἐκεῖ ὅπου δούλευε γυρνώντας τή μυλόπετρα.

47. Ἔνας ἀπό τούς μνηστήρες τῆς Ἑλένης, ὁ ὠραιότερος μετά τόν Ἀχιλλεῖα ἀπό τούς Ἕλληνες πού ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας. Βλ. καί Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 77.

48. Σέ ἀντίθεση μέ τό δίκαιο καί φτωχό Ἀριστείδη, ὁ Ἰππόνικος καί ὁ Καλλιῆς ἦταν γόνοι οἰκογένειας πού πλούτισε παράνομα. Ὁ Ἰππόνικος, ὁ πατέρας τοῦ Καλλιῆ, ἦταν σύγχρονος τοῦ Σόλωνα. Ὅταν ἔμαθε, ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχε σκοπό νά χαρίσει τά χρέη, ἔσπευσε νά δανειστεῖ ἀπό πολλούς καί διαφόρους κι ἔτσι σχημάτισε περιουσία.

49. Δῶρο τοῦ Ἑρμῆ θεωροῦσαν τό ἀνέλπιστο κέρδος, τό ἔρμαιον (δηλ. τό εἶρημα).

50. Ὑπαινιγμός τοῦ Λουκιανοῦ γιά τήν ἐποχή του, ὅπου ἔλειψε ἡ καλοσύνη καί πλήθυνε ἡ κακία.

51. *Λυγκεύς*· ἕνας ἀπό τούς Ἀργοναῦτες, περίφημος γιά τήν δξυδέρκειά του.

52. Καί ἐδῶ ὑπαινιγμός γιά τό ὅτι εὐκόλα χάνουμε πλούτη ἀποκτημένα μέ πολλή δυσκολία.

53. *ὠχρός καί βαρύς*· ὑπαινίσσεται τίς ιδιότητες τοῦ χρυσοῦ.

54. Πνευματική καί ἠθική κατάντια τῆς ἐποχῆς. Καί σέ ἄλλους διαλόγους τοῦ Ὁλουκιανόσ μᾶς τό λέει. Γενικά δέ χαιρόμαστε μόνο τήν ἐξυπνη σάτιρα τοῦ συγγραφέα, μά μέσα ἀπό τό ἔργο του ἔχουμε μαρτυρίες γιά τήν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του.

55. *χλαμύδα*· κοντός μανδύας πού τόν φοροῦσαν οἱ Ἰππεῖς. Συνήθως τόν φορεῖ ὁ Ἑρμῆς.

56. *Ἐπέρβολος*· φιλοπόλεμος Ἀθηναῖος δημαγωγός, πού εἶχε καί ἐργαστήριο λυχνοποιίας (πέθανε τό 411 π.Χ.).

57. *Κλέωνας*· Ἀθηναῖος πολιτικός, πού ἀκολουθοῦσε ἀκράια δημαγωγική γραμμή (πέθανε τό 422 π.Χ.).

58. Εἶναι ἡ πενία πού δημιουργεῖ τήν ἀρετή, ὄχι ἐκείνη πού προκαλεῖ τόν οἶκτο.

59. Στίχος τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. Ο 202.

60. Ἡ πενία ὄχι πού ζητᾶ ἐλεημοσύνη, ἀλλά πού χαλυβδώνει τόν ἄνθρωπο.

61. *χλανίδα*: ἐπανωφόρι πιό λεπτό ἀπό τή χλαίνη, πού τό φοροῦσαν γυναῖκες καί ἄνδρες περισσότερο γιά καλλωπισμό παρά ὡς ἀναγκαῖο ροῦχο· σέ ἀντίθεση μέ τόν τρίβωνα τῶν φιλοσόφων.

62. Ὑπαινιγμός ὅτι τά πλούτη τά ἀποκτοῦσαν μέ ἀδικίες.

63. Γρελός ἀπό χαρά ἐπικαλεῖται τούς Κορύβαντες, πού ἦταν ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἢ Ρέας, τῆς θεοποιημένης γῆς.

64. Κερδῶος, αὐτός πού φέρνει κέρδος. Ἐπίθετο τοῦ Ἑρμῆ.

65. Γνωστή ἡ φράση «ἄνθρακες ὁ θησαυρός» γιά ἐκείνους πού ὄνειρεύονται θησαυρούς καί δέ βρίσκουν τίποτε.

66. ὦ *χρυσάφι*... Στίχος ἀπό τή χαμένη τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη «Δανάη».

67. Βλ. σημείωση ἀρ. 30.

68. ὦ *Μίδα*: βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πού ὅτι ἄγγιζε γινόταν χρυσάφι (βλ. Νεκρ. διαλ. σημείωση ἀρ. 20).

69. Στούς Δελφούς εἶχε συσσωρευτεῖ πάρα πολὺς πλοῦτος ἀπό ἀφιερῶματα.

70. *νά σᾶς ἀφιερῶσω σέ τοῦτον τόν Πάνα*: γιατί ἦταν ποιμενικός θεός, πού πλανιόταν στά βουνά καί τίς ἐρημιές.

71. Ὁ Πύργος αὐτός σωζόταν ὡς τά χρόνια τοῦ Πανσανία (μέσα 2. αἰ. μ.Χ.) καί βρισκόταν κοντά στό δρόμο πού ἔφερνε ἀπό τόν Πειραιά στό Σούνιο.

72. Ὁ Ἐλεος λατρευόταν ὡς θεότητα στήν Ἀθήνα. Στό βωμό του, πού ὑπῆρχε στήν Ἀγορά, μπορούσαν νά καταφύγουν γιά νά ζητήσουν προστασία οἱ καταδιωγμένοι.

73. *ἀποφράδα ἡ ἡμέρα*: ἡμέρα πού θεωρεῖται καταραμένη ἢ δυσσοίωνη. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγαν κάθε δημόσια ἢ ἰδιωτική δραστηριότητα κατά τίς ἡμέρες πού θεωροῦσαν ἀποφράδες.

74. *φυλή, φράτρα, δῆμος*: ὑποδιαιρέσεις τῶν κατοίκων τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Κλεισθένη (508-507 π.Χ.), πού ἔγινε νέα κατανομή, καί μετέπειτα, ἡ Ἀττική χωρίστηκε σέ 10 φυλές καί σέ 100 δήμους. Οἱ φρατρίες, μέσα στά πλαίσια κάθε φυλῆς, εἶχαν διατηρηθεῖ καί αὐτές ἀπό παλαιότερη ἐποχή καί εἶχαν κυρίως θρησκευτικό χαρακτήρα. Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖτες μετέχαν ἐνεργά στή ζωὴ τῶν θεσμῶν αὐτῶν.

75. Παρωδεῖται ψήφισμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου· (ψήφισμα εἶναι

πρόταση πού επικυρώθηκε από τήν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἀπόφαση τῆς ἐκκλησίας).

76. Γναθωνίδης. αὐτός πού ἔχει μεγάλα σαγόνια, ὁ φαγάς· (γνάθος εἶναι τό σαγόνι).

77. διθύραμβος. ζωηρό καί ἐνθουσιῶδες τραγοῦδι πρὸς τιμὴ τοῦ Διονύσου.

78. ἔλεγεία. παλιά μορφή τραγοῦδιου σέ δίστιχα, πού τό ἀπάγγελναν μέ συνοδεία αὐλοῦ, ἴσως στήν ἀρχή μοιρολόγι· κατόπιν τά θέματα ἦταν διάφορα.

79. Ἄρειος πάγος. τό δικαστήριο μέ τό μεγαλύτερο κύρος στήν ἀθηναϊκή πολιτεία. Κατά τήν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν (πού οἱ ἀρμοδιότητές του εἶχαν περιοριστεῖ) δίκασε μόνο ὑποθέσεις φόνου καί ἐπόπτευε γενικά τήν ἐκτέλεση τῶν νόμων καί τή δημόσια τάξη.

80. τάλαντα. νομισματικὴ μονάδα: ἀρχικά μονάδα βάρους – «τάλαντον ἀργυρίου» – 26 κιλῶν καί 200 γραμμαρίων. 1 ἀττικό τάλαντο = 60 μνές, 1 μνά = 100 δραχμές, 1 δραχμὴ = 6 ὀβολοί.

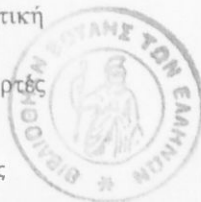
81. Ἐρεχθίδα φυλή. μία ἀπὸ τίς δέκα φυλές τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Ἐκανε λάθος ἐδῶ ὁ Λουκιανός, τοῦ ξέφυγε, γιατί ὁ Κολυττός ἀνῆκε στήν Αἰγιίδα φυλὴ (βλ. σημείωση ἀρ.19).

82. ὁ λαὸς καί οἱ δύο βουλές. ἡ συνέλευση τοῦ λαοῦ, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου. Οἱ δύο βουλές εἶναι ἡ βουλή τοῦ Ἄρειου Πάγου (βλ. παραπάνω σημ. ἀρ. 79) καί ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων. Ἡ βουλή τῶν πεντακοσίων ἦταν ἀπὸ τά κυριώτερα ὄργανα τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας καί, ἀνάμεσα σέ ἄλλες ἀρμοδιότητες, εἶχε ἔργο της νά προετοιμάζει τά νομοσχέδια πού ἐπρόκειτο νά συζητησεῖ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου καί νά φροντίζει γιὰ τήν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκκλησίας.

83. Ἀχαρνές. Ἐνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους δήμους τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς. Βρισκόταν σέ μικρὴ ἀπόσταση ΝΔ ἀπὸ τίς σημερινές Ἀχαρνές (Μενίδι). Τὴν πρώτη χρονιά τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 π.Χ.) οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχαν φτάσει ὡς τίς Ἀχαρνές καί εἶχαν λεηλατήσει τοὺς ἀγρούς τους, γιὰ νά ἐξαναγκάσουν τοὺς Ἀθηναίους σέ εἰρήνη.

84. Ἥλιαία. τό κατ' ἐξοχὴν δικαστήριο τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Τό ἀποτελοῦσαν 6.000 μέλη πού ἐκλέγονταν μέ κληρο. Συνήθως συνεδρίαζε χωρισμένο σέ τμήματα μέ διαφορετικὴ κατὰ τίς περιστάσεις ἀριθμητικὴ σύνθεση.

85. Διονύσια. μεγάλες λαϊκὲς γιορτές πρὸς τιμὴ τοῦ Διονύσου. Γιορτές

γιά τό θεό αὐτόν γίνονταν στήν Ἀθήνα τέσσερις φορές τό χρόνο. Σέ τρεῖς ἀπ' αὐτές διοργανώνονταν καί διαγωνισμοί δραματικῶν ἔργων.

86. Ἐννοεῖ τόν ὀπισθόδομο τοῦ Παρθενῶνα.

87. *Τρίτωνας*· θαλάσσια θεότητα, γιός τῆς Ἀμφιτρίτης καί τοῦ Ποσειδώνα. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ μῦθοι γύρω ἀπό τό ὄνομά του ἐμπλουτίστηκαν καί μάλιστα πλάστηκαν πολλοί Τρίτωνες πού ἦταν εἶδος θαλασσιῶν Κενταύρων· εἶχαν δηλαδή ἀντί πόδια δύο οὐρές ψαριῶν.
βλ. καί Ἀληθ. Ἴστ. σημείωση ἀρ. 71

88. *Ζεύξης*· μέγας ζωγράφος τῆς ἀρχαιότητος. Ἄκμασε κατά τό τέλος τοῦ 5. αἰ. π.Χ.

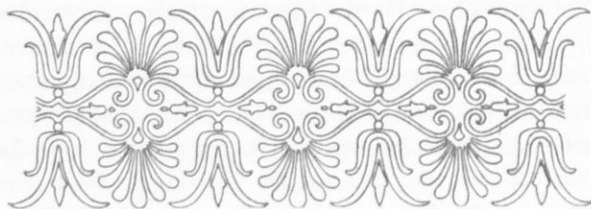
89. Ἐνας ἀπό τοὺς ποταμούς τοῦ Ἄδης κατά τή μυθολογία ἦταν ἡ Λήθη. Ὅποιος ἔπινε ἀπό τό νερό του, ὅπως ἔκαναν οἱ ψυχές πού κατέβαιναν στόν Ἄδη, ξεχνοῦσε τά περασμένα.

90. *αὐλητρίδες*· κοπέλλες πού ἔπαιζαν αὐλό. Οἱ αὐλητρίδες συνόδευαν μέ τόν αὐλό (εἶδος φλογέρας) τοὺς χορούς κατά τά συμπόσια.

91. *Ἐννεάκρονος*· περίφημη κρήνη στήν Ἀθήνα, πού εἶχε ἔννεα στόμια (κρουνοῦς). Σέ ἀρχαιότερα χρόνια λεγόταν Καλλιρρόη. Βρισκόταν στήν ΝΑ. πλευρά τῆς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων καί ἡ θέση της ἔχει σήμερα βρεθεῖ. Ἀπεικονίστηκε συχνά σέ ἀγγειογραφίες.

92. *αἰγινητικοί μέδιμνοι*· ὁ μέδιμνος ἦταν μονάδα ὄγκου γιά στερεά προϊόντα. Ὁ ἀττικὸς μέδιμνος ἰσοδυναμοῦσε μέ 51,84 λίτρα. Ὁ αἰγινητικὸς, πού τόν χρησιμοποιοῦσαν καί σέ ὄλη τήν Πελοπόννησο, ἦταν 1/3 μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀττικό. Γι' αὐτό ὁ πλεονέκτης Θρασυκλῆς ζητᾶ τό δῶρο του σέ αἰγινητικά μέτρα.

93. *χοίνικες*· μονάδα ὄγκου γιά ξηρά προϊόντα, τό 1/4 τοῦ μεδίμνου. Ὁ μέδιμνος εἶχε χωρητικότητα 51,84 λίτρα, ἄρα ἡ *χοίνιξ* 1,08 λίτρα.

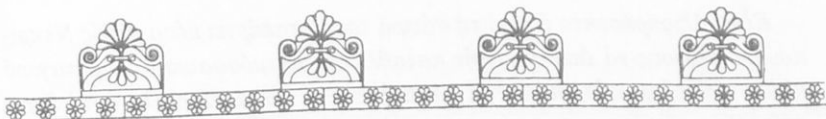
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΕΚΛΟΓΕΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οί Νεκρικοί διάλογοι, τό πιό γνωστό ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ, γράφτηκαν τό 166 ἢ στίς ἀρχές τοῦ 167, ὅταν ὁ Λουκιανός ζοῦσε στήν Ἀθήνα. Εἶναι 30 μικροί διάλογοι (ἐδῶ περιλαμβάνονται μόνο 12), ὅπου σατιρίζονται οἱ μυθικές καί λαϊκές δοξασίες τῶν ἀρχαίων γιά τόν Ἔδη καί τοὺς νεκρούς. Ἡ κάθοδος στόν Ἔδη δέν εἶναι καινούριο εὑρημα, εὐκόλα μπορεῖ κανεῖς νά ἀναγνωρίσει ὅτι ἡ ὀμηρική «Νέκυια» (Τό λ τῆς Ὀδύσσειας, ὅπου ὁ Ὀδυσσεύς ἀφηγεῖται στοὺς Φαίακες τήν κάθοδό του στόν Ἔδη) στάθηκε ἕνα ἀπό τά πρότυπα τοῦ ἔργου του.

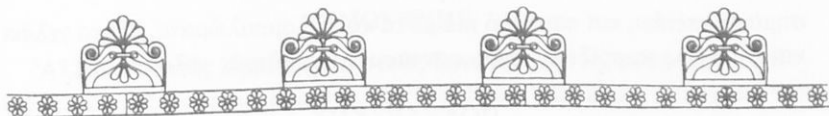
Κυρίαρχο μοτίβο τῶν Νεκρικών διαλόγων εἶναι ἡ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς πλουσίους καί στοὺς φτωχοὺς. Πλούσιοι, σατράπες καί τύρανοι εἶναι ὁ στόχος τῆς κοροϊδίας του. Χτυπᾷ τήν ἀπληστία τους καί τοὺς προειδοποιεῖ ὅτι πεθαίνοντας θά χάσουν τό κάθε τι. Δίνει ἔτσι παρηγοριά στοὺς πικραμένους φτωχοὺς διαβεβαιώνοντάς τους ὅτι στόν Ἔδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία. Ἄλλοι διάλογοι στρέφονται γύρω ἀπό τοὺς παράσιτους κι ἐκείνους πού κυνηγοῦν ξένες περιουσίες νά κληρονομήσουν. Ἐνα θέμα παγκόσμιο, πασίγνωστο στή ρωμαϊκὴ κοινωνία καί σάτιρα. Ἀκόμη χτυπᾷ τήν ὑποκρισία τῶν φιλοσόφων, τὴ ματαιοδοξία καί τὴν κολακεία.

Οἱ ἥρωές του εἶναι παρμένει ἀπό τόν ὀμηρικό κόσμο (Ἀχιλλέας, Ἀγαμέμνων, Θεοσίτης, Νιρέας), ἄλλοι εἶναι ὀνομαστά ἱστορικά πρόσωπα (Φίλιππος, Ἀλέξανδρος, Ἀννίβας, Σκιπίων) ἢ κωνικοί φιλόσοφοι (Ἀντισθένης, Διογένης, Κράτης καί Μένιππος). Ὁ κύριος ὁμῶς πρωταγωνιστὴς τῶν Νεκρικών διαλόγων εἶναι ὁ Μένιππος. Ὁ Λουκιανός ταυτίζεται μαζί του καί βάζει στό στόμα τοῦ ἥρωά του τίς δικές του ἀπόψεις.

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο ὅτι μέ τῆ σάτιρά του καταφέρνει μέσα στους Νεκρικούς διαλόγους νά ἀπαλύνει τήν καταθλιπτική ἀτμόσφαιρα καί τό παγερό κλίμα τοῦ κάτω κόσμου καί νά προκαλέσει τό γέλιο. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως στό τέλος μᾶς μένει μία γεύση στιφή ἀπό τήν ἐπίγνωση ὅτι τά ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι τόσο μάταια.

Ἀττική λευκή λήκοθος (περ. 440 π.Χ.) Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖο, Ἀθήνα

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1(1)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ¹

1. Σοῦ παραγγέλλω, Πολυδεύκη², μόλις ἀνέβεις – νομίζω σειρά σου εἶναι νά ξαναζήσεις αὔριο – ἄν πουθενά δεῖς τό Μένιππο³ τόν κυνικό – μπορεῖς νά τόν βρεῖς στήν Κόρινθο κάπου στό Κράναιο⁴ ἢ μέσα στό Λύκειο⁵ νά περιγεῶ τούς φιλοσόφους πού μαλώνουν μεταξύ τους – νά τοῦ πῆς· σοῦ παραγγέλλει, Μένιππε, ὁ Διογένης, ἐάν ἔχεις ἀρκετά περιγελάσει τά πράγματα τοῦ ἐπάνω κόσμου, νά ἔρθεις ἐδῶ γιά νά γελάσεις πολύ περισσότερο. Γιατί ἐκεῖ τό γέλιο σου ἦταν ἀκόμη διστακτικό καί συχνό τό «ποιός ξέρει τί ἀκολουθεῖ τό θάνατο;». Ἐδῶ ὁμως σίγουρα δέ θά σταματήσεις νά γελᾷς, ὅπως κι ἐγώ τώρα, καί μάλιστα ὅταν θά βλέπεις τούς πλουσίους, τούς σατράπες καί τούς τυράννους τόσο ταπεινούς καί ἰσοπεδωμένους, πού μόνο ἀπό τό κλαψούρισμά τους ξεχωρίζουν. Θά δεῖς ἀκόμα ὅτι εἶναι δειλοί καί τιποτένιοι, καθώς δέν τους βγαίνει ἀπό τό μυαλό ὁ ἐπάνω κόσμος. Πές τα του αὐτά καί πές του ἀκόμα νά βάλει στό ταγάρι λούπινα⁶ ἄφθονα, κανένα δειπνο τῆς Ἐκάτης⁷, ἄν βρεῖ σέ κάποιο τρίστατο, ἢ αὐτό ἀπό καθαρό ἢ τίποτε τέτοιο, καί νά ἔρθει.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

2. Θά τοῦ τά πῶ αὐτά, Διογένη. Μά γιά νά τόν γνωρίσω εὐκολότερα, πῶς εἶναι στήν ἐμφάνισή;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γέροντας, φαλακρός, μέ χιλιοτρυπημένο τριβάνιο, πού σέ κάθε φύ-

σημα ἀναπετάει, καί παρδαλό πιά μέ τά κουρελοπαλώματα, πάντα γελάει καί συνήθως κοροϊδεύει τούς φαντασμένους αὐτοὺς φιλοσόφους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Εὐκόλο ἀπ' αὐτά νά τόν βρῶ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Θέλεις νά σοῦ πῶ καί κάτι παραγγελίες γιά ἐκείνους τούς φιλοσόφους;

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Λέγε, οὔτε καί αὐτό μέ βαραίνει.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γενικά νά τούς συστήσεις νά σταματήσουν νά λέν ἀνοησίες⁸ καί γιά τά πάντα νά τσακώνονται⁹ καί νά φυτεύουν κέρατα¹⁰ ὁ ἕνας στόν ἄλλον καί νά κατασκευάζουν κροκοδείλους¹¹ καί νά γυμνάζουν τό νοῦ νά καταγίνεται μέ τέτοια λογικά ἀδιέξοδα.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Ἄλλά ὅταν κατακρίνω τή σοφία τους, μέ λένε ἀμαθῆ καί ἀμόρφωτο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Κι ἐσύ πές τους ἀπό μέρος μου νά βγάλουν τό σκασμό τους.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Θά δώσω καί αὐτή τήν παραγγελία, Διογένη.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καί στοὺς πλουσίους, Πολυδευκούλη μου, αὐτά πές ἀπό μέρος μου. Γιατί, κούφιοι, φυλάγετε τό χρυσάφι σας, γιατί παιδεύετε τούς ἑαυτοὺς σας λογαριάζοντας τούς τόκους καί σωρεύοντας τάλαντα ἐπὶ ταλάντων, ἀφοῦ κι ἐσεῖς πρέπει σέ λίγο νά ἔρθετε μέ ἕναν ὀβολό¹² μονάχα:

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Καί αὐτά θά πῶ σ' ἐκείνους.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά καί στούς ὠραίους καί στούς δυνατούς, τό Μέγυλλο τόν Κορίνθιο, τό Δαμόξενο τόν παλαιστή, πές ὅτι ἐδῶ σ' ἐμᾶς δέν ὑπάρχουν πιά οὔτε τά ξανθά μαλλιά, οὔτε τά χαρούμενα ἢ μαῦρα μάτια ἢ τό ροδαλό τοῦ προσώπου ἢ τά εὔρωστα μέλη, οἱ ὄμοι οἱ δυνατοί, ἀλλά, ὅπως λένε, μιὰ σκόνη, κρανία ἀπογυμνωμένα ἀπό τήν ὁμορφιά¹³.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Οὔτε αὐτά εἶναι δύσκολο νά τά πῶ στούς ὠραίους καί τούς δυνατούς.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

4. Καί στούς φτωχοῦς, Λάκωνα¹⁴, – εἶναι πολλοί κι ἐκεῖνοι πού εἶναι δυσσαρεστημένοι μέ τήν κατάστασή τους καί θλίβονται γιά τήν ἀπορία τους – πές τους μήτε νά δακρῦζουν μήτε νά ἀναστεναζοῦν καί νά τούς περιγράψεις τήν ἰσοτιμία πού ἐπικρατεῖ ἐδῶ¹⁵. Καί ἀκόμα πώς πρόκειται νά δοῦν ἐδῶ τούς ἐκεῖ πλουσίους νά μήν εἶναι σέ τίποτε ἀνώτεροι ἀπ' αὐτούς. Καί τούς Λακεδαιμονίους, τούς δικούς σου, μάλωσέ τους ἀπό μέρους μου, ἄν τό νομίζεις, λέγοντάς τους ὅτι ἔχουν χαλαρώσει¹⁶.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Μή λές τίποτε, Διογένη, γιά τούς Λακεδαιμονίους. Δέ θά τό ἀνεχθῶ. Ὅσα εἶπες γιά τούς ἄλλους θά τά μεταφέρω.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄν νομίζεις ἔτσι, ἄς τούς ἀφήσουμε αὐτούς. Ἄλλά σέ ὄσους προανάφερα κάνε τόν κόπο νά πᾶς ἀπό μέρους μου τά λόγια μου.

2 (2)

ΠΛΟΥΤΩΝ ἢ ΚΑΤΑ ΜΕΝΙΠΠΟΥ

ΚΡΟΙΣΟΣ

1. Πλούτων¹⁷, δέν ὑποφέρουμε νά ζεῖ κοντά μας αὐτός ὁ σκύλος¹⁸ ὁ Μένιππος¹⁹. Γι' αὐτό ἢ ἐκεῖνον πηγαινέ τον κάπου ἄλλοῦ ἢ ἐμεῖς θά μετοικήσουμε σέ ἄλλο τόπο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί κακό σᾶς προξενεῖ; Καί αὐτός, ὅπως ἐσεῖς, νεκρός εἶναι.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Κάθε φορά πού ἐμεῖς θρηνοῦμε καί ἀναστενάζουμε ἀναπολώντας τόν ἐπάνω κόσμο, ὁ Μίδα²⁰ ἀπ' ἐδῶ τό χρυσάφι του, ὁ Σαρδανάπαλος²¹ τή μεγάλη πολυτέλεια κι ἐγώ, ὁ Κροῖσος, τούς θησαυρούς μου, μᾶς περιγελά, μᾶς βρίζει, μᾶς λέει δούλους καί καθάρματα. Μερικές φορές μάλιστα τραγουδάει καί μᾶς χαλάει τό θρῆνο. Μὲ λίγα λόγια εἶναι ἐνοχλητικός.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Τί εἶναι αὐτά πού λένε, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄληθινά, Πλούτων. Τούς μισῶ. Εἶναι τιποτένιοι καί ἄθλιοι. Δέν τούς ἔφτασε πού ἔζησαν ἄτιμα, μᾶ καί πεθαμένοι ἀκόμη νοσταλγοῦν καί εἶναι δεμένοι μέ τόν ἐπάνω κόσμο. Γι' αὐτό λοιπόν χαίρομαι νά τούς στενοχωρῶ.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Δέν πρέπει ὅμως. Δικαιολογημένα λυποῦνται, γιατί δέν ἔχασαν δά καί μικροπράγματα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τά'χεις κι ἐσύ χαμένα, Πλούτων, πού συμμερίζεσαι τούς στεναγμούς τους;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Καθόλου, μᾶ δέ θά ἤθελα νά καβγαδίζετε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ὡστόσο αὐτό νά ξέρετε, ἔλεινότατοι Λυδοί, Φρύγες καί Ἀσσύριοι²², πῶς ποτέ δέν πρόκειται νά σωπάσω. Ὅπου καί ἂν πᾶτε θά ἔρχομαι ἀπό πίσω σας, γιά νά σᾶς ἐνοχλῶ, νά σᾶς ξεκουφαίνω μέ τά τραγούδια μου καί νά σᾶς κοροϊδεύω.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Δέν εἶναι αὐθάδεια αὐτά;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅχι, μά ἐκεῖνα ἦταν αὐθάδεια πού ἐσεῖς κάνατε· πού ἀπαιτούσατε νά σᾶς προσκυνοῦν καί περιφρονούσατε ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί διόλου δέ βάζατε στό νοῦ σας τό θάνατο. Γι' αὐτό λοιπόν θά κλάψετε πού χάσατε δλα ἐκεῖνα.

ΚΡΟΙΣΟΣ

Πολλά, θεοί μου, καί μεγάλη.

ΜΙΔΑΣ

Πόσο χρυσάφι ἐγώ!

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ

Τί πολυτέλεια ἐγώ!

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μπράβο, ἔτσι νά κάνετε. Ἐσεῖς νά θρηνεῖτε κι ἐγώ ἐπαναλαμβάνοντας πολλές φορές τό «γνῶθι σαυτόν» θά σᾶς τό τραγουδῶ. Εἶναι ταιριαστή ἐπωδός σέ τέτοιες οἰμωγές.

3 (5)

ΠΛΟΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΠΛΟΥΤΩΝ²³

1. Ξέρεις ἐκεῖνον τό γέρο, τόν ὑπέργηρο ἐννοῶ, τόν πλούσιο Εὐκράτη, πού δέν ἔχει παιδιά καί εἶναι μυριάδες ἐκεῖνοι πού κυνηγοῦν τήν περιουσία του²⁴;

ΕΡΜΗΣ

Ναί, λές αὐτόν ἀπό τή Σικώνα²⁵. Τί συμβαίνει λοιπόν;

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ἄφησέ τον, Ἑρμῆ, νά ζεῖ²⁶, μαζί μέ τά ἐνεήντα χρόνια πού ἐζήσε, ἄλλα τόσα, καί ἄν ἦταν δυνατόν, ἀκόμα περισσότερα. Κι ἐκείνους τούς κόλακες του, τό νεαρό Χαρίνο, Δάμωνα καί τούς ἄλλους, φέρ' τους ἐδῶ κάτω μέ τή σειρά δλους.

ΕΡΜΗΣ

Κάτι τέτοιο θά φαινόταν παράδοξο.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Ὡστόσο πάρα πολύ δίκαιο. Τί τούς ἔκανε ἐκεῖνος καί παρακαλοῦν γιά τό θάνατό του; Γιατί διεκδικοῦν τά χρήματά του, ἀφοῦ δέν εἶναι συγγενεῖς; Καί κάτι πού εἶναι πιο αἰσχρό, ἐνῶ τέτοια εὐχονται, στά φανερά τόν περιποιοῦνται. Ὄταν πάλι ἐκεῖνος ἀρρωσταίνει, ὄλοι ξέρουν τί σκέφτονται, ὁμως οἱ κύριοι αὐτοῖ ὑπόσχονται ὅτι θά κάνουν θυσίες, ἄν γίνει καλά, καί γενικά μέ χίλιους δυό τρόπους τόν κολακεύουν. Γι' αὐτό ἐκεῖνος ἄς εἶναι ἀθάνατος καί αὐτοῖ οἱ κόλακες ἄς πεθάνουν πρωτότερα, καί ἄς περιμένουν ἄδικο μέ ἀνοιχτό τό στόμα.

ΕΡΜΗΣ

2. Θά πάθουν πράγματα πολύ ἀστεῖα, ἔτσι πού εἶναι πονηροί. Κι ἐκεῖνος καλά κάνει καί τούς ξεγελά, τούς παραφουσκώνει μέ προσδοκίες ἀφθονες καί ὄλο τούς κάνει νά ἐλπίζουν καί γενικά, ἐνῶ φαίνεται ἐτοιμοθάνατος, ἔχει υἰεῖα πολύ καλύτερη ἀπό τούς νέους. Αὐτοῖ πάλι ἔχουν κιόλας μοιράσει τήν κληρονομιά καί τή νέμονται ζώντας μέ τή φαντασία τους ζωή χαρισάμενη.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Λοιπόν, ἐκεῖνος ἄς πετάξει ἀπό πάνω του τά γηρατειά καί, ὅπως ὁ Ἰόλαος²⁷, νά ξαναγίνει νέος. Καί αὐτοῖ νά ἀφήσουν τίς ἐλπίδες τους καί τόν πλοῦτο πού ὄνειρεύτηκαν καί κακοθάνατοι πιά νά μεταφερθοῦν ἐδῶ κάτω.

ΕΡΜΗΣ

Μή σέ νοιάζει, Πλούτων. Θά σοῦ τούς φέρω τόν ἕναν μετά τόν ἄλλον. Θαρρῶ, εἶναι ἑφτά.

ΠΛΟΥΤΩΝ

Πιάσε καί φέρ' τους. Κι εκείνος θά ξαναγίνει από γέρος νέος καί ἕναν ἕναν θά τούς κατενοδώσει στόν τάφο.

4 (11)

ΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΓΕΝΗΣ

ΚΡΑΤΗΣ²⁸

1. Διογένη²⁹, γνώριζες τό Μοίριχο, ἐκεῖνον τόν πλούσιο, τόν πολύ πλούσιο, ἀπό τήν Κόρινθο, μέ τά πολλά καράβια, πού ξάδερφός του ἦταν ὁ Ἄριστέας, πλούσιος καί αὐτός; Αὐτός συνήθιζε νά λέει ἐκεῖνο τό Ὀμηρικό: «ἦ σήκωσέ με ἦ νά σέ σηκώσω³⁰».

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Γιατί, Κράτη;

ΚΡΑΤΗΣ

Ὅντας καί οἱ δύο συνομήλικοι, ὁ ἕνας περιποῖε τόν ἄλλον γιά τήν κληρονομιά καί ἔκαναν φανερά τίς διαθῆκες τους. Ὁ Μοίριχος ἄφηνε τόν Ἄριστέα κύριο κληρονόμο σέ ὅλα του τά ὑπάρχοντα, ἂν πέθαινε αὐτός πρῶτος, καί ὁ Ἄριστέας τό Μοίριχο, ἂν ἀναχωροῦσε πρῖν ἀπό ἐκεῖνον. Αὐτά ἦταν γραμμένα κι ἐκεῖνοι περιποῖον τόν ἕνας τόν ἄλλον καί συναγωνίζονταν στίς κολακεῖες. Καί οἱ μάντιες, αὐτοί πού προλέγουν τό μέλλον ἀπό τά ἄστρα καί οἱ ἄλλοι πού μαντεύουν, σάν παιδιά τῶν Χαλδαίων³¹, ἀπό τά ὄνειρα, μά καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων, ἔδιναν τήν ὑπεροχή ἄλλοτε στόν Ἄριστέα καί ἄλλοτε στό Μοίριχο, καί ἡ ζυγαριά ἔγερνε πότε σ' ἐκεῖνον πότε σ' αὐτόν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Καί τί ἔγινε στό τέλος, Κράτη; Ἄξιζει νά τό ἀκούσει κανείς.

ΚΡΑΤΗΣ

Πέθαναν καί οἱ δύο τήν ἴδια μέρα. Καί οἱ κληρονομιές πέρασαν στά

χέρια τοῦ Εὐνόμιου καί τοῦ Θρασυκλῆ, δυό συγγενεῖς τους, πού ποτέ δέν εἶχαν φανταστεῖ ὅτι θά ῥχονταν ἔτσι τά πράγματα. Ταξιδεύοντας ἀπό τή Σικυώνα στήν Κίρρα³² καί ἐνῶ βρίσκονταν στό μέσο τοῦ πορθμοῦ, τούς ἔπιασε Ἀργέστης καί ἀνατράπηκαν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

3. Καλά νά πάθουν. Ἐμεῖς, δταν ζούσαμε, δέ σκεφτόμαστε τίποτε τέτοιο ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλον. Οὐτε ποτέ μου εὐχήθηκα νά πεθάνει ὁ Ἀντισθένης³³, γιά νά κληρονομήσω τή βακτηρία του – εἶχε μιὰ βακτηρία γερή, καμωμένη ἀπό ἀγριελιά – οὔτε, νομίζω, ἐσύ, Κράτη, ἐπιθυμοῦσες νά πεθάνω, γιά νά κληρονομήσεις τήν περιουσία μου, τό πιθάρι καί τό ταγάρι μέ τίς δυό χοίνικες³⁴ λούπινα³⁵.

ΚΡΑΤΗΣ

Τίποτε ἀπ' αὐτά δέ μοῦ χρειάζονταν, μά οὔτε καί σ' ἐσένα, Διογένη. Ὅσα ἔπρεπε, ἐσύ τά κληρονόμησες ἀπό τόν Ἀντισθένη κι ἐγώ ἀπό ἐσένα. Κληρονομίες πολὺ μεγαλύτερες καί πολυτιμότερες καί ἀπό τό περσικό βασίλειο.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ποιά λές;

ΚΡΑΤΗΣ

Σοφία, αὐτάρκεια, ἀλήθεια, θάρρος γνώμης, ἐλευθερία.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ναί, μά τό Δία· θυμᾶμαι καί ὅτι δέχτηκα αὐτά τά πλούτη ἀπό τόν Ἀντισθένη καί ὅτι ἄφησα σ' ἐσένα ἀκόμη περισσότερα³⁶.

ΚΡΑΤΗΣ

4. Οἱ ἄλλοι ὁμως ἀδιαφοροῦσαν γιά τέτοια ἀγαθά κι ἐμᾶς κανεῖς δέ μᾶς φρόντιζε μέ τήν ἐλπίδα νά μᾶς κληρονομήσει, μά ὅλοι εἶχαν μάτια μόνο γιά τό χρυσάφι³⁷.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Δικαιολογημένα, γιατί δέν εἶχαν πού νά διαφυλάξουν τέτοια κληρονο-

μιά σάν τή δική μας, παραλυμένοι καθώς ἦταν ἀπό τήν καλοπέραση, δπως τά σάπια βαλάντια, πού, ἂν κανένας ἐβαζε μέσα τους ποτέ σοφία, παρρησία ἢ ἀλήθεια, αὐτή θά ἐπεφτε ἔξω καί θά χανόταν, γιατί ὁ πυθμένος δέν μπορούσε νά τήν κρατήσει. Αὐτό ἀκριβῶς πού πάθαιναν οἱ κόρες τοῦ Δαναοῦ³⁸, κουβαλώντας νερό σέ τρύπιο πιθάρι. Τό χρυσάφι δμως τό φύλαγαν μέ δόντια καί μέ νύχια. Μέ κάθε τέχνασμα.

ΚΡΑΤΗΣ

Ἐμεῖς λοιπόν θά ἔχουμε καί ἐδῶ τά πλοῦτή μας, ἐκεῖνοι δμως θά ἔρθουν φέρνοντας ἕναν ὀβολό καί αὐτόν ὡς τό λεμβοῦχο³⁹.

Σφραγίδα Ρωμαϊκῆς περιόδου. Ὁ Διογένης στό πιθάρι του μιλά μ' ἕνα μαθητή του. Μουσεῖο Thorwaldsen, Κοπεγχάγη.

5 (15)

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ⁴⁰

1 Ἄχιλλέα, τί εἶναι αὐτά πού ἔλεγες προχθές στόν Ὀδυσσεά γιά τό θάνατο⁴¹; Πόσο ταπεινά καί ἀνάξια γιά τούς δυό σου δασκάλους τό Χείρωνα καί τό Φοίνικα⁴². ἤκουα πού ἔλεγες ὅτι προτιμοῦσες νά βρίσκεσαι πάνω στή γῆ καί νά δουλεύεις μέ μεροκάματο σ' ἓνα φτωχό «χωρίς μεγάλη περιουσία» ἄνθρωπο, παρά νά εἶσαι βασιλιάς σέ ὄλους τούς νεκρούς. Αὐτά λοιπόν ἴσως ταίριαζε νά τά λέει ἓνας Φρύγας τιποτένιος καί περισσότερο ἄπ' ὅσο πρέπει φιλόζωος, μά ὁ γιός τοῦ Πηλέα, ὁ πίο ριψοκίνδυνος ἄπ' ὄλους τούς ἥρωες, νά σκέφτεται τόσο ταπεινά γιά τόν ἑαυτό του, εἶναι μεγάλη ντροπή. Εἶναι ἀντίθετο μέ τίς πράξεις τῆς ζωῆς σου. Ἐσύ πού, ἐνῶ μποροῦσες νά βασιλέψεις πολλά χρόνια χωρίς δόξα στή Φθιώτιδα, προτίμησες θεληματικά τόν ἐνδοξο θάνατο⁴³.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

2. Γιέ τοῦ Νέστορα, τότε χωρίς νά ξέρω ἀκόμη τί γίνεται ἐδῶ καί ἀγνοώντας ποιό ἀπό τά δυό ἦταν τό καλύτερο, ἔβαλα πάνω ἀπό τή ζωή τήν ἄθλια ἐκείνη δόξα. Τώρα ὁμως ἀντιλαμβάνομαι πιά ὅτι ἡ δόξα ἐκείνη εἶναι ἀνώφελη καί ἄς τήν πολυτραγουδοῦν οἱ ζωντανοί. Μές στούς νεκρούς ἐπικρατεῖ ἴσοτιμία καί οὔτε ἐκείνη ἡ ὁμορφιά, Ἄντιλοχε, οὔτε ἡ δύναμη ὑπάρχει, μά ὄλοι βρισκόμαστε κάτω ἀπό τό ἴδιο σκοτάδι, ὁμοιοί, χωρίς διόλου νά διαφέρουμε μεταξύ μας. Καί οὔτε οἱ νεκροί τῶν Τρώων μέ φοβοῦνται οὔτε οἱ νεκροί τῶν Ἀχαιῶν μέ σέβονται. Ἰσότητα πλήρης. Κάθε νεκρός ὁμοιος, τόσο ὁ δειλός ὅσο καί ὁ γενναῖος⁴⁴. Αὐτά μέ στεναχωροῦν καί λυπᾶμαι πού δέν εἶμαι ζωντανός ἔστω καί μεροκαματιάρης.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

3. Τί μπορεῖ ὁμως νά κάνει κανείς, Ἄχιλλέα; Ἐτσι τό θέλησε ἡ φύση. Ὅλοι τό δίχως ἄλλο νά πεθαίνουμε. Γι' αὐτό πρέπει νά ὑποταχτοῦμε στό νόμο καί νά μή λυπόμαστε μ' αὐτά πού ἐπικρατοῦν. Ἄλλωστε βλέπεις πόσοι ἀπό τούς φίλους σου εἶμαστε γύρω ἐδῶ. Σέ λίγο θά φτάσει τό δίχως ἄλλο καί ὁ Ὀδυσσεάς. Εἶναι παρηγοριά νά συμμετέχουν καί οἱ ἄλλοι καί νά μήν ἔχεις πάθει κάτι ἐσύ μόνο. Βλέπεις τόν Ἡρακλῆ⁴⁵ καί τό Με-

λέαγρο⁴⁶ καὶ ἄλλους σπουδαίους ἄνδρες. Νομίζω, δὲ θὰ δέχονταν νὰ ἀνέβουν στὴ γῆ, ἐάν κανεῖς τοὺς ἔστελνε ἐπάνω γιὰ νὰ γίνουν παραγιοὶ σὲ φτωχοὺς· καὶ δίχως βίος ἀνθρώπους.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ

4. Φιλικὴ ἢ συμβουλή⁴⁷, ὅμως δὲν ξέρω πῶς μέ γειμίζει θλίψη ἢ θύμηση τῆς ζωῆς. Νομίζω καὶ τὸν καθένα σας. Ἄν δὲν τὸ ὁμολογεῖτε, σὸ σημεῖο αὐτὸ εἶστε χειρότερα ἀπὸ ἐμένα, γιὰ τὸ ὑποφέρετε σιωπηλά.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ

Ἦξι, Ἀχιλλέα, εἴμαστε σὲ καλύτερη μοῖρα ἀπὸ ἐσένα. Βλέπουμε ὅτι δὲν ὠφελεῖ νὰ μιᾶ κανεῖς. Γι' αὐτὸ ἔχουμε ἀποφασίσει νὰ σιωπᾶμε καὶ νὰ ὑποφέρομε καὶ νὰ ὑπομένουμε, γιὰ νὰ μὴ γελοῦν μαζί μας, ὅπως μ' ἐσένα, πού ἔχουμε τέτοιες ἐπιθυμίες.

6 (18)

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁴⁸

1. Καὶ ποῦ εἶναι οἱ ὠραῖοι καὶ οἱ ὠραῖες, Ἐρμῆ; Ξενάγησέ με, εἶμαι νεοφερμένος.

ΕΡΜΗΣ

Δὲν ἔχω καιρό, Μένιππε· μά κοιτάξε πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, στὰ δεξιά. Εἶναι ὁ Ὑάκινθος⁴⁹, ὁ Νάρκισσος⁵⁰, ὁ Νιρέας⁵¹, ὁ Ἀχιλλέας, ἡ Τυρώ⁵², ἡ Ἑλένη, ἡ Λήδα⁵³, μ' ἓνα λόγο ὅλες οἱ ὁμορφιές τῆς ἀρχαιότητος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἦσθὰ μόνο βλέπω καὶ κρανία ἄσαρκα, τὰ περισσότερα ὁμοία.

ΕΡΜΗΣ

Ἦσὸσσο εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅσθὰ, πού ὅλοι οἱ ποιητὲς ἐγκωμιάζουν καὶ ἐσύ μοιάζεις νὰ τὰ περιφρονεῖς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ὅμως δεῖξε μου τὴν Ἑλένη. Δέ θά μπορούσα μόνος μου νά τὴν ἀναγνωρίσω.

ΕΡΜΗΣ

Αὐτό τό κρανίο εἶναι ἡ Ἑλένη⁵⁴.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Καί λοιπόν γι' αὐτό τό καύκαλο ἀρμάτωσαν τά χίλια καράβια ἀπό ὅλη τὴν Ἑλλάδα καί ἔπεσαν τόσοι Ἕλληνες καί βάρβαροι καί τόσες πόλεις ἐρημώθηκαν;

ΕΡΜΗΣ

Μά δέν εἶδες τὴ γυναίκα, Μένιππε, δταν ζοῦσε· γιατί καί ἐσύ θά ὁμολογοῦσες πὼς δέν εἶναι κρίμα «γιά μιά τέτοια γυναίκα καιροῦς καί χρόνια

Ἡ Ἑλένη. Κομμάτι ἀπὸ ἓναν ἀττικό κρατῆρα, 460-440 π.Χ. Μουσεῖο Cincinnati.

νά βασανίζεται κανείς⁵⁵». Ἄλλωστε καί τά ἄνθη, ἄν κανείς τά δεῖ ξερά καί ξεθωριασμένα, θά τοῦ φανοῦν βέβαια ἄσχημα, ὅταν ὁμοῦ εἶναι ἀνθισμένα καί ἔχουν ὄλο τό χρῶμα τους, εἶναι πολύ ὁμορφα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λοιπόν, Ἐρμῆ, ἀπορῶ· μά δέν καταλάβαιναν οἱ Ἄχαιοί ὅτι μάχονται γιά ἓνα πράγμα τόσο ὀλιγόχρονο καί πού μαραίνεται ἀμέσως;

ΕΡΜΗΣ

Μένιπε, δέν ἔχω καιρό νά κάνω φιλοσοφικές συζητήσεις μαζί σου. Γι' αὐτό διάλεξε ἓναν τόπο, ὅπου θά ἴθελες, ξάπλωσε καί μείνε, κι ἐγώ θά πάω νά φέρω ἄλλους νεκρούς.

7 (22)

ΧΑΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΧΑΡΩΝ⁵⁶

1. Πλήρωσε τά ναῦλα, καταραμένε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁵⁷

Φώναζε, Χάρων, ἄν αὐτό σοῦ ἄρесеῖ.

ΧΑΡΩΝ

Πλήρωσε σοῦ λέω, πού σέ μεταφέραμε.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν μπορείς νά πάρεις ἀπό ἓναν πού δέν ἔχει⁵⁸.

ΧΑΡΩΝ

Ἵπάρχει ἄνθρωπος χωρίς τόν ὄβολό του;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐάν ὑπάρχει καί κανένας ἄλλος δέν ξέρω. Ἐγώ πάντως δέν ἔχω.

ΧΑΡΩΝ

Μά τόν Πλούτωνα⁵⁹, θά σέ πνίξω, τιποτένιε, ἄν δέν πληρώσεις.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Κι ἐγώ θά σέ χτυπήσω μέ τό ξύλο καί θά σοῦ λυώσω τό κρανίο.

ΧΑΡΩΝ

Ἐκανες δωρεάν λοιπόν τόσο ταξίδι;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Νά πληρώσει ὁ Ἑρμῆς γιά ἐμένα. Αὐτός μέ παρέδωσε σ' ἐσένα.

ΕΡΜΗΣ

2. Μά τό Δία, εἶμαι γιά κλάματα, ἐάν πρόκειται καί νά πληρώσω γιά τούς νεκρούς.

ΧΑΡΩΝ

Δέ θά σέ ἀφήσω.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τότε τράβηξε τό πλοῖο στή στεριά καί καρτέρει. Μά πῶς μορεῖς νά πάρεις κάτι πού δέν ἔχω;

ΧΑΡΩΝ

Κι ἐσύ δέν ἤξερες ὅτι ἔπρεπε νά ταξιδέψεις;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Τό ἔξερα, ἀλλά δέν εἶχα. Καί λοιπόν; Ἐπρεπε γι' αὐτό νά μὴν πεθάνω;

ΧΑΡΩΝ

Καί λοιπόν ἐσύ μόνο θά καυχίεσαι ὅτι ἔχεις κάνει τό ταξίδι δωρεάν;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἦξι δωρεάν, φίλτατε. Γιατί καί νερά ἐβγαλα ἀπό τή βάρκα καί κουπί τράβηξα καί εἶμαι ὁ μόνος ἀπό τούς ἐπιβάτες πού δέν ἔκλαιγα⁶⁰.

ΧΑΡΩΝ

Αυτά δέν εἶναι τίποτε γιά τό λεμβοῦχο. Πρέπει νά πληρώσεις τόν ὀβολό. Δέ γίνεται διαφορετικά.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

3. Λοιπόν πήγαινέ με πάλι πίσω στή ζωή.

ΧΑΡΩΝ

Ἐξυπνος εἶσαι, γιά νά εἰσπράξω καί χτυπήματα ἀπό τόν Αἰακό⁶¹.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄφρησέ με λοιπόν ἤσυχο.

ΧΑΡΩΝ

Δεῖξε μου τί ἔχεις στό σακκούλι⁶².

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Λούπινα⁶³, ἂν θέλεις, καί τό δεῖπνο τῆς Ἑκάτης⁶⁴.

ΧΑΡΩΝ

Ἐρμῆ, ἀπό ποῦ μᾶς ἔφερες αὐτόν τό σκύλο⁶⁵; Καί τί δέν ἔλεγε στό ταξίδι· γελοῦσε σέ βάρος τῶν ἐπιβατῶν, κοροΐδευε καί μόνο αὐτός τραγουδοῦσε, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἔσκουζαν.

ΕΡΜΗΣ

Ἄγνοεῖς, Χάρων, ποιόν ἄνθρωπο μετέφερες; Ἐναν ἄνθρωπο ἀληθινά ἐλευθερο⁶⁶, πού δέν τόν νοιάζει τίποτε. Αὐτός εἶναι ὁ Μένιππος.

ΧΑΡΩΝ

Ἄν σέ πιάσω ἄλλη φορά...

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἄν μέ πιάσεις, ἀγαπητέ. Δεύτερη φορά ὁμως δέ γίνεται νά μέ πιάσεις⁶⁷.

8 (24)

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΥΣΩΛΟΣ

ΔΙΟΓΕΝΗΣ⁶⁸

1. Ἄνθρωπε ἀπό τήν Καρία, γιά ποιό πράγμα ὑπερηφανεύεσαι καί ἔχεις τήν ἀξίωση νά σέ τιμοῦν περισσότερο ἀπ' ὄλους μας;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ⁶⁹

Γιά τή βασιλεία μου, Σινωπέα⁷⁰. Ἦμουν βασιλιάς ὅλης τῆς Καρίας, ἐξουσίασα Λυδούς⁷¹, νησιά κυρίεψα. Ἐφτασα ὡς τή Μίλητο κατακτώντας τά περισσότερα μέρη τῆς Ἰωνίας. Ἐξάλλου καί ὥραϊος ἤμουν καί ψηλός καί κρατερός στούς πολέμους. Καί τό πίο σπουδαῖο, ἔχω τάφο στήν Ἄλικαρνασό⁷² παμμέγιστο, ὅσο κανεῖς ἄλλος νεκρός δέν ἔχει, τόσο κομψά δουλεμένο, μέ ἵππους καί ἀνθρώπους σκαλισμένους τέλεια στήν πίο ὥραία πέτρα. Τέτοιο οὔτε ναό μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς εὐκολα. Δέ νομίζεις πώς δίκαια εἶμαι ὑπερήφανος γι' αὐτά;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

2. Γιά τή βασιλεία σου λές καί τήν ὁμορφιά καί τό βάρος τοῦ τάφου σου;

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ναί, μά τό Δία, γι' αὐτά.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλά, ὥραϊε μου Μαύσωλε, οὔτε ἐκείνη τή δύναμη ἔχεις πιά ῥῦτε τήν ὁμορφιά. Ἐάν λοιπόν ἐκλέγαμε κριτή τῆς ὁμορφιάς, δέν μπορῶ νά πῶ, γιά ποιό λόγο θά προτιμοῦσε τό δικό σου κεφάλι ἀπό τό δικό μου. Ἄφοῦ καί τά δύο εἶναι φαλακρά καί γυμνά καί κατά τόν ἴδιο τρόπο δείχνουμε καί οἱ δύο τά δόντια μας καί χάσαμε τά μάτια μας καί οἱ μύτες μας ἔχουν γίνει πλακουτσές. Ὅσο γιά τόν τάφο καί τίς πολυτελεῖς πέτρες ἴσως εἶναι γιά τοῦς Ἄλικαρνασσεῖς, γιά νά δείχνουν καί νά ὑπερηφανεῦνται στούς ξένους, πόσο μεγάλο οἰκοδόμημα ἔχουν. Ἐσύ ὁμως, φίλτατε, δέ βλέπω τί ἀπολαμβάνεις ἀπ' αὐτόν, ἐκτός ἄν πεῖς τοῦτο, ὅτι βαστάξεις περισσότερο ἀπό ἐμαῖς βάρος, πιεσμένος ἀπό τόσο μεγάλες πέτρες⁷³.

ΜΑΥΣΩΛΟΣ

Ἄνωφела λοιπόν δλα ἐκεῖνα; Καί θά εἶναι ὁ Μαύσωλος καί ὁ Διογένε-
νης ἰσότιμοι;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ὅχι ἰσότιμοι, εὐγενέστατε, ὄχι. Γιατί ὁ Μαύσωλος θά θρηνεῖ στή θύ-
μηση τοῦ ἐπάνω κόσμου, ὅπου νόμιζε ὅτι εὐτυχεῖ, ἐνῶ ὁ Διογένης θά γε-
λάει σέ βάρος του. Ὑστερα ἐκεῖνος θά καυχίεται ὅτι τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει
τάφο στήν Ἄλικαρνασό ἢ Ἄρτεμισία, γυναίκα του καί ἀδελφή του, ἐνῶ
ὁ Διογένης οὔτε ξέρει, ἄν ἔχει τάφο. Καί οὔτε τόν νοιάζει. Μά ἄφησε νά
μιλοῦν γι' αὐτόν οἱ ἐκλεκτοί ἔχοντας ζήσει μιά ζωή ὑψηλότερη ἀπό τό δι-
κό σου μνήμα, δουλικότατε Κάρα, καί σέ πῶ γερά θεμέλια τοποθετημένη.

9 (25)

ΝΙΡΕΑΣ ΚΑΙ ΘΕΡΣΙΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΣ

ΝΙΡΕΑΣ⁷⁴

1. Νά τώρα, ὁ Μένιππος ἀπ' ἐδῶ θά κρίνει ποιός ἀπό τοὺς δύο μας εἶ-
ναι ὁμορφότερος. Πές, Μένιππε, δέ σοῦ φαίνομαι πῶ ὄρατος;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁵

Καί ποιοί εἶστε ἐσεῖς; Πρῶτα, νομίζω, πρέπει αὐτό νά ξέρω.

ΝΙΡΕΑΣ

Ὁ Νιρέας καί ὁ Θερσίτης⁷⁶.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποιός ἀπό τοὺς δύο λοιπόν εἶναι ὁ Νιρέας καί ποιός ὁ Θερσίτης; Γιατί
οὔτε αὐτό φανερό εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

Ἐχω ἔως τώρα ὑπέρ μου ἓνα, αὐτό, ὅτι εἶμαι ὁμοῖος μ' ἐσένα καί δέ
διαφέρεις τόσο πολύ, ὅσο ὁ Ὅμηρος, ἐκεῖνος ὁ τυφλός, σέ ἐπαίνεσε πῶ

σέ εἶπε πῶς ὄραϊο ἀπ' ὄλους. Ἐντίθετα ἐγὼ ὁ στραβοκέφαλος καὶ φαλακρὸς καθόλου ἀσχημότερος δέ φάνηκα στὸν κριτῆ. Κοίτα, Μένιππε, ποιὸν θεωρεῖς ὁμορφότερο;

ΝΙΡΕΑΣ

Ἐμένα φυσικά τό γιό τῆς Ἀγλαΐας καὶ τοῦ Χάροπος, πού ἄντρας ὠραιότατος στὸν πόλεμο τῆς Τροίας ἦρθα⁷⁷.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

2. Ἀλλά δέν ἦρθες, θαρρῶ, καὶ στὸν κάτω κόσμο ὠραιότατος. Τά ὀστά εἶναι ὁμοια, καὶ τό κρανίό σου σέ τοῦτο μόνο θά ξεχωρίζει ἀπό τοῦ Θερσίτη, ὅτι τό δικό σου εἶναι εὐθραυστο, γιατί εἶναι ντελικάτο καὶ ὄχι ἀντρίκιο.

ΝΙΡΕΑΣ

Κι ὁμως ρῶτα τὸν Ὅμηρο πῶς ἤμουν, ὅταν πῆγα στήν ἐκστρατεία μαζί μέ τούς Ἀχαιοὺς.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Μοῦ μιλάς γιά ὀνεΐρατα. Ἐγὼ ὁμως βλέπω ὄσα τώρα ἔχεις, ἐκεῖνα τά ξέρουν οἱ τότε.

ΝΙΡΕΑΣ

Δέν εἶμαι λοιπόν ἐδῶ ἐγὼ ὁ πῶς ὁμορφος, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Οὔτε ἐσύ οὔτε ἄλλος εἶναι ὁμορφος, γιατί στὸν Ἄδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία⁷⁸ καὶ ὁμοιοὶ ὄλοι εἶναι.

ΘΕΡΣΙΤΗΣ

Γιά ἐμένα λοιπόν καὶ τοῦτο φτάνει.

10 (26)

ΜΕΝΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ⁷⁹

1. Ἄκουσα, Χείρων⁸⁰, πὼς τάχα ἦσαν θεὸς καὶ ὁμοῦ θέλησες νὰ πεθάνεις.

ΧΕΙΡΩΝ

Ἀληθινὰ αὐτὰ ποῦ ἄκουσες, Μένιππε, καὶ ἔχω πεθάνει, ὅπως βλέπεις, ἐνῶ μποροῦσα νὰ εἶμαι ἀθάνατος.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ποῖός ἐρωτας θανάτου σέ κυρίεψε, κάτι ποῦ γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι ὀλότελα ἀνεπιθύμητο;

ΧΕΙΡΩΝ

Θὰ τὸ ἐμπιστευτῶ σ' ἐσένα, ἐπειδὴ εἶσαι συνετός. Δέν ἦταν πιά εὐχάριστο νὰ ἀπολαμβάνω τὴν ἀθανασία.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Δέν ἦταν εὐχάριστο νὰ ζεῖς καὶ νὰ βλέπεις τὸ φῶς;

ΧΕΙΡΩΝ

Ὅχι, Μένιππε· γιατί ἐγὼ τουλάχιστο νομίζω ὅτι εὐχαρίστηση εἶναι ἢ κάποια ποικιλία καὶ ὄχι ἡ μονοτονία. Κι ἐγὼ ζώντας καὶ ἀπολαμβάνοντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὸ φαῖ, καθὼς οἱ ἐποχές ἔμεναν πάντα ἴδιες καὶ τὰ γεγονότα ὅλα καθένα μὲ σειρά ἀκολουθοῦσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, χόρτασα ἀπ' αὐτά. Ἡ τέρψη δέ βρίσκεται στὰ αἰωνίως ἴδια, ἀλλὰ στό νὰ μὴ μετέχεις σέ ὅλα.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Καλὰ λές, Χείρων. Καὶ στὸν Ἄδη πῶς σοῦ φαίνονται τὰ πράγματα, ἀφοῦ μόνος σου προτίμησες καὶ ἤρθες ἐδῶ;

ΧΕΙΡΩΝ

2. Ὅχι ἄσχημα, Μένιππε, γιατί ἡ ἰσοτιμία⁸¹ εἶναι δημοκρατική. Δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά νά ζεῖ κανεῖς στό φῶς ἢ στό σκοτάδι. Ἄλλωστε οὔτε διψοῦμε οὔτε πεινοῦμε, ὅπως ἐπάνω. Γιά τίποτε ἀπ' αὐτά δέν ἔχουμε ἀνάγκη.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Πρόσεχε, Χείρων, μήπως συγκρουσθεῖς μέ τόν ἑαυτό σου καί ἐπαναλάβεις τά ἴδια πράγματα.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί ἐννοεῖς;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐννοῶ ὅτι, ἐάν ἡ ἐπανάληψη καί τό ὁμοιο στή ζωή σου ἔφερε κόρο, καί τά ἐδῶ, καθὼς εἶναι ὁμοια, μπορεῖ καί πάλι νά σου φέρουν κόρο καί θά χρειαστεῖ νά ἀναζητήσεις κάποια ἀλλαγὴ, ἀπό ἐδῶ νά πᾶς ἀλλοῦ. Καί αὐτό τό θεωρῶ ἀδύνατο.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί μπορεῖ λοιπόν νά κάνει κανεῖς, Μένιππε;

ΜΕΝΙΠΠΟΣ

Ἐκεῖνο, νομίζω, πού λένε: ὁ συνετός νά ἀρκεῖται καί νά μένει εὐχαριστημένος μέ τά παρόντα καί τίποτε ἀπ' αὐτά νά μή νομίζει ἀφορητο⁸².

11 (29)

ΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

1. Ἄν ἐσύ, Αἴαντα⁸³, τρελάθηκες καί σκοτώθηκες μόνος σου καί εἶχες σκοπό νά σκοτώσεις κι ἐμᾶς ὄλους, τί τά βάζεις μέ τόν Ὀδυσσεά; Προη-

γουμένως οὔτε γύρισες νά τόν δεῖς, δταν ἦρθε νά ρωτήσῃ γιά τό μέλλον⁸⁴, οὔτε καταδέχτηκες νά χαιρετήσῃς ἕνα συναγωνιστή καί φίλο, παρά ὑπεροπτικά ἀνοιξες τό βῆμα σου καί τόν προσπέρασες.

ΑΙΑΣ

Μέ τό δίκαιό μου Ἄγαμέμνονα, γιατί αὐτός στάθηκε ἡ αἰτία τῆς τρέλας μου, ὁ μόνος ἀνταγωνιστής στήν κρίση γιά τά δπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Εἶχες τήν ἀπαίτηση χωρίς ἀντίπαλο καί χωρίς ἀγώνα νά τοὺς νικήσῃς ὅλους;

ΑΙΑΣ

Ναί, σέ τέτοια περίπτωση βέβαια, γιατί ἡ πανοπλία ἦταν δική μου, μιὰ καί ἦταν τοῦ ξαδέρφου μου. Κι ἐσεῖς οἱ ἄλλοι, ἐνῶ εἶστε πολύ ἀνώτεροί του, παραιτηθήκατε ἀπό τόν ἀγώνα καί μοῦ τά παραχωρήσατε· ὁ γιός δμως τοῦ Λαέρτη, πού ἐγώ πολλές φορές τόν ἔσωσα, δταν κινδύνευε νά κατακομματιαστῆ ἀπό τοὺς Φρύγες⁸⁵, εἶχε τήν ἀξίωση ὅτι εἶναι ἀνώτερος καί πιό ἀξίος νά ἔχει τά δπλα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Νά τά βάζεις λοιπόν μέ τή Θέτη, πού ἐνῶ ἔπρεπε νά παραδώσῃς σ' ἐσένα τήν κληρονομιά τῶν δπλων, ἀφοῦ ἦσουν συγγενής, τά ἔφερε καί τά κατέθεσε στή μέση.

ΑΙΑΣ

Ὅχι, μά τόν Ὀδυσσεά κατηγορῶ, πού μόνο αὐτός πρόβαλε δικαιώματα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Συγχώρεσέ τον, Αἴαντα, ἄν ὡς ἄνθρωπος ἐπιθύμησε δόξα, τό πιό γλυκό πράγμα, γιά τό ὅποιο καί ὁ καθένας μας ὑπέμενε κινδύνους. Ἐπειδή σέ νίκησε καί μάλιστα μέ Τρῶες κριτές.

ΑΙΑΣ

Ξέρω ἐγὼ ποιά μέ καταδίκασε⁸⁶, ἀλλὰ δέν ἐπιτρέπεται νά λέγει τίποτε κανεῖς γιά τούς θεούς. Ὅσο γιά τόν Ὀδυσσεά δέ θά μπορούσα νά μήν τόν μισῶ, Ἄγαμέμνονα, ἀκόμα καί ἂν τό διάταζε ἡ ἴδια ἡ Ἄθηνᾶ.

Ὁ Ὀδυσσεύς στόν Ἄδη. Ἀπό ἀττικό ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο, δεῦτερο μισό τοῦ 5ου αἰ. π.Χ. Μουσεῖο Καλῶν Τεχνῶν, Βοστώνη.

12 (30)

ΜΙΝΩΑΣ ΚΑΙ ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

ΜΙΝΩΑΣ

1. Ὁ ληστής αὐτός ὁ Σώστρατος νά ριχτεῖ στόν Πυριφλεγέθοντα⁸⁷, ὁ ἱερόσυλος νά κατασπαραχτεῖ ἀπό τή Χίμαιρα⁸⁸ καί ὁ τύραννος⁸⁹, Ἐρμῆ, νά σταυρωθεῖ δίπλα στόν Τιτυό⁹⁰ καί οἱ γύπες νά κατατρώγουν τό ἦπαρ του. Ἐσεῖς οἱ καλοὶ πηγαίνετε γρήγορα στά Ἥλύσια πεδία καί κατοικῆστε στά νησιά τῶν μακάρων⁹¹ γιά τίς καλές πράξεις σας στή ζωή.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἄκουσε, Μίνωα, ἂν νομίζεις πῶς ἔχω δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Πάλι νά ἀκούσω τώρα; Δέν ἀποδείχτηκε, Σώστρατε, ὅτι εἶσαι κακός καί ἔχεις σκοτώσει τόσους καί τόσους;

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἄποδείχτηκα κακός πράγματι, δές ὁμως, ἂν θά τιμωρηθῶ καί σύμφωνα μέ τό δίκαιο.

ΜΙΝΩΑΣ

Καί πολύ δίκαια, ἂν δικαιοσύνη εἶναι νά τιμωρεῖται κανεὶς, ὅπως τοῦ ἀξίζει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ὅστόσο ἀπάντησέ μου, Μίνωα. Θά εἶναι μιά σύντομη ἐρώτηση.

ΜΙΝΩΑΣ

Λέγε, μόνο ὄχι πολλά, γιά νά κρίνουμε πιά καί τούς ἄλλους.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

2. Ὅσα ἔπραττα στή ζωή, τά ἔπραττα μέ τή θέλησή μου ἢ ὅπως ἡ Μοῖρα⁹² μοῦ τά ὄρισε;

ΜΙΝΩΑΣ

“Όπως ἡ Μοίρα βέβαια.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Λοιπόν καί ὄλοι οἱ χρηστοί κι ἐμεῖς, πού θεωρούμαστε κακοί, ἐπράτταμε αὐτά ὡς ὑπηρετές ἐκείνης;⁹³.

ΜΙΝΩΑΣ

Ναί, ὑπηρετές στήν Κλωθῶ⁹⁴, πού στόν καθένα ἔταξε, ὅταν γεννήθηκε, τί ἔπρεπε νά κάνει.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Ἐάν λοιπόν κανεῖς ἐξαναγκαστεῖ ἀπό κάποιον νά σκοτώσει ἕναν ἄνθρωπο, χωρίς νά μπορεῖ νά φέρει ἀντιρρήσεις σ’ ἐκεῖνον πού τοῦ τό ἐπιβάλλει μέ τή βία, ὅπως εἶναι ὁ δήμιος, πού ὑπακούει στό δικαστή, ἢ ὁ σωματοφύλακας, πού ὑπακούει στόν τύραννο, ποιόν θά κατηγορήσεις γιά τό φόνο;

ΜΙΝΩΑΣ

Εἶναι φανερό ὅτι θά κατηγορήσω τό δικαστή ἢ τόν τύραννο, γιατί δέν μπορῶ νά κατηγορήσω τό ἴδιο τό ξίφος. Αὐτό σάν ὄργανο πού εἶναι ὑπηρετεῖ τήν ὄργή ἐκείνου, πού πρῶτος δημιούργησε τήν αἰτία.

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

Μπράβο, Μίνωα, ἐνισχύεις τό παράδειγμά μου. Ἄν πάλι κάποιος σταλμένος ἀπό τόν ἀφέντη του, ἔρθει καί φέρει χρυσάφι ἢ ἀσήμι, σέ ποιόν πρέπει νά χρεωστοῦμε εὐγνωμοσύνη ἢ ποιόν νά θεωροῦμε εὐεργέτη;

ΜΙΝΩΑΣ

Σ’ ἐκεῖνον πού τόν ἔστειλε, Σώστρατε. Γιατί αὐτός πού τό ἔφερε ἦταν ὁ ὑπηρετής.

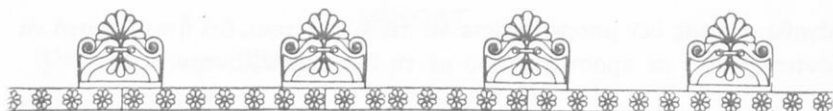
ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ

3. Βλέπεις λοιπόν πώς ἀδικεῖς, ὅταν τιμωρεῖς ἐμᾶς, πού γίναμε ὄργανα σέ ὅσα ἢ Κλωθῶ πρόσταξε, καί ὅταν τιμᾶς αὐτούς πού πρόσφεραν ξένα

ἀγαθά; Κανείς δέν μπορεῖ βέβαια νά πεῖ κάτι τέτοιο, ὅτι ἦταν δυνατό νά ἀντιταχθοῦμε σέ προσταγές πού μέ τή βία ἐπιβάλλονταν.

ΜΙΝΩΑΣ

Σώστρατε, ἄν καλοξετάσεις θά δεῖς καί ἄλλα πολλά τά παράλογα. Ἐσύ ὥστόσο καί αὐτό θά κερδίσεις ἀπό τήν ἐρώτηση. Φαίνεσαι ὄχι μόνο ληστής, ἀλλά καί σοφιστής⁹⁵. Ἐλευθέρωσε τον, Ἐρμῆ, καί ἄς μὴν τιμωρηθεῖ πιά. Πρόσεξε ὁμως μὴ διδάξεις καί τούς ἄλλους νεκρούς νά κάνουν παρόμοιες ἐρωτήσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Διογένης*· κυνικός φιλόσοφος, μαθητής του Ἀντισθένη. Γεννήθηκε στη Σινώπη καί πέθανε στην Κόρινθο τό 323 π.Χ. Λένε δι εζησε μέ μεγάλη λιτότητα καί κοιμόταν μέσα σέ πithάρι. Του απέδιδαν πολλές έξυπνες άπαντήσεις ή παρατηρήσεις που κυκλοφορούσαν ως ανέκδοτα.

2. Ὁ *Πολυδεύκης* κατά τήν παράδοση ήταν από τή Λακωνία καί εἶχε άδελφό τόν Κάστορα. Εἶναι οἱ γνωστοί Διόσκουροι. Ἡ μυθολογική παράδοση γιά τήν καταγωγή τους έχει άντιφάσεις. Ὁ Ὅμηρος τούς λέει γιούς του Τυνδάρεω καί τῆς Λήδας, άλλοι όμως, όπως μαρτυρεῖ τό δνομα Διόσκουροι, τούς θεωροῦσαν γιούς του Δία. Μιά τρίτη παράδοση ελεγε δι ήταν διδύμοι γιοί τῆς Λήδας, ο ένας από τό Δία καί ο άλλος από τό θνητό σύζυγό της. Ἔτσι ο ένας γιός ήταν ο άθάνατος καί ο άλλος οχι. Ὅταν ο Κάστωρ σκοτώθηκε, τά δυό άδερφια μοιράστηκαν τήν άθανασία του Πολυδεύκη καί ξαναγυρνοῦσαν στή γῆ εναλλάξ. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση τό μισό καιρό τῆς ζωῆς τους τόν περνοῦσαν στον Ἄδη καί τόν άλλο μισό στον Οὐρανό. Ὁ καθένας τους ξαναζωντάνευε κάθε δεύτερη μέρα. Οἱ Διόσκουροι ήταν προστάτες τῶν ναυτικῶν. Ὁ Πολυδεύκης ήταν περίφημος πυγμάχος.

3. *Μένιππος*· κυνικός φιλόσοφος του 3ου π.Χ. αἰώνα από τά Γάδαρα τῆς Κοίλης Συρίας. Δούλος στήν αρχή, εξαγοράστηκε καί κατοπιν εγκαταστάθηκε στή Θήβα, όπου άσκούσε τό επάγγελμα του τοκογλύφου. Ἦταν προικισμένη φύση. Δημιούργησε ένα ιδιαίτερο τρόπο γραφῆς, όπου άναμιγνύει τό σοβαρό μέ χιούμορ καί τόν πεζό λόγο μέ στίχους. Ἀπό τά έργα του δέν ξερούμε παρά μονάχα μερικούς τίτλους. Ὁ Λου-

κιανός επηρεάστηκε από τό Μένιππο. Μερικές φορές μάλιστα χρησιμοποίησε καί θέματα τοῦ Μένιππου ὡς βάση σέ δικά του ἔργα. Τόν ἔχει πρωταγωνιστή σέ πολλούς νεκρικούς καί ἄλλους διαλόγους του καί τόν παρουσιάζει ὡς κυνικό συνεπή πρός τίς ἀντιλήψεις του, ἀνιδιοτελή, μέ περιφρόνηση πρός τά πλούτη καί δλες τίς ἀπολαύσεις. (Βλ. καί εἰσαγωγή σελ. 9)

4. Γυμναστήριο ἔξω ἀπό τήν Κόρινθο.

5. Γυμναστήριο σέ προάστιο τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου μαζεύονταν οἱ φιλόσοφοι γιά τίς συζητήσεις τους.

Ἄ Διογένης παραγγέλλει στόν Πολυδεύκη νά ἀναζητήσῃ τό Μένιππο σέ μέρη, ὅπου ὁ ἴδιος σύχναζε. Τό χειμῶνα στήν Ἀθήνα καί τό καλοκαίρι στήν Κόρινθο.

6. Ἐνα εἶδος ὄσπρια, λιτή τροφή τῶν ἀσκητικῶν φιλοσόφων, πού κουβαλοῦσαν μαζί τους πάντα μιά ποσότητα. Ἦταν ἡ συνηθισμένη τροφή γιά τοὺς φτωχοὺς καί τά κτήνη. (Βλ. καί σημείωση Ἀληθ. Ἱστορ. ἄρ. 28)

7. Ἡ Ἐκάτη ἦταν δευτερεύουσα θεά, πού εἶχε συσχετιστεῖ μέ τά τρίστρατα καί γι' αὐτό ἀπεικονίζεται ὡς τρίμορφη ἐπάνω σέ μιά στήλη. Τήν τελευταία μέρα κάθε μηνός, οἱ πλούσιοι πού ἐξάγνιζαν τό σπίτι, ἄφηναν γιά χάρη τῆς Ἐκάτης ἔξω ἀπό τά σπίτια, στά σταυροδρόμια προσφορές, τά λεγόμενα Ἐκάτης δεῖπνα. Καί ἦταν αὐτά ὅ,τι ἀπέμειναν στό τραπέζι.

Ἄ Λουκιανός ἐδῶ κάνει τό ἀστεῖο του. Οἱ ἐξαγνιστικές προσφορές, ὅπως ἕνα αὐτό ἢ κάτι τέτοιο, σχεδόν ἀμέσως ἀρπάζονταν ἀπό τοὺς φτωχοὺς, καθὼς ἡ πείνα τοὺς ἔκανε λιγότερο δεισιδαίμονες.

8. Ἄ Λουκιανός ρίχνει τά βέλη του ἐναντίον τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς του – καί τό κάνει σέ κάθε εὐκαιρία – πού ἀσχολοῦνται μέ φραστικά σχήματα καί λένε τῇ γνώμῃ τους μέ μπερδεμένους συλλογισμοὺς.

9. Ἐννοεῖ τίς ἀτέλειωτες διαμάχες μεταξύ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν τῆς ἐποχῆς του (2ος αἰώνας).

10. Ἰπαινιγμός στό σόφισμα: Ἐχετε ὅ,τι δέ χάσατε· κέρατα δέ χάσατε, ἄρα κέρατα ἔχετε.

11. Ἄ Κροκοδείλιος ἢ Κροκοδειλίτης ἦταν ἕνα σόφισμα καί αὐτό ὅπως τό παραπάνω.

12. Ἀρχαῖο ἀττικό νόμισμα μικρῆς ἀξίας, τό 1/6 τῆς δραχμῆς. Ἐβάζαν στό στόμα τοῦ νεκροῦ ὀβολό, τό ναῦλο δῆθεν γιά τό Χάρωνα.

13. Τό σημείον αὐτό ἀφήνει μιά γεύση ματαιότητος γιά τόν ἀνθρώπινο βίον.

14. Ὁ Πολυδεύκης κατάγεται ἀπό τή Λακωνία (βλέπε σημείωση ἀρ. 2) γι' αὐτό ὁ Διογένης τόν λέει Λάκωνα.

15. Ἡ ζωή πάνω στή γῆ ὅπωςδήποτε ἔχει τά μεγάλα της προβλήματα: οἱ πλούσιοι καί οἱ φτωχοί βρίσκονται σέ ἔντονη διαμάχη. Ἡ μόνη λύση εἶναι ἡ ἰσότητα. Αὐτή ὑπάρχει στόν Ἄδην, λέει ὁ Λουκιανός.

16. Ἴσως νά ἀναφέρεται στή σχετική κατάπτωση τῶν Σπαρτιατῶν μετά τόν Πελοποννησιακό πόλεμο.

17. Γίος τοῦ Κρόνου, θεός τοῦ κάτω κόσμου· λεγόταν ἐπίσης καί Ἄδης.

18. Παρατσούκλι γιά ἕναν κυνικό φιλόσοφο. Ἐδῶ ὁ Λουκιανός παίζει μέ τή λέξη, γιατί «κύνων» σημαίνει καί σκύλος καί κυνικός φιλόσοφος.

19. Βλ. σημείωση ἀρ. 3.

20. Βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πολυθρύλητος γιά τά πλούτη του. Πολλοί μῦθοι κυκλοφοροῦσαν γι' αὐτόν. Ὁ πῖο γνωστός εἶναι πώς ὁ, τι ἔπιανε γινόταν χρυσάφι, ἀκόμη καί ἡ τροφή του. Ἀπαλλάχτηκε ἀπό αὐτό τό δῶρο τοῦ Διονύσου, ἀφοῦ λούστηκε στόν Πακτωλό, πού ἀπό τότε ἡ ἄμμος του περιεῖχε ψήγματα χρυσοῦ.

21. *Σαρδανάπαλος*· ἔτσι ἀπέδωσαν οἱ Ἕλληνες τό ὄνομα τοῦ Ἀσσυρμπασιπάλ, βασιλιά τῶν Ἀσσυρίων. Ἡ παράδοση τόν θεωροῦσε ἀνθρώπο πού ἔζησε μέσα στήν καλοπέραση καί τίς ἀπολαύσεις.

22. Ὁ Κροῖσος ἦταν Λυδός, ὁ Μίδας Φρύγας καί ὁ Σαρδανάπαλος Ἀσσύριος.

23. Βλ. σημείωση ἀρ. 17.

24. Τοὺς ἄτεκνους πλουσίους τοὺς περιστοιχίζαν καί τοὺς πολιορκοῦσαν οἱ παράσιτοι καί οἱ κόλακες γιά νά τοὺς κληρονομήσουν. Ὁ Λουκιανός σ' αὐτό τό διάλογο, ἀλλά καί σέ ἄλλους, τοὺς γελοιοποιεῖ. Πέθαινουν προτοῦ κληρονομήσουν τοὺς γέροντες πλουσίους.

25. *Σικνώνα*, ἀρχαία πόλη τῆς Πελοποννήσου, στόν Κορινθιακό κόλπο, 18 χιλ. ΒΔ ἀπό τήν Κόρινθο.

26. Ὁ Λουκιανός σκόπιμα ἀγνοεῖ ὅτι τή διάρκεια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς τήν κανόνιζε ἡ Λάχηση, μία ἀπό τίς τρεῖς μοῖρες.

27. *Ἰόλαος*· ἀχώριστος σύντροφος τοῦ Ἡρακλῆ. Στήν ἐξόντωση τῆς Λερναίας ὑδρας ὁ Ἡρακλῆς τόν εἶχε βοηθό του. Ὄταν γέρασε ὁ Ἰόλαος, ἡ Ἥβη τοῦ ἔδωσε νέες δυνάμεις ὥστε νά γίνει νέος.

28. Κράτης· κυνικός φιλόσοφος τοῦ 4ου αἰώνα π.Χ., μαθητῆς τοῦ Διογένη. Ἐξῆσε γυρίζοντας σέ διάφορα μέρη καί κηρύσσοντας τό εὐαγγέλιο τῆς ἐκούσιας φτώχειας καί ἀνεξαρτησίας, παρηγορώντας τοὺς ἀνθρώπους στή δυστυχία τους καί συμφιλιώνοντας τοὺς ἐχθροὺς. Οἱ ἄνθρωποι τόν λάτρευαν.

29. Διογένης· βλ. σημείωση ἀρ. 1.

30. Ἀπό τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου, Ψ 724: τό εἶπε ὁ Αἴας στόν Ὀδυσσεά τὴν ὥρα πού πάλευαν στοὺς ἀγῶνες πρὸς τιμὴ τοῦ νεκροῦ Πατρόκλου.

31. Χαλδαῖοι ὀνομάζονταν στήν ἀρχὴ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς τῆς Βαβυλωνίας, ἀργότερα ὄλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους. Οἱ Χαλδαῖοι ἦταν γνωστοὶ γιὰ τὴ σοφία τους καί κυρίως τίς γνώσεις στήν ἀστρολογία καί τὴ μαντική. Ἀργότερα τό ὄνομα Χαλδαῖοι σήμαινε κάθε μάγο, ἀγύρτη ἀστρολόγο, ὅποιασδήποτε ἐθνικότητας.

32. Σικυώνα· βλ. σημείωση ἀρ. 25. Κίρρα· πανάρχαια πόλη τῆς Φωκίδας, ἐπίκειο τῶν Δελφῶν, κοντά στή σημερινὴ Ἰτέα. Πήγαιναν στό Μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

33. Ἀντισθένης· ἰδρυτῆς τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας, γεννήθηκε γύρω στό 455 π.Χ. Ἐξῆσε στήν Ἀθήνα καί ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτη.

34. Βλ. Τίμων, σημείωση ἀρ. 93.

35. λούπινα· βλ. σημείωση ἀρ. 6.

36. Ὁ Διογένης ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Ἀντισθένη, καί ὁ Κράτης μαθητῆς τοῦ Διογένη.

37. Ὑπαιγιμός γιὰ τὴν ἠθικὴ κατάπτωση τῆς ἐποχῆς του.

38. Οἱ 50 κόρες τοῦ Δαναοῦ. Ὁ πατέρας τους τίς πάντρεψε μέ τοὺς 50 γιούς τοῦ Αἴγυπτου, μὰ συγχρόνως προέτρεψε τὴν καθεμιὰ νά σκοτώσει τόν ἄντρα της τὴν πρώτη βραδιά τοῦ γάμου. Τό ἔκαναν ὄλες ἐκτός ἀπὸ μιὰ, καί τιμωρήθηκαν στόν κάτω κόσμο νά κουβαλοῦν νερό συνεχῶς σέ ἓνα πιθάρι χωρίς πάτο.

39. Γιατί ἔπρεπε νά πληρώσουν τά ναῦλα στό Χάρωνα, πού ἦταν ὁ λεμβοῦχος. Βλ. καί σημείωση ἀρ. 56.

40. Ἀντίλοχος· ὁ γιὸς τοῦ Νέστορα. Πῆρε μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Τροίας. Σέ μιὰ μάχη προσπαθώντας νά σώσει τόν πατέρα του, πού κινδύνευε, σκοτώθηκε ἀπὸ τό Μέμνονα.

41. Ἀναφέρεται στήν Ὀδύσεια, λ 465 κ.ἑξ. Ὁ Ὀδυσσεάς ὄταν κα-

τέβηκε στὸν Ἄδη (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 84) εἶδε πολλές ψυχές καὶ συνομίλησε μὲ συμπολεμιστές του καὶ μὲ τὸν Ἀχιλλέα, πού τὸν μακάρισε γιὰ τὴν καλὴ του τύχη, γιατί ἔζησε δοξασμένος ἀνάμεσα στοὺς Ἀργεῖους καὶ βασιλεύει τώρα στοὺς νεκρούς. Βλέπε τὴ γεμάτη πίκρα ἀπάντηση τοῦ Ἀχιλλέα, Ὀδύσ. λ. 489-491.

42. Ὁ Χείρων ἦταν κένταυρος, γιὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Φιλύρας. Ὑπῆρξε δάσκαλος τοῦ Ἀχιλλέα, τῶν Διοσκούρων καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ (βλ. καὶ σημείωση ἀρ. 80). Ὁ Φοῖνικας εἶναι μιὰ μορφή πού παρουσιάζεται στὴν Ἰλιάδα. Διωγμένος ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἀμύντορα, εἶχε καταφύγει στὸν Πηλέα, ἔγινε βασιλιάς τῶν Δολόπων καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφή τοῦ Ἀχιλλέα.

43. Ἰδανικὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς ἦταν μιὰ ζωὴ σύντομη ἀλλὰ δοξασμένη.

44. *τόσο ὁ δειλὸς ὄσο καὶ ὁ γενναῖος*: εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ I, στιχ. 319 τῆς Ἰλιάδας. Τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι διανθισμένο μὲ στίχους τοῦ Ὀμήρου.

45. Ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ βρεφικὴ ἡλικία εἶχε ὑπερβολικὴ δύναμη καὶ αὐτὴ τὴ δύναμή του τὴ διέθετε γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων του, γι' αὐτὸ εἶναι τὸ σύμβολο τῆς εὐεργεσίας στοῦ ἀνθρώπινο γένος.

46. *Μελέαγρος*: μυθικὸς ἥρωας, γιὸς τοῦ Οἰνέα, βασιλιᾷ τῶν Αἰτωλῶν. Ὁ πατέρας του ἀμέλησε νὰ θυσιάσει στὴ θεὰ Ἄρτεμη καὶ ἐκείνη θυμωμένη ἔστειλε στὴ χώρα του ἓνα ἀγριόχοιρο πού κατέστρεφε τίς φυτεῖς. Ὁ Μελέαγρος μάζεψε πολλοὺς ἥρωες καὶ κατόρθωσε ὕστερα ἀπὸ σκληρὸ ἀγώνα νὰ σκοτώσει τὸ θηρίο.

47. Ὁ Ἀντίλοχος ἦταν μετὰ τὸν Πάτροκλο ὁ στενότερος φίλος τοῦ Ἀχιλλέα.

48. Βλ. σημείωση ἀρ. 3.

49. *Υάκινθος*, γιὸς τοῦ βασιλιᾷ τῆς Σπάρτης Ἀμύκλα. Ἦταν πολὺ ὠραῖος καὶ τὸν ἀγάπησε ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας, ὁ ὁποῖος κατὰ λάθος τὸν σκότωσε σὲ ἀγώνα δισκοβολίας. Ἀπὸ τὸ αἷμα του ἀνθισε τὸ γνωστὸ ἄνθος ὑάκινθος.

50. *Νάρκισσος*, ἓνας ὠραῖος νέος, πού ἀγάπησε τὴν ἴδια του τὴ μορφή κοιτώντας μέσα σὲ μιὰ λίμνη. Καὶ ἔτσι μαράζωσε καὶ πέθανε. Τὸν εἶχε ἐρωτευθεῖ ἡ Ἥχώ, αὐτὸς ὁμως τὴν ἀπέκρουσε καὶ ἐκείνη ἄρχισε νὰ σβήνει, ἔως ὅτου ἀπέμεινε μόνο ἡ φωνὴ της.

51. *Νιρέας*: ὀμηρικὸς ἥρωας, βασιλιάς τῆς Σύμης. Μετὰ τὸν Ἀχιλλέα

ἦταν ὁ ὠραιότερος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πού ἐξεστράτευσαν στὴν Τροία.
 Βλ. καί σημείωση ἀρ. 77.

52. *Τυρώ*, φημισμένη γιὰ τὴν ὁμορφιά της. Ἦταν κόρη τοῦ Σαλμωνέα καὶ τὴν ἀγάπησε ὁ Ποσειδῶνας.

53. *Λήδα*, ἡ γυναίκα τοῦ Λακεδαιμονίου Τυνδάρεω καὶ ἡ μητέρα τῆς Ἑλένης, τῆς Κλυταιμνήστρας, τοῦ Κάστορα καὶ τοῦ Πολυδεύκη. Ἄλλοι λένε ὅτι ἡ Λήδα γέννησε δύο ἀγὰ πού ἀπὸ τὸ ἓνα γεννήθηκε ἡ Ἑλένη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης.

54. *Αὐτὸ τὸ κρανίον εἶναι ἡ Ἑλένη*, τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ σημεῖο στὸ μελαγχολικὸ κλίμα ὁλόκληρου τοῦ διαλόγου.

55. *γιὰ μιὰ τέτοια γυναίκα...* στίχος ὁμηρικὸς. Ἰλιάδα, Γ 157. Γεμάτα θαυμασμὸ λόγια τῶν γερόντων τῆς Τροίας γιὰ τὴν ὁμορφιά τῆς Ἑλένης. Δικαιολογεῖται ἔτσι ἓνας πόλεμος πού γίνεται γιὰ τὴν ἀρπαγὴ μιᾶς γυναίκας.

56. *Χάρων*, ὁ λεμβοῦχος τοῦ Ἄδη, πού περνοῦσε τίς ψυχές τῶν νεκρῶν μέσα ἀπὸ τὸν Ἄχέροντα. Παριστανόταν σάν γέροντας ἀποκρουστικὸς καὶ κακότροπος. Ἡ πρώτη του φροντίδα ἦταν νὰ ζητήσῃ τὸν ὀβολό, πού κάθε ἐπιβάτης ἔπρεπε νὰ τοῦ δίνει. Ὅποιος δὲν εἶχε, πετιόταν ἔξω χωρὶς ἔλεος.

57. *Μένιππος*, βλ. σημείωση ἀρ. 3. Ἄπ' ὄλους τοὺς κυνικοὺς ὁ Μένιππος γοήτευσε περισσότερο τὸ Λουκιανό.

58. «Ὅδ' ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος», ἡ φράση ἔμεινε παροιμιώδης.

59. *Πλούτων*, βλ. σημείωση ἀρ. 17.

60. Ὁ Μένιππος, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Διογένης καὶ ὁ Κράτης, κυνικοὶ φιλόσοφοι, αὐτοὶ μόνο δὲν κλαῖνε στὸν κάτω κόσμον, ἀντίθετα ὀλοένα γελοῦν καὶ κοροϊδεῦουν.

61. *Αἰακός*, ἓνας ἀπὸ τοὺς κριτές τῶν νεκρῶν στὸν Ἄδη. Οἱ ἄλλοι ἦταν ὁ Μίνωας καὶ ὁ Ραδάμανθης ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ὁ Αἰακὸς ἦταν ἀπὸ τὴν Αἴγινα, τὸν ἐκτιμοῦσε ὁ Πλούτων καὶ τοῦ εἶχε ἐμπιστευθεῖ τὰ κλειδιά τοῦ Ἄδη.

62. Ὁ Λουκιανὸς παρουσιάζει τοὺς κυνικοὺς φιλοσόφους μὲ τριβῶνιο, ἐπανωφόρι τριμμένο, σακούλι (ταγάρι) στὸν ὄμο καὶ μαγκούρα. Στὸ ταγάρι εἶχαν λούπινα, τροφὴ τῶν πτωχῶν.

63. Βλέπε σημείωση ἀρ. 6.

64. Βλέπε σημείωση ἀρ. 7.

65. *τὸ σκύλο*, ἔννοεῖ φυσικὰ τὸ Μένιππο. Βλ. σημείωση ἀρ. 18.

66. Οί κυνικοί ἦταν ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ ὕλικές ἀπολαύσεις καί ματαιοδοξίες, ἔβλεπαν κατὰματα τὴν πραγματικότητα καί μονάχα αὐτοὶ δὲ δίσταζαν νά κατέβουν στὸν Ἔαδη.

67. Γιατί οἱ ἄνθρωποι μιά φορά πεθαίνουν.

68. Διογένης· βλ. σημείωση ἀρ. 1.

69. Μαύσωλος· Πέρσης σατράπης τοῦ 4ου π.Χ. αἰώνα. Βασίλευσε στήν Καρία τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του ἡ Ἀρτεμισία, σύζυγος καί ἀδελφή του, ὕψωσε γι' αὐτὸν ἓνα τάφο πελώριο στήν Ἀλικαρνασσό, τὸ γνωστὸ Μανσωλεῖο.

70. Σινωπέα, ἀποκαλεῖ ἔτσι τὸ Διογένη, γιατί καταγόταν ἀπὸ τὴ Σινώπη.

71. Λυδοί, οἱ κάτοικοι τῆς Λυδίας. Ἡ Λυδία ἦταν ἰσχυρὸ βασίλειο στὰ Δ. τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν 7ο καὶ 6ο π.Χ. αἰώνα πρὶν κατακτηθεῖ ἀπὸ τοὺς Πέρσες.

72. Ἀλικαρνασσός· πόλη τῆς Καρίας. Ἄκμασε ἐμπορικά ἀπὸ τὸν 6ο π.Χ. αἰώνα.

73. Στὸν Ἔαδη ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία. Δέν ὑπάρχουν πλοῦσοι καί φτωχοί, ὠραῖοι καί ἄσχημοι, ἀνώτεροι καί κατώτεροι, πράγμα πρὸς παρηγορεῖ τοὺς φτωχοὺς γιὰ τίς στερήσεις τους στὸν ἐπάνω κόσμο.

74. Νιρέας, βασιλιάς τῆς Σύμης, τὸ πιὸ δμορφο παλληκάρι πού πῆγε στήν Τροία. (Βλ. σημείωση ἀρ. 77).

75. Μένιππος· βλ. σημείωση ἀρ. 3.

76. Θεραΐτης· ὁ ἀσχημότερος ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς πού πῆραν μέρος στήν Τρωϊκὴ ἐκστρατεία. Ὁ Ὅμηρος τὸν παρουσιάζει ἄσχημο καί ἀθυρόστομο.

77. Ὁ Λουκιανὸς ἀλλάζει ἐλαφρά τοὺς Ὅμηρικούς στίχους Ἰλιάδας Β, 671-674.

Ἀπὸ τὴν Σύμην ὁ Νιρέυς καράβια φέρνει τρία,
τῆς Ἀγλαΐας ὁ Νιρέυς καὶ τοῦ Χαρόπου ἀγόρι,
ὁπού στοὺ κάλλος, ὁ Νιρέυς, ἂν ἔλειπε ὁ Πηλεΐδης,
θά ἐπρώτευε τῶν Δαναῶν ὄσ' ἦλθαν εἰς τὴν Τροίαν·

(μετάφ. Ι. Πολυλά)

78. ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία· ἐπαναλαμβάνεται συχνά στοὺς νεκρικούς διαλόγους. (Βλ. σημείωση ἀρ. 73)

79. Μένιππος· βλ. σημείωση ἀρ. 3.

80. Ὁ Χείρων ἦταν ὁ πιὸ ἐνδοξος ἀπὸ τοὺς κενταύρους. Σύμφωνα με

μερικούς συγγραφείς ο Χείρων είχε τον ίδιο πατέρα με το Δία, τον Ποσειδώνα και τον Ἄδη. Μισός άνθρωπος και μισός άλογο, ήταν γλυκός στους τρόπους και ξακουστός για τή σοφία του. (βλ. σημείωση άρ. 42). Ἄθάνατος εξαιτίας τής καταγωγής του, ζήτησε ο ίδιος νά πεθάνει, γιατί είχε πληγωθεί από ένα βέλος του Ἡρακλή, πού είχε τό δηλητήριο τής Λερναίας υδρας και ή πληγή παρέμενε άγιάτρευτη.

81. Ἡ ἰσοτιμία είναι τό αίτημα τῶν φτωχῶν. Ὑπάρχει ὡς πραγματικότητα μονάχα στόν Ἄδη.

82. νά μείνει εύχαριστημένος μέ τά παρόντα· μιά από τίς άρχές τής κυνικής φιλοσοφίας.

83. Αἴας· βασιλιάς τής Σαλαμίνας, ένας από τούς ήρωες του Τρωϊκοῦ πολέμου. Μετά τό θάνατο του Ἀχιλλέα, ή μητέρα του ή Θέτη είχε όρίσει νά δοθοῦν τά δπλα σ' εκείνον πού είχε κάνει τό μεγαλύτερο κακό στους Τρῶες. Στήν κρίση αὐτή, πού οἱ Τρῶες και ή Ἀθηνᾶ έκριναν, νίκησε ο Ὀδυσσεύς. Ὁ Αἴας τρελός από όργή σκότωσε όλόκληρο κοπάδι πρόβατα νομίζοντας ότι είναι Ἀχαιοί και κατόπιν, όταν ξαστέρωσε τό μυαλό του και είδε τί έκαμε, αυτοκτόνησε από ντροπή.

84. Ὁ Ὀδυσσεύς κατέβηκε στόν Ἄδη, όπως τόν συμβούλεψε ή Κίρκη, για νά ρωτήσει τήν ψυχή του μάντη Τειρεσία για τό γυρισμό του στην πατρίδα. Ἐκεῖ μίλησε μέ τόν Τειρεσία, ύστερα μέ τή μητέρα του Ἀντίκλεια, τόν Ἀγαμέμνονα και τόν Ἀχιλλέα. Κάθε μιά ψυχή ρωτοῦσε για τίς δικές της έγνοιες και μόνο ή ψυχή του Αἴαντα καθόταν άπόμερα, γιατί ο Αἴας δέν είχε ξεχάσει ακόμα τήν όργή του. Ὁ Ὀδυσσεύς του μίλησε μέ συγκίνηση, μά αὐτός δέν άποκρίθηκε ούτε μιά λέξη, μονάχα κίνησε μέ τίς ψυχές τῶν άλλων νεκρῶν για τό κοπάδι. (βλ. Ὀδυσσ. λ και κυρίως στιχ. 541-565).

85. Φρυγές· οἱ κάτοικοι τής Φρυγίας, πού ήταν σύμμαχοι τῶν Τρῶων. Ἐδῶ όμως ονομάζει έτσι όλους τούς Τρῶες καταχρηστικῶς.

86. Ἐννοεῖ τήν Ἀθηνᾶ, ή όποία ήταν φίλη και προστάτρια του Ὀδυσσεά. Ἀντίθετα καταδίωκε τόν Αἴαντα και αὐτή του έστειλε τήν τρέλα, πού ήταν ή αίτία τής αυτοκτονίας του.

87. Ποταμός του Ἄδη.

88. Ἡ Χίμαιρα ήταν φοβερό μυθικό τέρας, πού έβγαζε από τό στόμα του φλόγες. Είχε μορφή λιονταριοῦ και τό σῶμα κατσίκας και δράκοντα. Τή σκότωσε ο Βελλεροφόντης.

89. Δέ μάς λέει άκριβῶς ποιόν ιερόσυλο ούτε ποιόν τύραννο έννοεῖ.

90. *Τιτύος*· γίγαντας πού έπειδή κάποτε έκανε επίθεση στή Λητώ, τιμωρήθηκε στόν Άδη νά του τρώνε τό συκώτι δύο γύπες.

91. *Ήλύσια πεδιά ή Νησιά τῶν Μακάρων*· φανταστικά νησιά στόν Άτλαντικό (σέ μεταγενέστερη έποχή εἶπαν πώς ἦταν τά Κανάρια νησιά) ὅπου ἔμεναν, εὐτυχησμένες καί μακάριες, οἱ ψυχές τῶν ἡρώων καί τά παιδιά τῶν θεῶν ἢ ἀκόμα, ὅπως πίστευαν ἀργότερα, καί οἱ καλοί καί δίκαιο ἄνθρωποι μετά τό θάνατό τους. Ἦταν δηλαδή τά Ήλύσια πεδιά ἕνας τόπος ἀνάλογος μέ τό χριστιανικό παράδεισο, μόνο πού βρισκόταν στή γῆ καί ὄχι σέ ἄλλο κόσμο. (Βλ. καί Άληθ. Ἱστορ. Μέρος Δεύτερο, σελ. 35)

92. Οἱ Μοῖρες ἦταν τρεῖς: Κλωθώ, Λάχεση καί Άτροπος. Αὐτές κανόνιζαν μετά τή γέννηση κάθε ἀνθρώπου πόσο καί πῶς θά ζήσει.

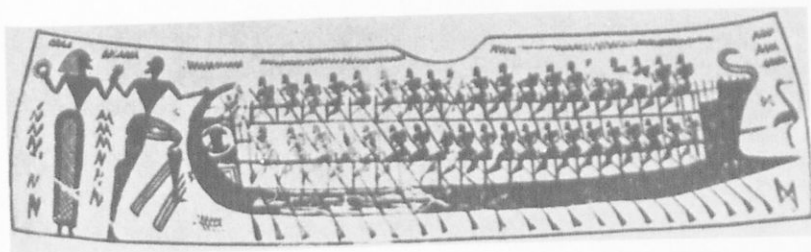
93. Δηλαδή γίναμε κακοί ἢ καλοί, γιατί ἔτσι τό θέλησε ἡ Μοῖρα.

94. *Ἡ Κλωθώ*, μία ἀπό τίς τρεῖς Μοῖρες (βλ. παραπάνω σημ.) κλώθει τό νῆμα πού ὀρίζει τό μήκος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

95. *σοφιστής*· δάσκαλος τῆς ρητορικῆς καί τῆς φιλοσοφίας. (Βλ. καί εἰσαγωγή σελ. 6)

Άττική λευκή λήκυθος (τέλος 5ου αἰ. π.Χ.) Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείο, Ἀθήνα.

Ἀντίγραφο ἀπὸ τῆ διακόσμηση θηβαϊκοῦ ὑστερογεωμετρικοῦ λέβητα. Δεύτερο μισὸ 8ου αἰ. π.Χ., Βρετανικὸ Μουσεῖο, Λονδίνο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.	5
ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	»	11
Εισαγωγή	»	13
Μετάφραση	»	16
Σημειώσεις	»	36
ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ	»	47
Εισαγωγή	»	49
Μετάφραση	»	51
Σημειώσεις	»	77
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ	»	85
Εισαγωγή	»	87
Μετάφραση	»	89
Σημειώσεις	»	114

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
2	ΜΕΛΕΤΗ
3	ΕΡΕΥΝΑ
4	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
5	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
6	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
7	ΕΡΕΥΝΑ
8	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
9	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
11	ΕΡΕΥΝΑ
12	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
13	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
14	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
15	ΕΡΕΥΝΑ
16	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
17	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
18	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
19	ΕΡΕΥΝΑ
20	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
21	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
22	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
23	ΕΡΕΥΝΑ
24	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
25	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
26	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
27	ΕΡΕΥΝΑ
28	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
29	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
30	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
31	ΕΡΕΥΝΑ
32	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
33	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
34	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
35	ΕΡΕΥΝΑ
36	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
37	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
38	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
39	ΕΡΕΥΝΑ
40	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
41	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
42	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
43	ΕΡΕΥΝΑ
44	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
45	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
46	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
47	ΕΡΕΥΝΑ
48	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
49	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
50	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
51	ΕΡΕΥΝΑ
52	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
53	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
54	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
55	ΕΡΕΥΝΑ
56	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
57	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
58	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
59	ΕΡΕΥΝΑ
60	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
61	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
62	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
63	ΕΡΕΥΝΑ
64	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
65	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
66	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
67	ΕΡΕΥΝΑ
68	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
69	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
70	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
71	ΕΡΕΥΝΑ
72	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
73	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
74	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
75	ΕΡΕΥΝΑ
76	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
77	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
78	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
79	ΕΡΕΥΝΑ
80	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
81	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
82	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
83	ΕΡΕΥΝΑ
84	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
85	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
86	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
87	ΕΡΕΥΝΑ
88	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
89	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
90	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
91	ΕΡΕΥΝΑ
92	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
93	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
94	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
95	ΕΡΕΥΝΑ
96	ΕΚΔΟΣΕΙΣ
97	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
98	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
99	ΕΡΕΥΝΑ
100	ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Εικόνα έξωφύλλου: Παράσταση του Έρμη του ψυχοπομποῦ από λευκόμορφη αττική λήκυθο, 440/430 π.Χ. Κρατικές Συλλογές Ἀρχαιοτήτων, Μόναχο.

0020556832

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ Ε΄ 1981 – ΑΝΤΙΤΥΠΑ 170.000 – ΣΥΜΒΑΣΗ 3519/1.12.1980

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: «ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Ι. ΜΑΚΡΗΣ Α.Ε.»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

